

LA PARAULA CRISTIANA

La disciplina de l'ideal	Pàg. 3
El cristianisme agonitzant (a propòsit del darrer llibre de D. Miguel de Unamuno), per Carles Cardó, prev.	5
L'art i la moral, per Alfons M. ^a Ribó, prev.	23
Records d'un viatge a Terra Santa, per Francesc de P. Blasi	31
El Nadal històric i el Nadal popular, per Pere Voltes, C. M. F.	36
Cròniques de l'estranger: La gran pietat del sacerdoti catòlic a França, per Victor Bucaille. — La penetració catòlica a Anglaterra, per Crhistopher Sprigg	47
Lletres sagrades: L'estatut de la Família cristiana	59
Les belles lletres: Remarques bibliogràfiques	61
Les idees i els fets: VIDA RELIGIOSA I MORAL. — CULTURA GENE- RAL: L'art rosarià a Catalunya, per Víctor Oliva. — El llibre d'or del Rosari a Catalunya, per P. Oliva. — But- lletí bibliogràfic, per Josep Artigas, prev. — L'EDUCACIÓ I L'ESCOLA. — LES ARTS PLASTIQUES: L'«Anuari dels Amics de l'Art Litúrgic», per Josep F. Ràfols. — MOVIMENT IN- TERNACIONAL	64

(Amb llicència eclesiàstica)

REDACCIÓ:

C. Baix de Sant Pere, 5, pral.

ADMINISTRACIÓ:

C. dels Angels, 22 i 24

Subscripció: Un any, 25 ptes. — Mig any, 15 ptes. — Número solt, 2'50 ptes.

Any II

Barcelona, gener de 1926

Num. 13

HUECOGRABADO

DE

=SANTIAGO MUMBRÚ=

Edicions pel modern procediment de

Huecograbado

de postals, catàlegs, làmines per a calendaris, cromos, pai-pais, xopons, &

GRAN ASSORTIT

en Recordatoris per a funeral / Estamperia de Primera Comunió

Estamperia Santoral

ESPECIALITAT EN TREBALLS GRAFICS PER ENCARRECS

Carrer Abdon Terrades, 1 al 9 (Gràcia: Final del carrer del Bruc)

Telèfon 581 G. / Barcelona

RADIOTELEFONIA

La novetat més interessant la constitueixen

ELS NOUS MODELS D'APARELLS

~::~~::~~: que està rebent ja ~::~~::~~:

J. ESTEVE MARATA

RONDA DE LA UNIVERSITAT, NÚM. 7

Els més potents ~::~~: Els més perfectes

/// /// Els més selectes /// ///

PROVES A DOMICILI

LA PARAULA CRISTIANA

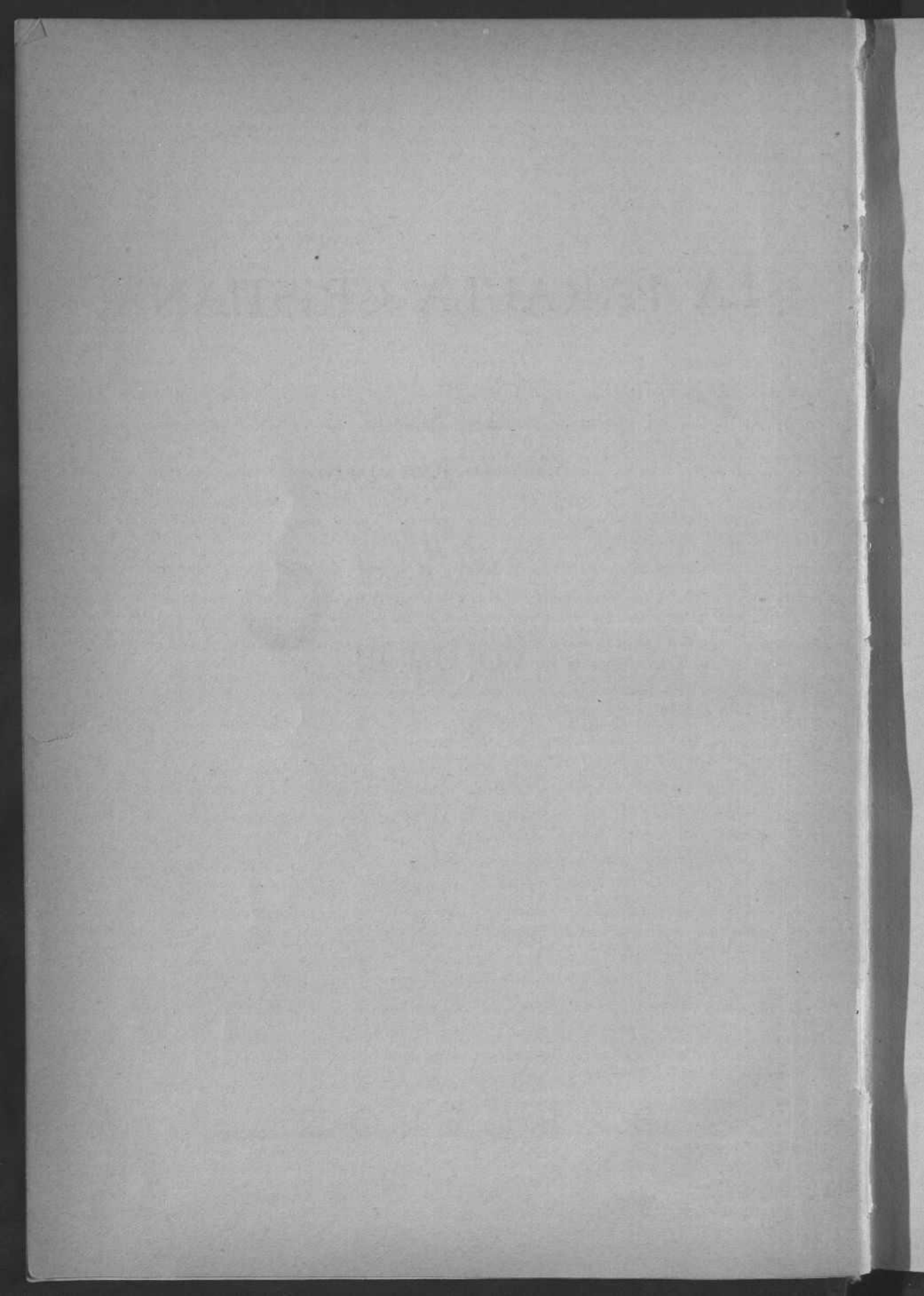
ANY SEGON

GENER - JUNY 1926

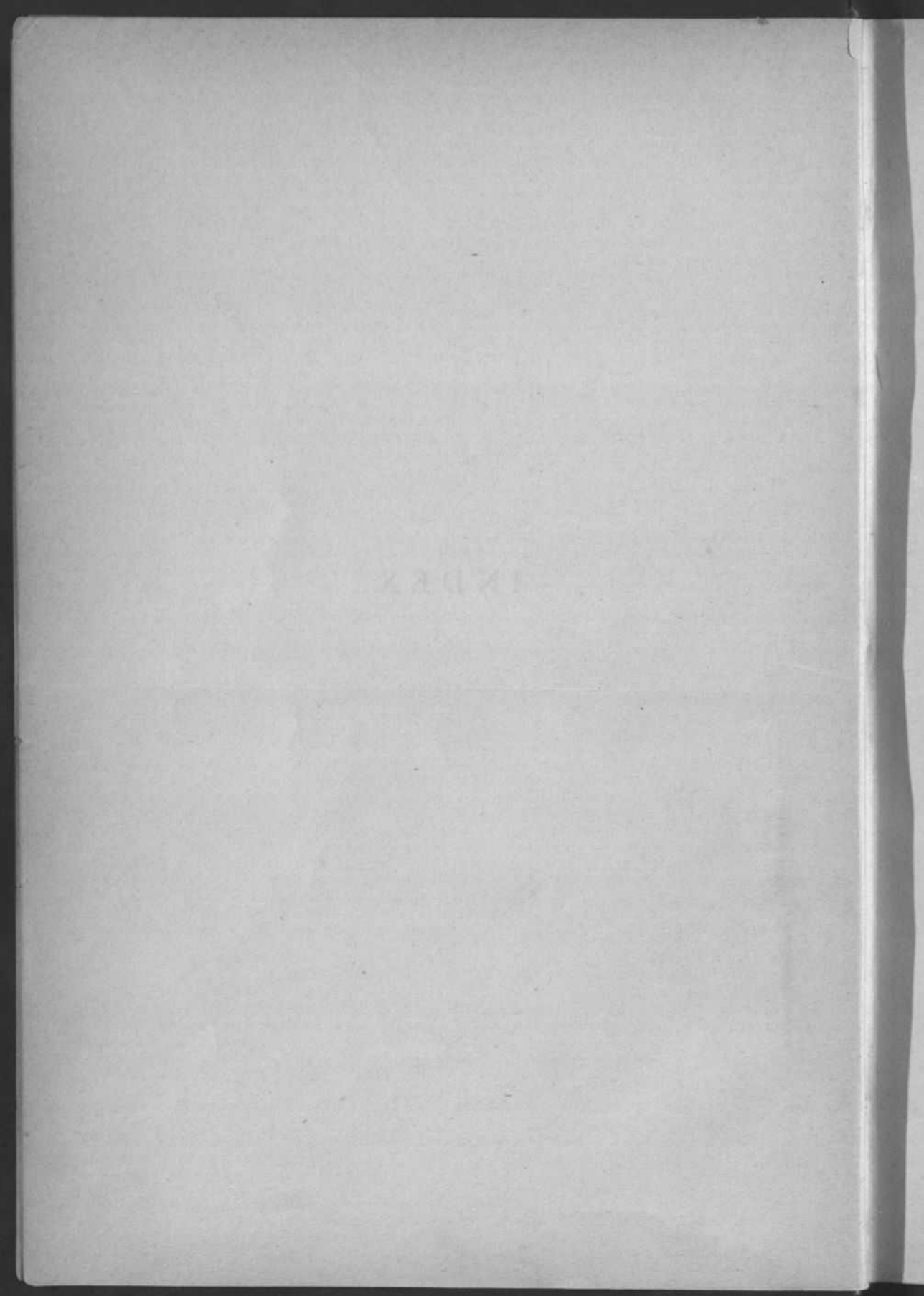

VOLUM III

BARCELONA

INDEX

INDEX

DEL VOLUM III

(GENER A JUNY DE 1926)

EDITORIALS

	Pàgina
LA DISCIPLINA DE L'IDEAL	3
COMMEMORACIÓ (de Mossèn Frederic Clascar)	97
PARAULES PROFETIQUES DEL CARD. MERCIER	193
SENY	289
INFANTILITAT	383
PROVIDENCIALISME	479

ESTUDIS

BALCELLS, JOAQUIM	
Entorn de l'Elegia Llatina	482
BARBERA, JOSEP	
L'expressió musical i la música religiosa	210
BELLPUIG, TOMAS	
La possibilitat d'imitació de les formes mètriques clàssiques en català	394
BENET, RAFAEL	
Joan Llimona	301 i 494
BERTRAN I PIJOAN, LLUIS	
Els Jocs Florals	517
BLASI, FRANCESC DE P.	
Records d'un viatge a Terra Santa	31
CAPDEVILA, JOSEP M.*	
Sant Francesc de Sales, pel P. Miquel d'Esplugues	309
CARDÓ, CARLES	
El cristianisme agonitzant (a propòsit del darrer llibre de D. Miquel de Unamuno)	5
DWELSHAUVERS, GEORGES	
Sant Tomàs d'Aquino i la "Revue des Jeunes"	222
GRIERA, ANTONI	
L'element eclesiàstic en la llengua catalana	127
JUNOY, JOSEP M.*	
La moral i la plàstica de la Verge Maria	386

	Pàgina
LLOVERA, JOSEP M. ^a	
Cap a l'hexàmetre català ...	501
MANYA, JOAN B.	
L'esperitisme contemporani ...	292
MONEVA, JOAN	
Al marge de la història ...	321
RAFOLS, JOSEP-F.	
L'escultura religiosa a Catalunya en els segles XVII i XVIII ...	329
RIBÓ, ALFONS M. ^a	
L'art i la moral ...	23
VOLTES, PERE	
El Nadal històric i el Nadal popular ...	36
El sionisme ...	196
XIBERTA, BARTOMEU, F. M.	
Commemorant l'aprovació de la regla carmelitana ...	115

CRONIQUE DE L'ESTRANGER

BUCAILLE, VICTOR (París)	
La gran pietat del sacerdoti catòlic a França ...	47
El Nunci Cerretti i la pau de l'Església de França ...	143
L'atractiu dels Sants sobre la intel·ligència francesa ...	228
La causa de beatificació d'Ozanam ...	340
Un historiador catòlic de la Revolució francesa ...	407
L'eterna qüestió escolar a França ...	531
LECLERCQ, JACQUES (Bruselles)	
La gran figura del Cardenal Mercier ...	236
El moviment litúrgic a Bèlgica ...	540
ROCCA, GUGLIELMO DELLA (Nàpols)	
La Joventut Catòlica Italiana ...	246
Itàlia i el setè centenari franciscà ...	416
SPRIGG, CHRISTOPHER (Londres)	
La penetració catòlica a Anglaterra ...	54
El catolicisme en la literatura anglesa moderna ...	346

ENSENYAMENTS BIBLICS I ECLESIASTICS

SAGRADA ESCRITURA (per Alfons Ramírez Moragas, Pvre.)	
L'estatut de la família cristiana ...	59
El primer fratricidi ...	150
El miracle quotidià ...	252
DISPOSICIONS CANONIQUE (per Manuel Rovira, Pvre.)	
Encíclica <i>Quas Primas</i> (institució de la festa de Crist Rei) ...	152
Extensió del jubileu a tot el món per enguany ...	157
El jubileu a la diòcesi de Barcelona ...	254
De la forma del ornaments litúrgics ...	254
Benedicció i aplicació d'indulgències als rosaris de vidre ...	255

LES BELLES LLETRES

"Els Lliris", per Francis Jammes, traducció de Josep-F. Rafols ...	423
Homenatge al Dr. Rubió i Lluch, per Josep M. ^a Capdevila ...	158
Berta Singerman, per id. ...	159
Santiago Rusiñol, per id. ...	
Marginals, per id. ...	256
Una antologia dels poetes de la davallada, per X. ...	351
Il·lustracions Lingüístiques, per Josep Calveras, S. J. ...	171 i 426

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

Religió i Moral

DIRECTORI DE LES HORES CANONIQVES, del V. Dom Garsias de Cisneros; i EXERCITATORI DE LA VIDA ESPIRITUAL, del mateix autor ("Místics de Montserrat"), per C. C.	360
MÉDITATION SUR L'EGLISE, de l'abbé Jacques Leclercq, per C. C.	361

Literatura i Lingüística

POESIES de F. Casas i Amigó	61
COMPOSICIONS EUCARÍSTIQUES, poemes de Mos. Tomàs Bellpuig	170
L'ANELL DELS NIBELUNGS, de C. A. Jordana, per M. M.	270
LA FILLA D'EN TARTARI, de Joan Santamaria, per Jaume Bofill i Ferro	359
LES LLENGÜES LITÚRGIQUES i la llengua dels devocionaris, de Josep Braun, per A. Griera	440
EL LLIBRE DE SANT JOSEP, de Francis Jammes, traducció de Josep-F. Ràfols, per C.	442
SERVITUD, de J. Puig i Ferretet, per J. M. Capdevila	443
CANTA-PERDIU, de Josep S. Pons, per C.	446
KATALUNA ANTOLOGIO, de Jaume Casas, per L.	447
SOTA ELS ULLS CLARS DE MADONA POBRESA, de J. Civera i Sormani, per Marian Manent	551
ESTAMPES D'EMPORDA, de Mos. Lluís G. Pla, per id.	552
PAISATGES I LECTURES, de Tomàs Garcés, per J. M. C.	553

Arts

IL VOLTO DI MICHELANGELO, scoperto nel giudizio finale, de Francesco La Cava, per Josep Artigas, Pvre.	82
LOS AÑOS SANTOS Y LAS BASÍLICAS JUBILARES, de M. P. E. per id.	82
ANUARI DELS AMICS DE L'ART LITÚRGIC, per Josep-F. Ràfols	86
EL LLIBRE D'OR DEL ROSARI A CATALUNYA, de Valeri Serra i Boldú, per Pau Vila	70
IDEM. IDEM., per Víctor Oliva	67
JAUME MERCADÉ, de Joan Sacs, per Josep-F. Ràfols	448
INTRODUCCIÓ A LA PALEOGRAFIA MUSICAL GREGORIANA, del P. Gregori M.* Sunyol O. S. B. per Josep Barberà	361

Filosofia i Dret

LES MÉCANISMES SUBCONSCIETS, de Georges Dwelshauvers, per C. Cardó	182
LA EDUCACIÓN ACTIVA, de José Mallart, per A. M.	436
LA VISIÓ DE ROMA EN 1925, de F. Maspons i Anglasesell, per C.	445
LES NACIONALITATS I LA GUERRA, de Francesc Tusquets, per C. C.	554

Història i Filologia

STORIA DEI PAPI (Vol. IX) de Ludovicus Pastor, per Josep Ar- tigas, Pvre.	80
LA ACCIÓN DIPLOMÁTICA DE BOLÍVAR ANTE PÍO VII, de Pe- dro Leturia, per id.	81
VITA DEL SERVO DI DIO PÍO X, de Benedetto Pierami, amb un pròleg de L. Pastor, per id.	81
L'ORDRE BENEDICTINA (Resum històric) de Dom Antoni Ramon i Arrufat, per F. Valls i Taberner	276
HISTORIA DEL MUNDO, vol. I. de Josep Pijoan, per P. Bosch Gimpera	547

LES REVISTES

ANTONIANUM (Roma, fasc. I, 1926) <i>Revelationes B. Elisabeth</i> , pel P. Olivarius Oliger O. F. M.	370
BOGOSLOVNI VESTNIK (Liubliana, 1926 p. 42-54: <i>Estat actual de les Esglésies de ritu oriental</i> , pel P. Ramon Janin de Constantinoble	456
p. 169-196: <i>Ceferi Calixte Hipòlit</i> , per F. K. Lukman	458
p. 207-211: <i>Sobre la Carta de Plini</i> , pel Dr. Josep Turk	459
BULLETIN OF THE JOHN RYLANDS LIBRARY (Manchester, 1926, p. 80-111) <i>L'apòstol Tomàs a l'Índia</i> , per J. N. Farquhar	559
BULLETIN THOMISTE (Lovaina, març 1926) <i>El Cardenal Mercier i la renaixença tomista</i> , per L. Noel	555
CIENCIA (Barcelona, fasc. I, febrer 1926) <i>Comentaris al seu primer número</i> , per Pau Rosselló, Pvre.	367
ESTUDIS FRANCISCANS (Barcelona, febrer, 1926) <i>Bells auguris, bell anunci</i> (sobre la "Fundació Bíblica Catalana") pel P. Miquel d'Esplugues	365
HERMES (Berlín, 1925, p. 66 ss.) <i>Una topografia d'Empúries desconeguda</i> , per A. Schulten	
KLIO (Leipzig, 1925, vol. XXII, p. 228) <i>Una inscripció tarragonina</i> , per Dessau	370
LE MUSEON (Lovaina, 1925, p. 2-52) <i>L'himne dels maniqueus</i> , per W. Bang	282
NEUES ARCHIV DER GES. FÜR ALT. D. GESCHICHTSKUNDE (Berlín, 1925, p. 53-85) <i>Una lletra de l'Antipapa Víctor a Ramon, Comte de Provença, i a la seva esposa la reina Riquilda</i> , per P. Kher	369
REVUE DES JEUNES (París, 10 gener 1926, p. 1-6) <i>Per l'acció individual</i> , per "Sénex"	450
RIVISTA DI ARCHEOLOGIA CRISTIANA (Roma, 1925, II, p. 117- 155) <i>El "Santo Volto" de Lucca</i> , per A. Bernareggi	558
THEOLOGIE UND GLAUBE (Paderbon, 1925, p. 66 ss.) <i>El testimoni de la Crònica d'Arbela</i> , per H. Diekmann, S. J.	280
VIDA CRISTIANA (Montserrat, fasc. 103, p. 210) <i>La festa de Jesucrist Rei i la seva litúrgia</i> , per J. T.	452
VITA E PENSIERO (Milà, 1926, març) <i>Els problemes de l'organització de la disciplina del treball, segons la doctrina catòlica</i> , per Carlo Bresciani	454

VITA E PENSIERO (Milà, 1926, maig)	
<i>Els malastres de la boxa: fisiologia i patologia dels Boxadors,</i>	
pel P. Agostino Gemelli	562
ZEITSCHRIFT DES DEUTSCH, PALAESTINA (Vereins, Leipzig, 1925,	
p. 145-158)	
<i>Els més antics pelegrins cristians a Palestina,</i> per H. Windisch	368

LES IDEES I ELS FETS

(Cròniques : glosses : comentaris)

VIDA RELIGIOSA I MORAL

L'Exposició d'art litúrgic (dels "Amics de l'Art Litúrgic", Bar-	
celona, 1925)	64
Fina el Protestantisme?	175
D'una enquesta al volt de la Religió	273
La guerra contra Déu	274
La Santa Seu i la projectada reforma eclesiàstica a Itàlia	372
Missions entre infidels: encíclica de Pius XI	373
Apologies de mots (ambició, orgull, audàcia, violència)	375
Encara el partit catòlic?	376
Centenari de la fundació de l'"Institut de les Germanes de la Ca-	
rritat"	460
L'Església a Lituània	461
Contra el duel	461
Excomunió d'Ernest Buonaiuti	461
El Centenari Franciscà: encíclica de Pius XI	567

CULTURA GENERAL

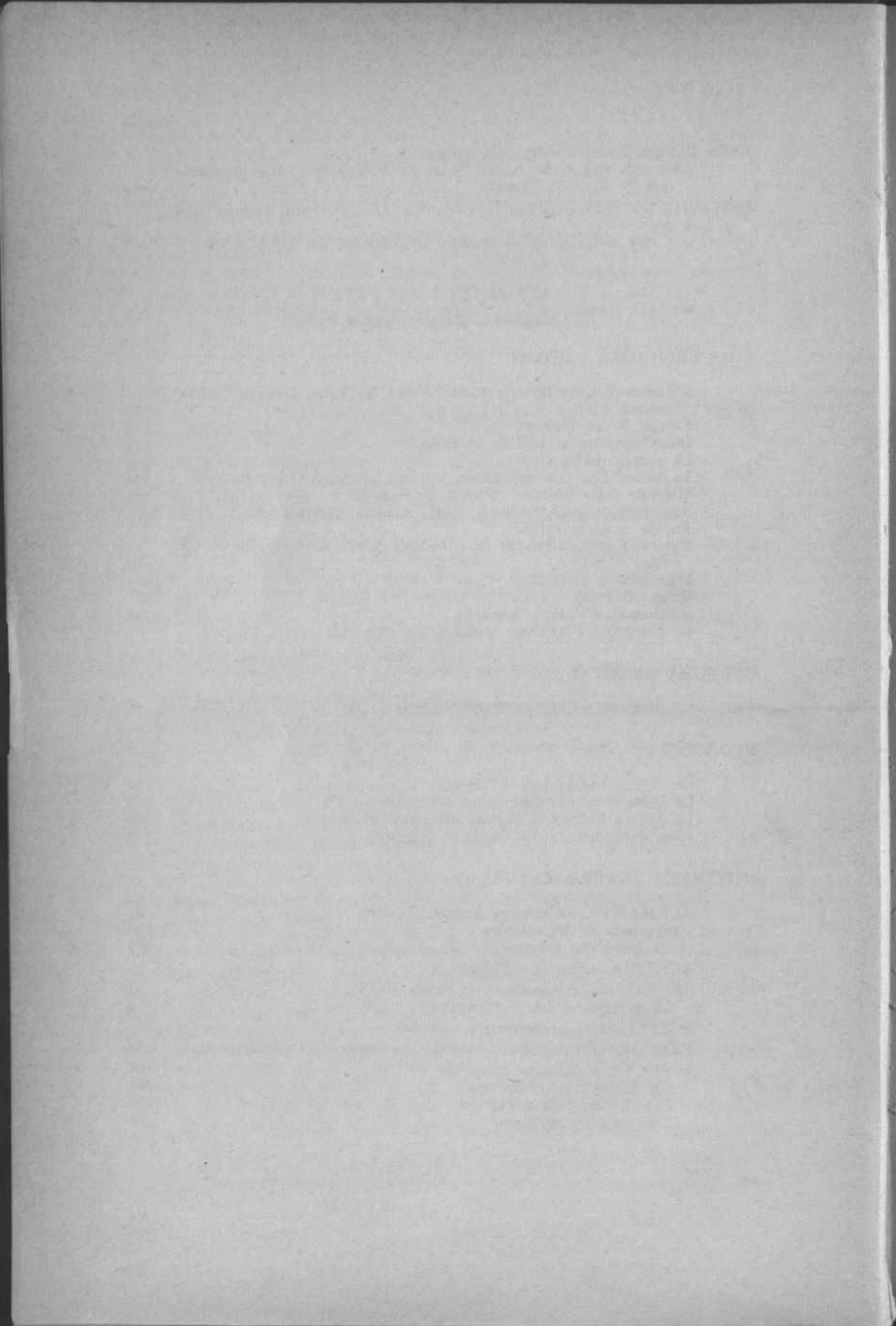
La jubilació del Dr. A. Rubió i Lluch	570
---------------------------------------	-----

PEDAGOGIA

Les festes nadalenques i l'Escola	82
La lluita contra la tuberculosi a l'Escola	187
La cultura física i la cultura del cos, a Alemanya	189
Idees pedagògiques del Cardenal Mercier	283

MOVIMENT INTERNACIONAL

ALEMANYA.—Alemanya sotjant l'horitzó	89
L'enyorança de les colònies	190
El socialisme alemany	473
AUSTRIA.—Austria i Polònia	90
EE. UU.—La criminalitat als Estats Units	92
La prosperitat del Nordamèrica	469
RÚSSIA.—La commemoració d'un inici	462
TXECOESLOVAQUIA.—La vida de l'esperit a Txeco-eslovàquia	284
ASPECTES.—La nova teoria del Califat	94
Els Estats Units d'Europa	467
Una llambregada a l'Orient	475
Una colla de capalents	572

LA DISCIPLINA DE L'IDEAL

PPOTSER ha estat una complaença malsana ço que tant ens ha fet insistir en el blasma del nostre indisciplinable individualisme. Probablement, quasi certament, és un defecte de decadència. La manca d'una llum guiadora en el cel feia que cada nau seguís una ruta distinta, si tant era que se'n seguís cap. Quasi sempre anàvem, emprant una expressió evangèlica, in viam gentium, quasi sempre bregàrem per ideals manllevats.

Ha bastat que l'albada trenqués la negror serrada del cel, perquè tots els ulls sans s'hi gressin, i tots els cors nobles glatissin pel nou dia. Una disciplina s'ha format espontàniament i ha llevat fruits gustosos. Dir que aquesta disciplina encara no és perfecta seria suposar que en aquest món hi pot haver una disciplina perfecta, que pot conveir-li, que podria no ésser-li funesta, llevat d'aquelles poques coses en què coneixem la veritat definitiva.

Però hi ha una disciplina dins la qual hem d'aspirar a una perfecció sempre creixent: aquella disciplina interna que és l'obediència a l'ideal en totes les nostres accions, àdhuc les més petites. Sense aquesta disciplina interna, l'altra, la dels agrupaments humans, la de les ordinations jeràrquiques, no arriba ni a ésser concebible. El traïdor s'amaga sempre sota la imatjada vèrbola del xerraire qui s'ho gasta tot en pareneries i té el cor buit de sinceritat. La traïdoria surt al bell punt que la duresa d'un refús escantella un caire viu de l'ambició. I, generalment, qui dins un estol només vol servir per manar és suspecte d'hipocresia.

Aquesta collita del diable es cria a totes les terres i no és pas en la nostra on pren més ufanor. Apart del tarannà de la nostra gent, que tira més aviat a la sinceritat, o a la obvietat com ara de poc s'ha dit, ço que, deixa poc conreu a la hipocresia, hi ha entre nosaltres una traça a derrocar prestigis falsos superior a la que tenim a alçar-los. Ens podem equivocar a consagrar genis, en allò que no ens equivoquem mai és en l'enfonsada definitiva dels gegants de fusta bellament drapejada.

No hi ha sinó un mitjà infal·lible per conèixer l'home sincer, no hi ha sinó el mitjà que ens dóna l'Evangelí; les obres. I no tant les obres que es fan de cara al públic, tot parant l'orella a l'espèctec de l'aplaudiment o a l'afalac de la l'ansangeria, com aquelles de què no s'heu esment sinó pel resultat que dóna la seva repetició habitual. Qui sent un ideal—religiós, social, artístic, etc.—adquireix un compromís doble: amb el fi de la idealitat—Déu, la societat, l'art, etc.—i amb si mateix. Tant l'un com l'altre li imposen obligacions i el lliquen amb prohibicions. Un cristià té obligacions que un infidel no té. Complir-les és la part més elemental de l'honestetat. Negligir-les és renunciar a la racionalitat, declarar inútil la pròpia raó, escarnir-la i ridiculitzar-la a cada moment, fer-se anti-racional, ço que és molt pitjor que ésser irracional. La manca de raó dels quadrúpedes és molt més respectable que la renúncia a la raó dels insequents.

Es clar que dins aquesta condemna no cauen els pecats per feblesa. La llei moral que imposa un ideal religiós tan exigent com el nostre, l'austeritat que reclamen certes professions qui en el món d'avui resulten amargades, voldrien un tremp heroic per ésser acomplides en tot moment i amb perfecció intil·lable. Però hi ha coses fàcils en les quals només cauen els badoes, els fluixos i els infidels. Sosténir un periòdic, una escola, un teatre, contraris a la pròpia convicció en qualsevol ram, és una infidelitat funestíssima per l'ideal i altrament fàcil d'evitar. Molt més fàcil encara, quan el propi ideal forneix sobrança d'aquests instruments de civilització que hom manlleva a l'enemic. I quan malauradament no és així, si l'ideal és sentit de debò, ell es crea l'instrument com hem pogut presenciar manta vegada.

Per això, un catòlic qui compri assíduament un periòdic anti-religiós no té cap excusa. Un cristià qui toleri que a casa seva es blasfemi, es manqui als preceptes de l'Església, es tinguin converses indecoroses, mostra ésser home mancat de respecte a les pròpies conviccions, més ben dit, mancat de respecte a si mateix. Mostra no ésser home.

El lector comprendrà que aquests exemples només són exemples, però són realment exemples, i exemples que sobreixen. L'espectacle de la insequència, de l'impudor amb què molta gent ofèn els seus propis ideals, és una mostra que aquests ideals no passen gaire més endins d'una pell irritada, o, tot al més, gaire més avall d'una ideació freda. I l'ideal no comença a ésser dinàmic fins que sobreix de la intelligència i escalfa la fontana íntima del sentiment i la deu espiritual d'on provenen les deliberacions lliures i les mocions comandadores dels actes que es veuen a fora.

Aquesta transfusió de la llum de la idealitat ànima endintre és un fenomen, la rapidesa del qual depèn del temperament de cadascú. Hi ha temperaments comprensius i dinàmics, perfectament permeables a l'idealisme, qui converteixen tot d'una l'ideal comprès en norma d'acció. Hom els diria ànimes a flor de pell per qui el cos és petita nosa. Hi ha, en canvi, ànimes espesses i feixugues qui comprenen bé un ideal, però no en veuen, o millor dit, no en senten la transcendència pràctica. Caldrà que els hàbits socials, la rutina, els canvis del temps, vagin imposant les noves usances, perquè ells passivament les acceptin. Tots dos temperaments són útils: els primers representen l'element progressiu; els segons, l'element conservador qui frena l'abrivada d'aquells.

Les multituds populars, quan obren normalment, ço és, lliures de la suggestió oratòria, pertanyen decididament a la segona classe. Són l'element conservador de les societats, són la sal qui conserva les velles substàncies, són l'arca de la tradició.

Aquests llocs comuns que acabem d'escriure ens han d'aconsolar d'aquella tribulació que passem moltes vegades quan veiem la lentitud amb què el renovellament espiritualista que va operant-se en el món penetra en les classes populars. No creguem pas que sigui infidelitat, ni tant-se-me'n-dóna: és aquell mateix fenomen inefable que ha fet possible l'actual refluïda.

Sense la caparruderia del poble a servir les seves habituds, el nostre espiritualisme s'hauria esventat en tanta munió de bufaruts que l'han sondrollat d'ençà de tants segles.

Si, doncs, la rusticitat és el metall tenaç i la intel·ligència és el mall qui vol donar-li nova forma, els qui la representen en el món d'avui, cal que, ben lluny d'escandalitzar-se de la beneïda tenacitat, s'imposin de llur deure i cultivin amb veritable intransigència la disciplina de l'ideal.

EL CRISTIANISME AGONITZANT

A PROPOSIT DEL DARRER LLIBRE DE D. MIGUEL DE UNAMUNO (1)

D'UN temps ençà, es va posant de moda en la nostra literatura periodística, de la qual es passa ràpidament a la llibresca, la distinció entre cristià i catòlic, com si cristià significués el pur esperit de la nostra Religió i catòlic un esbravament d'aquest esperit dintre els atuellis, destapats de cara al món, d'una burocràcia estatificada. La represa sovintejada d'aquest destriament, prou especios per a enlluernar els ulls no acostumats sinó a la lectura ràpida, pot desesmar fàcilment el sentit religiós del nostre poble, ja prou cansat de ficcions oficials. Deure nostre és d'eixir-li a l'encontre i deixar les coses a lloc, fent veure que el perill de l'esbravament amenaça més aviat els qui es reclamen d'un cristianisme volàtil, sense jerarquia, sense disciplina social, sense dogmes. Diguem de passada que aquesta consideració influí en l'elecció del títol de la nostra Revista. Temptats per moltes i sòlides raons de posar-li un nom (només un nom!) aconfessional, les resistirem totes i escollirem el que duu, per tal de contribuir al més possible a la demostració d'aquesta veritat que potser avui més que mai ha d'ésser inculcada al nostre poble: la paraula cristiana no és altra que la paraula catòlica. No ho és enlloc del món; molt menys ho podria ésser a Catalunya, afaiçonada dintre els motllos del Catolicisme des d'abans de la seva naixença.

ELS VERITABLES PROTESTANTS

Que al segle XVIII, en plena voga del Contracte social de Rousseau, es cregués en l'individualisme religiós i sorgissin les sectes deistes, troba una explicació en les preocupacions d'aquella època, en la qual

(1) *L'Agonie du Christianisme*, par Miguel de Unamuno, traduit du texte espagnol inédit par Jean Cassou. F. Rieder et Cie ed. Paris.

arribaren a ple desplegament, fins en els pobles catòlics, les idees bàsiques del protestantisme. Avui, en plena florida sociològica, després que els anàlisis de la psicologia individual i col·lectiva han posat en clar que l'home neix social i esdevé individu per conquesta aferrissada de la pròpia personalitat contra l'ambient de protecció i de coacció mental que la societat li imposa, és un contrasentit inexplicable. L'home és tan forçosament social, que fins quan vol rebel·lar-se contra la imposició d'una societat, ha d'associar-se amb altres, baldament sigui en societats secretes. De la societat domèstica hem rebut el cos i les primeres iniciacions de la cultura, de la societat civil, producte acumulat de la col·laboració de generacions nombroses, hem rebut tota la formació espiritual, la *mise en valeur* de totes les nostres potències. Sense societat, l'home no podria ni néixer; si Déu per un miracle el posava al món, sense la societat no podria ni corporalment ni espiritualment conservar-se.

Si això val per als fins terrenals de la vida, què caldrà dir quant als supraterrans, molt més arduos, molt més exposats a equivocacions, molt més transcendents en les conseqüències d'una desviació aquí més que enlloc possible? Voler conquerir Déu (car això és, a la fi, la religió) tot sol, seria més forassenyat que voler conquerir tot sol la ciència.

Totes les religions ho han entès així. Els déus antics eren déus de pobles, no d'homes. La història de la Grècia era un reflexe dels esdeveniments dels seu Olimp: els déus de Roma eren els protectors de l'imperi. Hi havia, tot al més, déus familiars, els penats, no hi hagué mai déus individuals. La dona adquiria el déu del marit; l'estranger naturalitzat, el déu del poble d'adopció. El culte ha estat sempre i pertot una funció pública i una institució pública el sacerdoti. Una religió individual és una cosa tan absurda com una nació reduïda a un sol individu. Aquesta veritat, reconeguda pràcticament per tot el llinatge humà, ha tingut, com totes, una heretgia: el protestantisme.

Com l'odi a l'autoritat fa néixer els anarquistes, l'odi a Roma féu néixer els protestants, qui per justificar llur esquincada s'entestaren a proclamar la inutilitat, l'anticristianitat d'una Església visible, d'un Cristianisme social. Per ells, el Cristianisme del Crist, en compte d'ésser un poble universal ensenyat i regit col·lectivament pel Déu encarnat, és un brunzit inorganitzat de soliloquis de Déu amb cadascun dels homes. Però els nostres ulls han pogut veure que així com els anarquistes tenen un dogma comú, una disciplina social i una bandera, els protestants han hagut de raure a la formació d'esglésies. Sols amb aquesta contradicció han pogut respondre a l'acusació d'August Comte: els protestants no saben què és una religió.

Combatre els protestants a casa nostra? A què treu cap? No és que ens preocupi massa la propaganda protestant que sovint veiem zelosament combatuda: la llum de la Mediterrània denunciaria tot seguit l'horror dels temples sense imatges. Però és que aquí hi ha veritables protestants, més protestants que els dels climes boirosos: homes de bona fe qui s'han encisat davant les *Benaventurances* i la Moral de l'Evangeli, qui han copsat més o menys autènticament la sublimitat de les paraules i dels sentiments de Jesucrist, però senten una angúnia instintiva davant l'estatificació d'aquest esperit, els òrgans de la qual no sempre—i això és inevitable—responen amb tota fidelitat a la seva puraresa.

Aquests homes (són pocs, però ningú no ha d'ésser estrany al nostre zel, a més que llur valor individual els dóna sovint molta influència) aquests homes s'han construït una moral un xic escantellada a la qual són generalment fidelíssims, i un dogma quasi totalment minimitzat, i viuen convençuts, però no del tot tranquils (parlem per coneixença directa) en un soliloqui amb Déu. Aquesta és la tònica de la majoria dels nostres homes qui, pertocant a religió, s'anomenen *d'esquerra*. Un exemple, per bé que un xic allunyat, d'aquests solitaris, qui més que cap ha sofert dels estralls del solitarisme és D. Miguel de Unamuno, el qual acaba de publicar a París aqueix llibre seriós i xiroi alhora que hem esmentat al començament i al qual haurem de referir-nos sovint en aquest estudi.

Un esperit tan estrabullat com el del Rector estat de la Universitat de Salamanca no es troba pas en el nostre veïnatge, però les ja antigues apologies de la ironia que féu ací el noucentisme i les freqüents invocacions a l'escepticisme com a suprema elegància espiritual que hem de llegir ara fan necessària la demostració del cristianisme de l'Església Catòlica.

EL CRISTIANISME HA ESTAT SEMPRE UNA SOCIETAT

Vint segles d'existència entre els homes sense cap reculada, ans encara avançant continuament en profunditat i en extensió demostren a bastament que el Cristianisme lliga perfectament amb la naturalesa humana. I que aquesta afinitat d'esperit no es redueix a una raça (com s'esdevé en el Budisme i en l'Islamisme), sinó que es connecta amb el fons comú a tots els homes, allí on només pot arribar la mà de Déu, ho demostra el fet esplèndid de la seva catolicitat, que permet la folgada

convivència en el seu si de comunitats pertanyents a tota raça, a tota nacionalitat, a tota llengua. Doncs, si la religió és el més social de tots els fenòmens, per tal com és el més específicament humà (és l'únic que no presenta cap vestigi ni cap renunci en els irracionals) el Cristianisme és essencialment social. Un cristianisme individualista, un soliloqui amb Déu, desentès de tota disciplina col·lectiva, de tota obediència intel·lectual, de tot sacerdoci, és més absurd encara que un nacionalisme exclusiu d'un individu.

El Cristianisme és el poble de Déu. Aquest és el pensament constant de Jesucrist, palesat en totes les pàgines dels quatre Evangelis, àdhuc d'aquells que, com el de Sant Mateu, han vist admesa llur autenticitat per la més exigent crítica racionalista. El Crist no proposa la seva religió com un cos de doctrines i un codi de preceptes adreçats a cadascun dels homes, sinó com un esperit qui aglutina els homes socialment i els constitueix en *església*, paraula grega que significa reunió. El reialme de Déu, emprant la denominació predilecta del Mestre, gràvida ja de transcendències socials, és comparat a tota mena de societats: a la de les pedres qui formen una casa, a la de les ovelles qui componen un ramat, a la que constitueixen senyor i servents, i per fi, a la més típicament representativa: la família. Fou Jesús qui ensenyà als homes la meravellosa oració col·lectiva qui comença amb aquestes paraules: *Pare Nostre*. Un sopar—l'acte familiar per excel·lència—és també l'acte principal del seu culte, en el qual obrí els tresors dels seu Cor i establí el Sacrifici de la Llei Nova. Dins aquesta família, Jesús senyala i estatueix ja d'antuvi autoritats reforçades amb els poders més eminents i a les quals és deguda tota obediència en l'ordre moral i en l'intel·lectual: "Tu ets Pere (*peira*, *pedra*) i damunt aquesta pedra edificaré la meua Església i les portes de l'infern (el poder de la mort) no prevaldran sobre ella. I et donaré les claus (senyal de poder) del regne dels cels i tot allò que lligaràs en la terra serà lligat en els cels i tot allò que deslligaràs en la terra serà deslligat en el cel" (1). Aquest poder de lligar i deslligar moralment—justíssima semblança de l'obligació moral—és donat també als altres Apòstols (2).

A la preparació d'aquest poble escollit, que ha d'estendre's de Lleuant a Ponent (3) van dirigits tots els afany de Jesús, tots els treballs de la seva predicació, tots els sofriments de la seva passió; al seu implantament inicial damunt la terra miren totes les paraules que diu, ja ressucitat, als seus deixebles. Jesucrist no féu altra cosa que fundar una Església.

(1) Mateu, XVI, 18-19. (2) Joan XX, 23. (3) Mateu, XXVIII, 19.

Contraprova magnífica d'aquesta veritat fonamental és l'actitud tota espontània dels deixebles, tot d'una que el Mestre hagué desaparegut dels ulls dels homes. Cap vacil·lació no es mostrà a formar una comunitat, millor dit, a continuar formant aquella mateixa comunitat que ja existia a l'entorn de Jesucrist. Cap vacil·lació, tampoc, a acatar l'autoritat dels Dotze, distingint-los tot planerament dels altres deixebles, i a reconèixer sobre ells la primacia de Pere que és el qui pronuncia el primer sermó cristià i presideix aquella primera assemblea eclesiàstica on fou elegit Maties, el qual és acceptat com Apòstol, amb igual autoritat que els elegits directament per Jesús. Un cristià solitari en aquells temps, ni arriba a ésser concebible.

Aquesta consciència de formar una família divina era tan forta entre els primers creients, que no s'anomenaven ells amb ells fidels, ni tan sols cristians, sinó *germans*. "No em cal pas, diu Sant Pau als tessalonicencs (4), escriure-us sobre l'amor de fraternitat, car prou haveu vosaltres mateixos après de Déu a amar-vos mutualment". Aquest primer manament de Jesús forçosament havia de congregar-los en comunitats visibles i si cap perill hi hagués hagut per la primitiva cristianitat, no era pas de la banda de l'individualisme. L'Església pogué arribar a afectar en certs llocs una estructura comunista; ço que no arribà a semblar mai és una organització lliberal. Un altre perill sotjava encara aquella cristianitat incipient i hauria pogut dissoldre-la, sinó perquè l'Esperit vetllava sobre ella: la seva reabsorció pel judaisme. No cal refer aquí tota la història de la controvèrsia judaïtzant on tingué Sant Pau la part principal, ni com de bell principi els romans confongueren cristians amb jueus (confusió que ja era finida llavors de la persecució neroniana); basta recordar que l'Església nasqué com una evolució de la Sinagoga, que foren jueus els seus primers adherents i que molts d'aquests, sobretot els provinents de la secta dels fariseus, volien muntar un sincretisme judeo-cristià obligant els fidels vinguets del gentilisme a totes les pràctiques de la Llei mosaica, quan no els vedaven l'entrada. Així el Cristianisme hauria acabat essent una dissidència de la Sinagoga, sempre en minoria i condemnada a la desaparició, com gairebé totes les dissidències. El martiri de Sant Esteve fou el que separà definitivament les dues religions i convertí el judaisme en l'enemic més aferriat de la Llum nova. D'aquesta persecució vingué aquella fecunda dispersió dels cristians per la Fenícia i Xipre fins

(4) *Ep. I ad Thessal.* IV, 9.

a la ciutat d'Antioquia on predicaren amb gran fruit Pau i Bernabé i on nasqué el nom de cristià (5). Això era l'any 42.

Així separada del judaisme, la novella religió mancava de tot aglutinant humà per conservar la seva unitat orgànica: la raça, la llengua, la llei, eren més aviat elements disgregadors. Tot feia témer que es reduiria a una de tantes doctrines predicades pels propagandistes (6) que hom trobava per les cruïlles dels camins, destinades a un moment de voga i a oblit perpetu. Un cristianisme purament "espiritual" com s'han abellit a imaginar els nostres impacients de tota disciplina religiosa hauria fet inexorablement aquesta fi. Ben altrament, veiem com per una mena d'instint es constitueixen en comunitats sols separades per la distància. A diferència del judaisme que establia diverses sinagogues en una mateixa ciutat, la nova Fe estableix en cada una una església, qui d'ella pren el nom, com s'esdevé avui encara. L'amor fraterna, però, no coneix distàncies materials i abasta tots els fidels del món: tots es creuen formar una sola família professant una mateixa fe rebuda i subjecta a una mateixa autoritat. D'aquí vingué aviat la generalització, com si dèiem la catolització del nom: del conjunt d'esglésies se'n digué l'Església. "Saludeu Priscilla i Aquilas... i també l'església qui és a casa llur" diu Sant Pau als Romans (XVI, 5) referint-se als fidels qui hi anaven a celebrar les coses santes "Pau a l'església de Tessalònica" comença la lletra als tessalonicencs, emprant ja aquest mot en el sentit de conjunt dels fidels d'una ciutat. Així mateix comencen les dues lletres als de Corint. En canvi, diu el mateix Pau als galacians: "Vosaltres heu sentit a parlar de quina fou la meua conducta, en temps que jo era al judaisme, car jo perseguia foramida i devastava l'Església de Déu." Igual expressió en la primera lletra als Corintis (XV, 9).

L'aglutinant qui podia fer una sola família de gents de tan distinta i àdhuc oposada procedència era la incorporació al Crist, per mig del baptisme qui justificava el fidel i li infonia l'Esperit de caritat. Així es congutina aquell organisme universal, cos místic de Jesucrist, socialització del Verb encarnat, collectivitat més íntimament unida que qualsevol pàtria, o Estat, o Imperi polític. Ella ha estat, com de fet, l'única qui ha resistit les ventades de les idees noves, les revolucions que esfondraven regnes, les transformacions qui han destruït i creat pàtries. La societat cristiana és l'única cosa qui resta al món de totes les que aixoplugava l'Imperi de Roma. "Nosaltres qui som molts, deia

(5) *Actes dels Apòstols*, XI, 20-26, V. Prat, *Théologie de Saint Paul* t. I, p. 71.

(6) *Orígenes, Contra Celsum*, III, 50.

Sant Pau, no fem sinó un sol cos en el Crist, i cadascun de nosaltres, som membres els uns dels altres. Tal com el cos és un i té molts membres, i tots els membres del cos, malgrat de llur nombre, no formen sinó un sol cos, així el Crist. Car tots nosaltres hem estat batejats en un sol Esperit per formar un cos, tant jueus, com gentils, tant esclaus com lliures: i tots hem begut en el mateix Esperit (7). Cent cinquanta anys més tard, Tertul·lià posava a aqueixes paraules de Sant Pau aquest bell respost: "*Corpus sumus de conscientia religionis, et disciplinae unitate, et spei foedere*" (8).

Així es formà, social, ço és, catòlic, des del principi aquell Israel de Déu de què parla Sant Pau al final de la lletra als gàlates, aquella raça elegida, sacerdocí reial, nació santa, poble conquerit de Déu, amb què qualificà l'Església naixent el seu cap visible Sant Pere (9). Els seus enemics com a tal la perseguiren. Mai no cregueren els emperadors romans que perseguissin llunàtics solitaris, sempre veieren l'aglutinant fortíssim qui anava formant-se en el subsol espiritual i àdhuc material—símbol i argument alhora—de l'Imperi. Plini (10) refereix com, en la persecució en què actuà com a llegat imperial a Bitínia, els cristians febles s'excusaven dient "que en dies determinats acostumaven a reunir-se abans de l'alba per cantar plegats himnes al Crist i que s'obligaven amb jurament no a cap crim, sinó a no cometre furt, ni lladronicis, ni adulteris, a no faltar a la paraula ni denegar el depòsit reclamat" i que per això tot llur delicte era només d'associació il·lícita. D'aquest crim els culpa també Cels a qui contesta Orígenes (11) i en l'*Octavius* de Minuci Fèlix el Cristianisme és denunciat per l'adversari com una *fracció il·lícita, profana conjuració, eruenda et exsecranda consensio*. Es fenomen de què es veuen represes en tots els segles i en tots els ordres.

El senyor Unamuno en l'obra citada—manyoc de llampegades genials, d'incongruències, d'equivocacions infraelementals, d'acusacions grotesques, de crítiques justes, etc., etc.—diu (c. III, p. 25) que el mot cristianisme és exposat a l'equivoc car pot fer pensar en una doctrina (platonisme, aristotelisme, etc.) i que és molt millor la paraula "Cristianitat" (*chrétienté*, diu el traductor) que vol dir pròpiament qualitat de cristià (com diem nosaltres *catalanitat*) i que és absurda la significació que ha arribat a tenir de societat de cristians, car la societat mata la cristianitat, que és un conjunt de solitaris. En el cap. VII combat el concepte de cristianisme social amb aquesta arma que farà somriu-

(7) I Cor. XII, 12-13.

(8) *Apologet.*, 39.

(9) I Pet. II, 9.

(10) *Epistul.*, X, 96.(11) *Contra Celsum*, I, 1.

re el lector: "El meu regne no és d'aquest món" (Joan XVIII, 36). "Doneu a Cèsar el que és de Cèsar i a Déu el que és de Déu" (Lluc XX, 25). Després diu—un altre argument!—que Jesucrist era antipatriota i per això el condemnaren els seus conterrànies (oblida que Pilat el condemnà perquè es proclamava *Rei dels Jueus*). Fins el matrimoni, primer rudiment de societat, troba incompatible amb el Cristianisme el senyor Miguel de Unamuno, a pretext que "el meu regne no és d'aquest món"!

El senyor Unamuno voldria que els cristians fossin solitaris embaucats de cara a l'eternitat que per no ésser d'aquest món, renunciessin fins al nodriment corporal. El senyor Unamuno encara no ha arribat a veure la profunda humanitat del Cristianisme, i la seva harmonia amb la carn i la sang, peanya de l'esperit i òrgan del mateix Verb encarnat. El senyor Unamuno troba incompatibles el dogma de la resurrecció final amb el de la immortalitat de l'ànima: ell no concep altra resurrecció que la generació, ni altra immortalitat que la històrica. El senyor Unamuno, quan diu aquestes coses, parla amb completa sinceritat.

LA IL·LUSIO APOCALIPTICA

Protestants i racionalistes, en posar-se a esbrinar la història del Cristianisme primitiu, per tal de demostrar la seva manca d'identitat amb l'Església Catòlica Romana, s'han vist constrets a anar reculant la data de la corrupció del Cristianisme genuí per esdevenir Catolicisme. L'evidència històrica de la identitat els traïa: cada generació cristiana ben estudiada mostrava una conformitat general innegable amb l'Església actual. L'alemany Harnack els ha fet perdre les darreres il·lusions, car dels seus estudis ressurt clarament el caràcter social i jeràrquic (ço és, catòlic) del Cristianisme del segle I. No tenen més remei, per justificar el principi fonamental de la *Protesta*, que negar el Catolicisme de Jesucrist, ço és a saber, negar que el Crist hagués pensat mai a fundar una religió social. Uns, com el mateix Harnack, veuen en Jesús un home ple d'entusiasme religiós qui proposa a la humanitat el sentiment salvador de la paternitat de Déu, sense fer cap agrupació, però essent causa inconscient que, mort ell, els seus deixebles la formin, fundant una Església visible qui contradirà el seu esperit. Per aquests, l'Església cau totalment fora de l'Evangeli: ja hem vist com un estudi atent de l'Evangeli els contradiu. Però la teoria de moda entre els protestants, sobretot els francesos, és la de la il·lusió apocalíp-

tica, proposada pels dos caporals del protestantisme i del modernisme a França (12). Segons aquests *cristians*, qui no fan altre que ressuscitar una vella teoria de Renan (13), Jesucrist sofrí una equivocació, altrament comuna a tots els grans reformadors religiosos, sobre la proximitat de la fi del món. Aquesta fi era als seus ulls imminent, i per això avisa els seus deixebles que vigilin, que renunciïn a totes les coses, que es preparin per la vinguda del Fill de l'Home. Aquesta preparació és la única finalitat d'aquella petita comunitat, d'aquell *ramadet* que ajuntà al seu entorn. Havent després fallit aquesta predicció, l'Església, nascuda d'aquesta il·lusió apocalíptica de Jesús, es dona una constitució permanent. No és, doncs, l'Església l'obra de Jesucrist: és, més aviat, el testimoni continu de la seva equivocació. Fa vergonya que ho diguin protestants (cristians, a la fi), però més vergonya fa que ho diguin sacerdots, com l'abat francès autor dels *livres rouges*. Ara ja no cal dir que l'originalíssim Miguel de Unamuno retreu aquestes idees amb aire d'inventor.

Jesucrist en Mt. XXIV, 34, després de descriure conjuntament la pròxima esfondrada de Jerusalem i la fi del món, de la qual aquella era figura, diu: *Jo us dic en veritat que no passarà aquesta generació que totes aquestes coses no s'esdevinguin. El cel i la terra passaran, però les meves paraules no passaran*. Protestants, modernistes i el senyor Unamuno interpreten aquestes paraules com referint-se a la fi del món, i el mot *generació* en el sentit modern de *conjunt d'individus llavors existents*. L'hellenista senyor Unamuno qui cita quasi sempre els Evangelis en grec, hauria de saber que *γενεά* no té aquell significat exclusiu, sinó que significa també *estirp, nissaga*. Llavors el sentit de la frase evangèlica seria: no es perdrà la nissaga dels jueus que no s'acabi el món. I bé veiem que va complint-se. Per què s'ha d'interpretar precisament en el sentit que fa quedar Jesucrist en fals? Sospitem que aquesta pregunta ja es porta la resposta.

Hi ha encara d'altres interpretacions respectuoses. Es albiradora pel seu enginy la de Bossuet (14) rejoyenida pel Cardenal Billot (15). El Senyor dona els senyals que precediran la destrucció de Jerusalem (figura) i la fi del món (figurat), ajuntant-ne les descripcions, cosa molt freqüent en l'estil profètic. En arribar a la demanda del temps (que junt amb la dels senyals havien fet els deixebles) distingeix clara-

(12) Sabatier, *Les religions d'autorité et la religion de l'Esprit*, (Paris, 1904) i A. Loisy, *Les Évangiles Synoptiques* (Ceffonds, 1907), *L'Évangile et l'Église*, (Paris 1902).

(13) Renan, *Vie de Jesus*, C. 17.

(14) *Méditations sur l'Évangile*, 76.ème jour, (15) *De Novissimis*, p. 176 sg.

ment el de la figura i el del figurat: "no passarà aquesta generació que AQUESTES coses no s'esdevinguin... però quant a AQUELL dia i hora, ningú no ho sap, ni els àngels del cel, sinó el Pare". En aquesta interpretació, en què es remarca la distinció de temps, entre aquestes coses i aquell dia i hora, el mot generació pren el seu sentit avui ordinarí, i la frase total vol dir: no passarà aquesta generació actualment vivent que no sigui destruïda Jerusalem, però quant al dia i hora de la fi del món, no els sap sinó Déu.

Amb igual facilitat es desfan altres interpretacions apocalíptiques de textos evangèlics i paulins.

Però el més greu per aquesta teoria encara no és això. El més greu és que ella mateixa és la seva refutació. Inventada per explicar la formació d'una Església visible entre els cristians de la primera generació, si res demostrava, seria la impossibilitat de la formació de cap Església. Ja d'antuvi, quin efecte hauria fet entre els gentils la predicació de la fi del món, idea completament estranya a llur mentalitat? Hom s'explica que l'escoltessin els jueus qui la tenien en la Bíblia (16) i que la seva imminència els preocupés, però predicar-la als gentils hauria estat tirar aigua a un garbell. Grecs i romans podien sentir parlar de Déu, d'un sacrifici, d'una altra vida, d'una puresa moral: totes aquestes idees, més o menys adulterades, existien en les religions i filosofies que es dividien el món antic. De la idea de la fi del món, només se'n troba un rastre en l'estoïcisme, en el qual, però, no té cap transcendència moral.

I encara que l'haguessin escoltada—tots els xerraires de filosofia i de moral eren escoltats a l'Àgora i a l'Areòpag d'Atenes—creuen els nostres invisibilistes que aquesta idea és apta per a ajuntar els homes en societat, instituir una jerarquia, encara que sigui provisòria, un funcionarisme, per bé que de cop sigui ambulant? Quina importància poden tenir aquestes coses davant la imminència de la fi de tota cosa humana?

I àdhuc suposant que s'haguessin associat, amb quin dret afirmen els protestants i modernistes i llurs imitadors, que el fracàs d'aquesta profecia religà els vincles socials de l'Església i li donà una aspiració a la perennitat que abans no tenia? Un fracàs reforça? Un fracàs d'un Fundador de religió, sobre un punt tan transcendental, tan a propòsit per deixar-lo en ridícul, havia d'ésser el secret de la perpetuïtat de la seva religió? Com és que en tots els impugnadors antics del Cristianis-

(16) Llibre de Daniel XII, 11.

me, aquest desmentiment tan espantós de la realitat a la seva predicació no surt ni una vegada? Calia que al cap de molts segles vinguessin cristians a descobrir aquella equivocació del Crist que els perseguidors antics no descobriren!

LES NOSTRES SUNAMITES

Tanmateix, D. Miguel de Unamuno en l'esmentada obreta té algunes coses originals. Però no són pas idees, a les quals manifesta un xic de malvolença, sinó plasenteries, semblances, símbols. Un dels més ben trobats per espantarrar—perdoneu el plebeisme—, és el que vol veure en Abisag la Sunamita, la darrera esposa del rei David, la romasa verge, qui escalfa l'ancianitat del reial profeta amb la seva amor inútil, estranya completament a les intrigues de Salomó i sa mare Betsabee d'una banda, i Adonies, fill major del rei, d'altra banda, per heure la successió del soli d'Israel. Mort David, la Sunamita—suposa el senyor Unamuno—llanguia d'amor pel seu difunt espòs reial, al marge de les intrigues polítiques i de les temptacions mundanes qui remorejaven entorn del tron de Salomó.

No ho arriba a dir, però hom entrelluca ben clar que l'autor del llibre que comentem es veu simbolitzat en Abisag la Sunamita. Al marge de les intrigues de la política eclesiàstica—el regne de Salomó—, preguen i llanguixen d'amor les nostres Sunamites, procurant escalfar amb llurs puríssimes abraçades i fer ressuscitar l'Amat difunt, el Crist oblidat dels que han convertit el seu regne en un regne d'aquest món. No cal dir que entre aquestes intrigues hi ha el dogma i bona part de la moral: les nostres Sunamites s'atenen només a l'esperit invisible del Crist desaparegut, esperit lliure i adogmàtic, desempallegat d'idees que esclavitzen i donat a cor ample al pensament volador i eternament evolutiu. Regits per la roentor autèntica de l'Esperit que vivifica i no per la rigidesa de la lletra que mata, ells són veritables ànimes carismàtiques. El lector suplirà la fàcil literatura d'aquest gènere que podríem multiplicar indefinidament.

Cada dia ens convencem més que el vici més fàcil de contreure és el vici d'escandalitzar-se. Fingir una Església primitiva purament carismàtica, adogmàtica, invisible, *sunamítica* en un mot, inscriure-s'hi (ço que no reporta cap compromís intel·lectual ni moral) i fer després oïcs conta l'Església actual, dogmàtica, social, visible, terrena, jeràrquica, política, *salomònica*, és una actitud que ultra ésser còmoda, té un cert aire de modernitat i de refinament. Ara, demostrar amb docu-

ments a la mà que l'Església fundada pel Crist era tal com ells diuen, ja seria una tasca massa enutjosa i sobretot podria exposar a una desmentida.

L'acció carismàtica (miracles, profecies, do de llengües, etc.) que hi havia en l'antiga Església, buf providencial per abrandar la flama naixent i expandir-ne l'incendi, lluny de suprimir el governament jeràrquic, hi era subordinada. Sant Pau adverteix als galacians (Gal. I, 8) que "encara que nosaltres mateixos o un àngel del cel us anunciï un altre Evangeli que el que nosaltres us hem anunciat, sigui anatema." I en la Lletra primera als Corintis (XII, 1-XIV, 40), després d'haver demostrat la inferioritat del do de llengües respecte dels actes rituals establerts en el culte públic, diu que si algun dels seus ensenyats creu ésser profeta o ric en dons espirituals, reconegui que les coses que ell els escriu són manaments del Senyor.

Bastaria una atenta lectura del Nou Testament per convèncer-se que l'Església apostòlica era una església d'autoritat i de jerarquia. Veuríem de bell antuvi els Apòstols reunits a Jerusalem per l'elecció de Maties i presidits per Pere, veuríem enviar d'allí estant predicadors a tota l'Àsia Menor, veuríem aquests predicadors, i entre ells el mateix Sant Pau, recórrer sovint a Jerusalem a consultar llur doctrina amb les autoritats supremes. Els Apòstols obren amb autoritat rebuda de Jesús: ells engendren els fidels en el Crist (I Cor. I-V, 15), el Crist parla en ells (II Cor. XIII, 2-3). Així veiem com l'Evangeli no és donat com una doctrina polèmica, no es demostra, no es raona: s'imposa amb autoritat dogmàtica (I Cor. XV, 1-2). "Donem gràcies a Déu—diu Sant Pau als Tessalonicencs (II, 13)—perquè havent rebut la paraula divina que us hem fet sentir, l'heu rebuda, no com paraula dels homes, sinó, tal com ella és verament, com paraula de Déu". No és, doncs, l'Evangeli una essència volàtil que deixi divagar el pensament sense idees fixes, és adoctrinament magistral qui exigeix obediència: Sant Pau dona gràcies a Déu de l'obediència dels Romans—no evangelitzats per ell—"a la regla de doctrina que els ha estat comunicada." (Rom. VI, 17). Aquesta obediència no és sols intel·lectual, és íntegra. En la lletra als de Tessalònica (V, 13), Sant Pau parla dels qui presideixen l'església en el Senyor i exhorta els fidels a tenir-los un gran amor, per la seva obra. En la lletra als Filipencs (I, 1), la jerarquia es ja indicada amb els seus noms propis: bisbes i diaques. Per això veiem Sant Pau prevenint els fidels que no es deixin desviar "per la filosofia i una falsa buidor, segons l'ensenyament dels homes, segons els elements del món, i no segons el Crist" (II, 8). Que en som de lluny

de la llibertat de pensament dels novíssims cristians invisibilistes, de les nostres piïssimes Sunamites heterodoxes!

Sinó per aquesta forta disciplina intel·lectual i moral, com hauria pogut la Bona Nova prendre carn viva d'humanitat i organitzar-se en una forma tan sòlidament social com li veiem acusar en les Lletres de Sant Ignaci d'Antioquia i de Sant Clement Romà qui actua com a autoritat central de l'Església catòlica en un conflicte sorgit a Corint? Si una llei escrita sense una autoritat vivent i enèrgica que l'apliqui, interpreti i defensi a cada pas, ben aviat és víctima de les dissidències, quina fi no hauria fet una doctrina transmesa de paraula, com l'evangèlica? Una comunitat visible no pot ésser regida i conservada sinó per una autoritat vivent; una comunió invisible, a la base d'una llibertat doctrinal, no pot emmenar sinó a la controvèrsia, a la discòrdia al cisma indefinit. Els protestants són ben a la vora per a demostrar-ho.

Que aquesta unitat s'anés acusant més fortament a manera que es perdia en el passat la resplendor del Crist que portaven arreu els Apòstols amb llur missió universal, és un fet naturalíssim (17). Cada un dels Dotze era una regla vivent de la fe; llurs successors immediats duïen encara un reflexe d'aquesta resplendor provinent de llur tracte amb els familiars del Salvador: el recurs a una autoritat central, ultra ésser dificultat per les distàncies, era menys necessari. Però en desaparèixer ells, l'autoritat va concentrant-se en el cap universal i per altra banda, la major extensió i complicació del cos dels creients feia més necessària la influència del principi unificador. Heus ací per què el poder de Roma—ciutat esplèndidament situada, per la seva història, per la seva força política i àdhuc per la seva situació geogràfica—va acusant-se cada dia més dintre el naixent organisme universal, fins a esdevenir ben albiradora en la Llettra del Papa Sant Clement (probablement de primeries del segle II) i arribada a tota puixança bell punt les persecucions fineixen. No cal, doncs, recórrer al subterfugi de Harnack (18) el qual, ampliant una remarca de Renan (19), dona la formació del Catolicisme com una influència de la Roma cesària, sota la qual el Cristianisme, primitivament asocial, s'imperialitza a imitació de l'Imperi Romà, substituïnt amb aquest imperialisme universal el nacionalisme jueu de la Llei Antiga. Res tan fàcil, amb un criteri apriorístic, com confondre una circumstància providencialment favorable amb una influència decisiva.

Les nostres Sunamites s'escandalitzen de la complicació burocràti-

(17) V. Sertillanges, *L'Église*, vol. I, cap. VI. (18) *Dogmengeschichte*, exc. *Katholisch und Römisch*, vol. I (4), p. 480 i sg. (19) *Marc-Aurèle*, p. 69.

ca de l'Església, de la seva estatificació gairebé política, de les impureses que el tracte amb interessos humans (el reialme d'aquest món) reporten a la que és representant en el món de l'espiritualíssima Religió de Jesucrist. Això és, tot simplement, una incapacitat de superar l'anècdota.

Per viure i actuar en aquest món—món compost, relatiu i provisor—un ideal, qualsevol que sigui, ha d'encarnar-se en un organisme. Organisme de l'ànima humana és el cos; organisme de la Pàtria és l'Estat, organisme de la Religió és l'Església. Com és impossible en aquest món una ànima separada, una Pàtria sense Estat (si no és amb dolor i encongiment i perill de mort), així és impossible una Religió sense església o cosa equivalent. Una religió imposa deures individuals i socials, interns i externs, creences, ritus, pràctiques. La regulació de tots aquests elements ha d'ésser una funció d'autoritat, la qual, tractant-se d'una religió universal, s'organitza necessàriament en jerarquia, entorn de la qual es produeix tot seguit el fenomen del funcionisme. Sense aquests engranatges, una religió seria un sentimentalisme vaporós, una embranzida sense camí, una tendència sense nord. Jesucrist coneixia massa bé la humanitat per donar-li una essència volàtil dins un flascó destapat. Fortíssims teixits de carn viva calien perquè pogués funcionar amb tota robustesa l'esperit més profund, més extens, més humà que glateix entre homes. Si el Verb de Déu s'hagué de fer carn per tractar amb els qui en carn vivien, carn i os de societat cal que es faci l'Esperit de Déu quan vol informar religiosament el llinatge.

Si aquest condicionament imposat per la naturalesa humana reporta de vegades desavantatges i impunitats (i això és innegable), l'actitud de l'home religiós no és occir l'organisme afeblit per paràsits del sentiment religiós, fent impossible el seu funcionament en el món dels homes, sinó furgar carn endintre, travessar la malura epidèrmica, superar l'anècdota passatgera, per trobar sota els formulismes externs i els defectes individuals la roentor de l'Esperit qui no deixa mai d'informar la seva Església. El senyor Unamuno no ha renegat pas d'Espanya (i ha fet santament) perquè el seu govern lo n'hagi expulsat. Si alguna vegada un eclesiàstic—home és ell i tallat amb humana mesura—baldament ocupi un lloc preeminent en l'Església, fa traïció a l'Esperit que representa, cap fidel sincer no té dret a desertar de l'Església que és la Pàtria del nostre esperit. Els deixebles qui s'escandalitzaren de la Passió del Senyor i l'abandonaren, malgrat els seus advertiments previs, tornaren a ell i per ell donaren la sang, bon punt ha-

gueren rebut l'Esperit qui els féu tota veritat palesa. Les possibles defallences del funcionarisme eclesiàstic són com una continuació de la Passió del Crist, una mostra de les febleses del seu cos místic que arriben molt més enllà que les seues cos real. Però a l'Esperit, no hi arriben mai. Mai l'Església com a tal no ha donat al món un mal exemple, mai no ha ensenyat una doctrina falsa, mai no ha aprovat una acció injusta. La seva santedat essencial és superior a tota crítica. Ella, tal com és, és obra del Crist, i reflexa la sublimitat del seu esperit i les febleses de la seva part humana. Escandalitzar-se d'ella és escandalitzar-se de Jesucrist; no creure en ella és no creure en Jesucrist.

Ell digué que calia que en el món hi hagués escàndols. La profunditat esborronant d'aquesta expressió ens deixa més aviat a les fosques. Però algun lluc de veritat podem comprovar-hi. Cal que hi hagi escàndols, ço és, cal que l'escàndol no es faci inevitable forçant la llibertat o reforçant la voluntat. Cal (ho diem suposant i tremolant) que aquells qui són fora del cos de l'Església per ignorància i amb bona fe tinguin alguna aparença d'excusa, subjectivament justificadora, o almenys atenuant, de la seva actitud, si la manca d'estudis no els ha pogut fer superar l'anècdota escandalosa. Cal que el món vegi que el baf del maligne pot arribar a ombrejar el vestit, fins, si tant és, a macular la pell; però mai a occir l'Esperit de l'Església, essent així el mateix món testimoni de la seva divinitat; cal que els homes sàpiguen que poden atansar-se als sacerdots dignes amb plena confiança que en seran més ben entesos que si s'atansaven a éssers superiors, exempts de les febleses humanes, amb els quals no podria ni establir-se diàleg; cal, en fi, que resti ben palès que la perdurabilitat de l'Església no és deguda a virtut humana, sinó a assistència divina.

Tot, fora l'apostasia i l'atemptat contra l'Església.

L'AGONIA DEL CRISTIANISME

Així diu el títol—també original—del darrer llibre de D. Miguel de Unamuno. *Agonia* en aquest títol—encara una originalitat—no vol pas dir el període previ a la mort, sinó la lluita que ha de sostenir el Cristianisme en el món i dintre cadascun de nosaltres per acomodar la seva essència puríssima, espiritual, extramundana amb la nostra existència en carn. Tanmateix, hom diria que manta vegada el senyor Unamuno juga amb el doble sentit del mot grec. Atesa la idea que té del Cristianisme el senyor Unamuno—idea que té com a pern principal la confusió entre sobrenatural i antinatural—no cal dir que troba

molts aspectes d'aquesta lluita. El més important, però, és el que ofereix el conflicte entre l'Església invisible, extramundana, celibatària, reganyosa amb tots els problemes de la realitat terrena—pau o guerra, progrés o retrocés, democràcia o dictadura—, i l'organització social, política, burocràtica, *jesuítica* (terme seu) que ha pres l'Església Catòlica. En aquesta lluita, veu una veritable agonia (comença a jugar amb el doble sentit) del Cristianisme.

Nosaltres que no sabem el grec que sap el senyor Unamuno (en bon compte, *agonia* en grec vol dir *lluita*) prendrem el mot agonia en el seu sentit vulgar i direm:

L'agonia del Cristianisme no es troba en la lluita inevitable entre la prestesa de l'esperit i la peresa de la carn (això és més aviat un estímul de perfecció i de superació contínua), sinó en l'esbravament que sofreix l'esperit de Jesucrist cada vegada que es destapa el flascó de l'organització social i esdevé una religió amorfa, sense dogmes, sense disciplina, sense obediència de l'esperit a les jerarquies divinament instituïdes. No agonitza el Cristianisme quan imposa unes idees concretes a l'enteniment, car la veritat per a la intelligència no es pas fita sinó llum que esclareix tots els camins de l'ànima, com l'aliment sanitos no és pas limitació sinó vivificació del nostre cos i vigorització de les seves energies; el Cristianisme agonitza quan hom apaga el farell de la Revelació i engega l'ànima a caminar a les palpentes pels camins—perdedors, si n'hi ha—dels problemes religiosos. El Cristianisme no agonitza quan, fidel a la natura humana, eixamena els homes i els dóna el reforç de la collaboració, el consol de la caritat i l'assegurança d'una direcció infalible; el Cristianisme agonitza quan l'home deslliga els vincles socials religiosos i s'abandona al solitarisme, la més terrible de les malures espirituals, el *contra-natura* més nefand, la més palesa contradicció al Crist que poc abans de morir pregà al seu Pare per nosaltres perquè fóssim tots u, com Ell i el Pare ho són.

L'extravagància de certs caràcters no neix sinó d'aquest solitarisme que malmena temperaments riquíssims de sensibilitat, de força expansiva i d'influència irradiadora. Qui en ciència, en art, en patriotisme, volgués renyir amb la tradició que ha trobat i que l'ha faïsonat, i construir una ciència, un art, una pàtria, començant per les beceroles, a més d'una enorme injustícia a les gèneres passades, revelaria una pertorbació mental difícilment guarible. Qui ho vulgui fer en religió, farà cap a l'agonia del Cristianisme i de la dignitat racional i moral de la seva ànima. Podrà encara ésser que un home creï des dels fona-

ments una ciència, un art; fins podrà ésser que plasmi una nova Pàtria. Una Religió veritable, només la crea Déu.

I quan damunt el món de la intel·ligència ressona la veu creadora de Déu, l'única actitud digna de l'home és la de flectar els genolls i acotar el cap fins a terra.

CARLES CARDÓ, prev.

L'ART I LA MORAL

A MB ocasió del grup escultòric que estigué exposat interinament en un dels pilans de la Plaça de Catalunya, s'ha suscitat en l'opinió pública una discussió, de la qual s'han fet ressò alguns periòdics, respecte a la seva moralitat. Com ja era de suposar, s'han dividit els parers, i no ha mancat qui fes la crítica amb un estudiat silenci del caràcter moral, com si la moralitat no tingués res a fer en els dominis de l'art.

No és el meu intent, en aquest article, de donar el meu parer en el cas concret de l'esmentada escultura, sinó de tractar de la relació de l'art amb la moral, donat per descomptat que algun lligam els uneix, la qual cosa no crec que ni dels més radicals defensors de *l'art per l'art* sigui negada.

Aquest tema em sembla propi de LA PARAULA CRISTIANA; és avui especialment oportú i no em podrà ésser retreta la meua condició de llec en matèria d'art, puix per a tractar-lo des del punt de vista del seu respecte a la moral, no és necessari ésser artista, encara que s'ha de tenir en compte la condició de l'art; així com per a criticar segons el tecnicisme artístic una obra de caràcter religiós, no és indispensable ésser teòleg.

Es aquesta una qüestió més complicada que no creuen molts dels que pretenen de resoldre-la amb un criteri massa simplista, raó per la qual no aconsegueixen pas desembolicar-la. No hi ha dubte que molt s'avançaria si s'esmerçés tot l'esforç a destriar els conceptes, a examinar-los segons els diferents caires i aspectes que presenten. De no fer-ho així, en resulta la confusió i no es resol el problema.

Avui que tant es pondera l'anàlisi en les ciències pràctiques d'ordre material, no s'ha de menysprear en les especulatives i d'ordre moral; i als que manlleven els arguments a la part més enlairada de la filosofia, no se'ls ha pas de considerar com a homes que viuen fora de la realitat o que almenys porten uns quants segles d'endarreriment; com si poguessin arribar a ésser antigalles les lleis que amb més assegurança ens poden menar a la consecució de la veritat. Proveïts, doncs, de linstru-

ment de l'anàlisi, provarem desbrinar la qüestió de la relació de l'art amb la moral.

En primer lloc, hem d'advertir que ens referim a la moral catòlica; car des d'una posició purament naturalista, seria segurament debades de discutir-ho; per bé que, com ja he indicat, dubto que hi hagi qui tingués la gosadia de portar a la pràctica la teoria de la independència absoluta de l'art. Demés, limitarem l'extensió de la paraula art, que és molt genèrica, la reduïrem a la significació de la pintura i de l'escultura; el que direm, però, fàcilment es podrà estendre a les altres manifestacions artístiques. Darrerament, s'ha de resoldre allò que en podríem dir la qüestió de competència o jurisdicció, ço és, si definir la relació de l'art amb la moral pertany a l'artista o al moralista. Definir la moralitat d'una acció o d'un objecte, és clar que correspon al moralista, així com definir la tècnica de l'estètica és cosa de l'artista; però la moralitat cau dins el concepte adequat de l'art i, per tant, en definir aquella no es pot prescindir absolutament de les lleis artístiques. Aquesta pregunta és semblant a la que podria formular-se pertocant a la legalitat de la medicina: a la qual s'hauria de respondre que el guarir les malalties correspon al metge, però les condicions de la medicina legal no és ell qui les ha de prescriure. Fetes aquestes observacions, passem ja a l'estudi directe del nostre tema.

El concepte adequat de l'art enclou: la tècnica, diguem-ne material, ço és, les lleis de perspectiva, de proporció, etc.; l'element que constitueix l'ànima de l'art, o sigui, la inspiració, el gust, determinada percepció psicològica, etc., i la finalitat pròpia. L'artista no és un matemàtic. Així un geòmetra, si vol dibuixar una figura cúbica, es regirà per la definició que li diu que és un espai limitat per sis cares que són quadrats perfectes; però el pintor tindrà present que, conforme a les lleis de la perspectiva, les línies paral·leles convergeixen en un punt, i no pintarà paral·lelograms. Demés, la imitació de la naturalesa, en la qual hom ha dit que consistia l'art, no s'ha d'entendre en un sentit purament objectiu, sinó subjectivada per la visió artística, la qual no transforma la imatge d'una manera fatal, traslladant-la a la tela, com s'impressiona a la placa, passant per l'objectiu de la màquina fotogràfica, sinó informada per la percepció i visió característica de cada artista. Aquesta és la raó de la diversitat d'escoles en la pintura i en l'escultura; i això explica perquè un mateix objecte, pintat o esculpit en idèntiques condicions, és susceptible d'expressions tan diverses.

D'aquí es dedueix que l'art, almenys en la seva plenitud, conté un element espiritual que fuig de les regles encarcerades de la pura cò-

pia, i converteix l'obra verament artística en una creació; ço que es palesa més en les obres pictòriques i escultòriques que no són una simple reproducció d'un objecte determinat, sinó que són, en part, de la inspiració i tenen un caràcter allegòric o simbòlic. Per això, l'art veritable, com que no s'arrossega, sinó que té ales, tendeix a enlairar-se i troba la seva delectança en les regions més pures de l'esperit; busca la bellesa, la realització de la qual és el seu objectiu.

Mes, si és fàcil d'afirmar que la bellesa és l'ideal de l'art, no ho és tant de determinar el seu concepte, i en això radica precisament la dificultat de definir en concret la moralitat artística, sobretot quan l'art té per objecte la imitació de la forma humana. Molts esteticistes, seguint els principis de l'escola naturalista, miren la bellesa com una cosa purament física i no comprenen que la bellesa artística no és la bellesa abstracta ni la concreta en sentit precisiu, sinó aquesta subjectivada per la percepció humana, la qual ha d'ésser digna de l'home, i per tant, moral. L'home humanitza, per dir-ho així, totes les seves impressions, fins les purament sensibles, i, per consegüent, les subjecta a la seva manera d'ésser, la qual no solament és física, sinó moral; i si no volem enfonsar-nos en la degradació a què ens portaria una teoria grollerament sensualista, hem de reivindicar la noblesa pròpia de l'esperit que ens informa. Cal remarcar aquí que la perfecció humana consisteix en la coordinació harmònica de les seves facultats, i, essent l'home un compost d'esperit i de matèria, la part inferior, o sigui la sensible, s'ha de subordinar a la superior o racional; de faiso que no es pot fer una divisió real entre l'actuació sensitiva i la racional, si es tracta d'actes lliures, ans tota acció lliure de la potència sensible que no és conforme a la raó, és immoral. D'aquesta doctrina es desprèn clarament que l'emoció estètica produïda per la bellesa artística no pot consistir en una impressió sensitiva, amb exclusió de tot altre respecte; d'on es dedueix que, sense sortir-nos de la condició pròpia de l'art, podrem arribar a la seva relació amb la moral.

Mes hom dirà: La representació artística mitjançant la pintura o l'escultura de la bellesa humana, l'obra més perfecta del món sensible que ha sortit de les mans del Creador, podrà ésser indigna de l'home? Hauria d'averkonyir-se l'home, del que Déu ha fet? Demés, si és bella la forma de l'home objectivament considerada, és possible que sigui una deformitat moral la seva artística representació? Aquestes preguntes que semblen tan clares i de tan fàcil contesta, enclouen un sentit sofisticat; i a desfer-lo crec que consisteix la solució del problema que analitzem.

Dic que enclouen un sentit sofistic, dins l'ortodòxia catòlica; car, segons els principis de l'escola estrictament naturalista, i més encara en la hipòtesi de la Grècia i de la Roma gentiliques, en les quals l'antropomorfisme constituïa el fons de la mitologia, o sigui, la divinització de la forma humana, ni seria possible de plantejar la qüestió de la relació de l'art amb la moral.

Primerament, cal advertir que l'home no sortí de les mans del Creador tan com existeix en l'estat actual. Com la fe ens ensenya, fou creat en condició d'integritat natural, i prescindim ara del dons sobrenaturals; per consegüent, era lliure de la concupiscència. Si en aquella condició s'hagués fet una representació artística d'aquella bella criatura, hauria estat bella i moral. En aquesta hipòtesi, la producció artística seria digna de l'home, que no s'hauria d'avergonyir de representar el que Déu havia fet; i per ésser bella la figura humana objectivament considerada, també ho fóra la seva representació. En aquella condició, la nuditat no oferia cap perill *Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor eius, et non erubescabant* (1) "Adam i la seva muller eren nus, i no s'avergonyien". Però pel pecat perdé l'home aquest estat d'innocència, i consegüentment sentí la confusió de la seva nuditat, i fins s'amagà de la presència de Déu: *timui eo quod nudus essem, et abscondi me* "he temut perquè estava nu, i m'he amagat" (2). S'havia verificat, sens dubte, una radical transformació en aquella bellesa humana, car ja no es podia manifestar a la llum del dia com abans, i el mateix Senyor que la féu la cobrí amb vestimenta: *Fecit quoque Deus Adae et uxori eius tunicas pelliceas et induit eos* "va fer Déu per a Adam i la seva muller túniques de pell i els vesti" (3).

Demés, el pecat d'origen canvià la bellesa física humana, no d'una manera immediata i formal, puix era inherent a l'ànima, sinó per les seves conseqüències. Això es comprendrà tenint en compte que la bellesa de l'home no és solament estàtica, sinó dinàmica, ço és vivent, en la qual influeixen les afeccions anímiques. Deslligades, doncs, les passions de l'home que abans eren subjectes a la raó, havien de gravar forçosament llur segell en la part corporal, principalment en els rostres dels nostres primers pares. Aquella noble i majestuosa figura d'Adam, el qual havia estat criat a imatge i semblança de Déu, perdé la dignitat de la seva faç, com també desaparegué aquell esguard candorós i angelical d'Eva, amb la qual cosa perdé el sexe bell el principal encant. A això s'ha d'afegir que, degut a la privació dels dons preternaturals,

(1) Gén. II, 25. (2) Ib. III, 10. (3) Ib. III, 21.

d'integritat i d'immortalitat, havia de sofrir-ne les conseqüències la part material de l'home, era convertida aquella carn, que fou creada pura, en carn de pecat i en l'esca de totes les passions. No es vanin, doncs, els defensors del nu en l'art de tenir per model l'obra del Creador, tal com sortí de les seves mans, sinó adulterada per causa del pecat, i en tan humiliant situació, que no pot prescindir del vel del pudor que la cobreixi. D'aquí es desprèn evidentment que, considerada en tota la seva cruesa, no pot ésser objecte digne de l'art.

Per tant, el nu artístic, que és clar que es pot donar dins de certs límits, ha d'estar velat per la idealització de la bellesa física, abstraent la imatge de les impureses fisiològiques, que són efecte i causa de la deformitat moral. Les nuditats de l'escultura grega, malgrat de llur vici d'origen, i de llur falsedat representativa, com a fruit de la cultura del poble del gentilisme de més fina sensibilitat, no estan enlletgides per certes grolleries d'algunes produccions modernes, i no desdiuen de la poètica concepció homèrica. Els grecs foren els mestres del nu artístic, els exemples dels quals reproduïren en l'època del Renaixement, a voltes amb excés de realisme, els genis de la pintura i de l'escultura dins el Cristianisme, i l'Església acollí i ha conservat llurs obres mestres, cada una en el lloc que li pertoca. Amb aquesta discreció, el Cristianisme ha fomentat el cultiu de la pintura i de l'escultura: i gràcies a la seva protecció, després de vèncer grans dificultats, en el segle XIII va treure en triomf el cor de les muses, i Nicolàs fou el primer escultor, i Cimabue el primer pintor que exhumaren de les ruïnes de Grècia i Roma el gust de l'antiguitat clàssica. D'ençà de llavors, les arts, per obra de diferents genis arribaren al segle de Lleó X, en el qual resplandiren com dos sols Rafael i Miquel Angel. Avui el Vaticà, estatge del Pontífex suprem, és un museu d'Art.

Es clar que si els artistes cristians copiaren la forma dels mestres gentils, no en tenien l'esperit, i en això els avantatjaven; puix, essent la religió cristiana eminentment espiritual, és superior al culte de la matèria, i pot furnir a les arts assumptes més formosos, més rics d'idealitat, més interessants, i fins més dramàtics que els de la mitologia; i, sobretot, en corregir el desordre de les afeccions humanes i subjugant les passions, comunica més dignitat i sublimitat a la figura de l'home. Comparin-se, com diu un autor, el Saqueig de Troia i el descens d'Ulises als inferns, pintats en les parets del temple de Delfos, els dotze déus d'Eufanor, les bodes d'Alexandre i el sacrifici d'Ifigènia, amb els arguments del Cristianisme, i es veurà la immensa superioritat d'aquests. Poden les bacanals, les festes de Venus, els raptos i les meta-

mòrfosis, comparar-se amb les Nativitats, les Verges amb el Nen als braços, amb el descens de la Creu i amb el grup de vora el sepulcre del Senyor? La religió cristiana és la que pot posar al Louvre el *Rei de reis crucificat*, en un Hospital general una *Resurrecció*, en les sales dels tribunals de justícia el *Judici Universal*, i el *Naixement del Senyor* en la casa dels infants abandonats de llurs pares.

Aquest esperit cristià fou el contrapès de la influència pagana en el segle d'or de la pintura i de l'escultura, i per això els artistes més selectes d'aquella època, malgrat d'alguna producció escadussera un xic atrevida, no caigueren en un realisme vergonyós, sinó que s'inspiraren en un exquisit idealisme que es concretava en formes correctíssimes, que és precisament el que manca a moltes d'avui, anomenades artístiques, en les quals no es veu sinó l'obsessió de llurs autors de presentar el nu, sobretot femení d'una faisó grollera, sensual, libidinosa i, per consegüent, immoral. En la societat actual, es tributa un culte fèrvid a la carn; arreu se sent el seu baf, i fins els professionals de les belles arts li paguen tribut. Vegeu el que deia el gran bisbe Torras: "La carn s'ha fet senyora del món, i així ho diuen catòlics i incrèduls, metges i legistes, i la premsa en pretendre traduir l'opinió dels ciutadans, ho publica, i l'experiència ho manifesta; i n'hi ha prou amb passejar-se per alguna de les grans ciutats, i sobretot per la nostra Barcelona, per veure'n l'espectacle, puix la carn es passeja triomfalment per carrers i places, domina, i fins la gent honesta li paga vassallatge, i àdhuc hi ha qui voldria fer de la ciència i de la indústria i de la moda, servidores seves; no volem veure res més alt que ella, i les belles arts i la literatura en bona part s'han convertit en una alcavoteria de la carn, com allà en les decadències gregues i romanes." Això escrivia aquell savi tan aimant de l'art, que sabia apreciar les vertaderes creacions artístiques.

A l'actual corrupció de les arts de la pintura i de l'escultura, contribueixen des de la caricatura de l'art en anuncis, prospectes i programes, fins al rebaixament de la dona esclava de les modes indecoroses, que no sols són contràries a la moral, sinó a la bellesa pròpia del seu sexe. Molts dels artistes no tenen per ideal el nu artístic, sinó la impúdica manifestació de la carn no idealitzada, ans bé de la manera més vulgar, seguint les orientacions d'un naturalisme malaltís. En què es distingeixen aquestes manifestacions pseudoartístiques de les imatges pornogràfiques? I si aquestes són evidentment immorals, per què no podem dir també que ho són aquelles? Caldria per a això prostituir l'art o confondre el nu artístic amb la nuditat procaç, com sembla

que ha fet un conegut artista en un article titulat *La nuesa en marbre rai!*, on diu que no veu cap perill especial en les estàtues més desvergonyides, puix no són res comparades amb la realitat. Vegeu com s'expressa, després d'haver parlat de les *Tres gràcies de Rubens* i de la *Primavera* de Botticelli: "Pobres estàtues! Ara els voldriem carregar el feix de les nostres culpes i fer-les responsables del nostre destí inexorablement tèrbol. Marbre, bronze, pedra, adopteu, si us plau, les formes més seductores; mai no representareu res al costat d'aquesta corrua de dones amb els vestits cenyits i les faldilles arran de genoll que passen pel carrer en mig del respecte de les autoritats de tot ordre."

Prescindint de la injustícia que es fa en les citades paraules a algunes autoritats, almenys a les eclesiàstiques, que constantment protesten de les actuals modes immorals, l'argument no pot ésser més concloent: és allò d'"encara hi ha un pitjor". Amb aquest criteri no és estrany que el mateix escriptor es vani d'educar els seus fills amb l'espectacle de nueses, que, per bé que artístiques, han d'ésser condicionades en la seva exposició, i que, per descomptat, s'han d'apartar dels ulls dels infants. No li sembla que si vol formar el gust artístic dels seus fillets, trobaria objectes més acomodats a llur sensibilitat pura i més instructius per a llur intel·ligència, tot deixant per a més endavant altres aspectes artístics, els quals, per més que s'eixampli la mànega, s'ha de convenir que no han d'ésser menja quotidiana? A menys que vulgui aplicar a aquest cas la terapèutica de les vacunes que, inoculant en l'organisme el virus que es pretén d'evitar, dóna bon resultat en l'ordre fisiològic; cosa que en l'ordre moral és, almenys, molt perillosa, si no es vol admetre que, de llei ordinària, és contraproduent.

Ni es pot oposar a la teoria de la immoralitat de l'art la dificultat, per no dir impossibilitat d'assenyalar la ratlla divisòria que separi el que és moral del que és immoral; car aquesta indeterminabilitat és pròpia de les coses morals que no tenen una norma purament objectiva. Això, no obstant, no enclou el perill de què si condemnem, posem per cas, el nu complet, ens puguem trobar en el cas d'haver de reprovar el semi-nu, i d'aquí les imatges vestides, i, per tant, tota la iconografia; puix que la relació d'un objecte amb la moral no depèn de la impressió que accidentalment pugui causar en un cas particular, sinó que, com hem exposat, té la seva rel en la mateixa naturalesa de l'art i en la condició de la humana. El discerniment en concret a voltes no és fàcil; però, si ofereix dubte, s'haurà de resoldre pel criteri de persones competents. No són més explícit en aquest punt perquè

no m'he proposat en el present article la casuística, sinó fer un breu estudi sobre la relació de l'art amb la moral.

Pel que hem exposat, es pot veure que la doctrina que admet la intervenció de la moral en les obres artístiques, no és d'esperits febles, encongits, escrupulosos i impossibilitats per a la percepció de la bellesa, sinó que està situada en el just medi: ni condemna el nu en absolut, ni obre el camí a les procacitats. El primer excés ens portaria al ridícul de barrar les portes dels museus, i, si tan primmirats volíem ésser, fins hauríem de treure els angelets barrocs de les esglésies; el segon conduiria a una manifesta degradació, no solament moral, sinó estètica. La teoria cristiana, en això com en tot, és la teoria del seny, com a fonamentada en l'exacte coneixement de la naturalesa humana; i, per tant, és injust de qualificar-la de reaccionària, en el sentit pejoratiu del mot, oposant-la als esperits cultes i oberts, i a tot ço que significa cultura i progrés. La moralitat no és cap destorb per als artistes, ni els ha de lligar les mans amb dubtes i angoixes, sinó que, parodiand aquella sentència de Sant Agustí, *Ama et fac quod vis*, "ama i fes el que vulguis", podríem dir a l'artista: "Si percep la bellesa i sents l'art, fes el que vulguis."

Fes el que vulguis, perquè el sentiment sereníssim de la bellesa exclou naturalment el sentit tèrbol de la concupiscència i quan aquesta arribés a predominar sobre la fruïció estètica, o quan arribés només a entelar-la, la mateixa amor que tens a la bellesa et faria desistir de tan baixament sollar-la. Pots fer nu, si tens prou pures les mans, prou simples els ulls, per saber treure dels teus nus tota actitud, baldament sigui de la mirada, que enterboleixi amb bafarades de carn el puríssim goig estètic, si tens prou força d'expressió artística per superar amb emoció estètica i fer desaparèixer sota la resplendor de l'essència divina de l'art tota suggestió carnal, si pots fer repetir allò que de la seva amada diu Auziàs March:

Tan gran delit tothom entenent ha
i ocupat se troba en vos entendre
que lo desig del cor no es pot estendre
a lleig voler, ans com a mort està (1).

ALFONS M.ª RIBÓ, prev.

(1) Poesia XXIII, v. 37-40 (Transcrit de l'edició crítica d'A. Pagès).

UN VIATGE A TERRA SANTA ⁽¹⁾

RECORDS

TOT just havíem arribat a Jerusalem, a la Ciutat Santa. Era en el solemne moment que el sol davallava a la posta, després d'haver llençat durant tot el dia davassalls de foc damunt aquesta terra pedregosa, on només s'arrapen les rels de les oliveres i alguna anèmونا sagnosa. El disc de foc, que ni un llegany de núvol no ombrejava, s'anava encenent de mica en mica i gairebé no es movia; semblava talment que la muntanya moradenc, llunyana s'alcés lentament per tapar-lo, com la porta del Sagrari de l'església del nostre poble.

En aquesta hora tardana, tot es tenyeix de porpra; les petites cúpules que surten del centre de les cases baixes de Jerusalem es tornen mitges taronges, els nombrosos carrers de la ciutat vella, estrets i desnivel·lats, amb empedrats relliscosos que són un martiri per als peus i un perill constant per a les cames, esdevenen tristos i silenciosos com si mai no hi hagués viscut ningú. Després de tancar les tendes, els jueus s'han afanyat a plorar davant de les grandioses pedres heròdiques del *Mur dels planys dels jueus*, on un rentamans portàtil que raja de gota en gota, penjat a la paret, convida a la netedat no massa escrupulosa, i un armari ple de llibres, damunt el qual cremen dues candeles quan no fa vent, demana una almoina als seus feligresos. Les dones s'han entaforat en les seves cases com llodrigueres fins a la sortida del sol i els pocs alarbs que es veuen, fumen el narguïb tranquilament en el brancal de les poques portes obertes. Demés el *mufti*, amb veu potent i allargada, des del minaret de la mesquita tot just ha terminat la pregària del dia; la mateixa que de milers i milers de minarets estant, el musulmà fa cinc vegades cada dia, primer de cara a la Meca i després de cara als altres vents, per tal de cridar a l'oració els 240 milions de mahometans; els quals davant d'un Mirhab s'asseuen damunt dels seus talons, fan reverències, besen l'alfombra de sota dels seus genolls i confegeixen paraules que no s'entenen, tot seguint molt sovint la cantarella que amb

(1) Tast d'un llibre en preparació del mateix autor. (N. de la R.)

accent planívol llencen uns homes vells de barba blanca, que asseguts en terra amb les cames encreuades, llegeixen un llibre de lletres grosses, segurament el Corà.

La Plaça dels Sant Sepulcre roman deserta en aquesta hora; la renglera de pobres ajocats a les escales amples de l'Arc de Santa Maria que mena a la plaça, han abandonat l'ofici, i els alarbs venedors de creus, rosaris i medalles barrejades amb els clàssics entreteniments orientals, han plegat la parada que sovint estenen damunt l'enllosat.

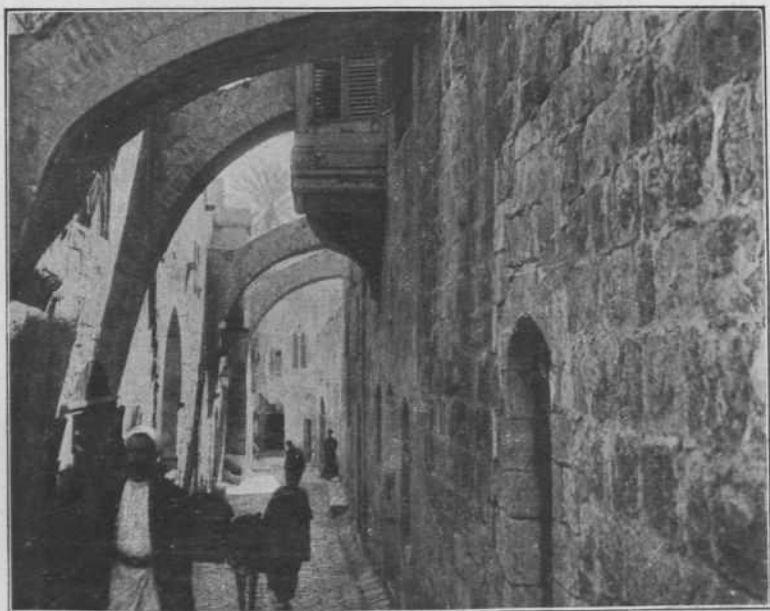
En entrar en aquesta Plaça, on s'escau l'església constantiniana del Sant Sepulcre certament que es té una profunda decepció, perquè hom s'havia fet la il·lusió de contemplar un edifici superb d'or, argent i pedreria fina, com cal a la primera Casa de Jesucrist, aixecada per Santa Elena en l'indret que sempre ha estat considerat com sagrat, com el veritable Sinaí del Nou Testament.

L'única porta de l'església era tancada. Els musulmans havien corregut el forrellat, perquè ells són els amos del Sant Sepulcre. Es un anacronisme dels temps, és un sarcasme dels homes, si volem, però el cert és que els musulmans són els guardians del Sant Sepulcre. Una família de Jerusalem té per ofici hereditari posseir la clau, i una altra família, també musulmana, té el dret d'obrir la porta, que obra mitjançant una escala que duu aposta perquè el forat del pany cau alt. Cada matí fan la cerimònia mentre paguin el canon estipulat per endavant els cristians llatins, els grecs ortodoxos, els armenis i els coptes que habiten la vintena de departaments distribuïts en capelles, convents, criptes, esglésies i sagristies que tanca l'església del Sant Sepulcre.

I entremig de tanta barreja, hom es troba desorientat, perquè a Jerusalem, cal saber que a més a més es parlen totes les llengües del món, totes les races del món hi tenen estada, les religions més estrafoàries hi són practicades amb ver fanatisme, i aquí viuen milers i milers de sers humans sense que res els alegri l'existència, en el més lamentable atordiment, per bé que dintre d'una fira constant dels més variats colors, en la qual va i vé i s'empeny una multitud vària que circula contra direcció. Homes bruns i negres amb turbans, amb caftans, amb espellifades caputxes, empenyen contra el corrent els seus ases tossuts i altres vegades un dromedari que passa gairebé rasant les tendes i les persones amb la càrrega que li sobreix de l'esquena punxeguda; dones musulmanes vestides de negre o de blanc, amb la cara tapada per un vel negre o florejat, passen com fantasmes, i d'altres de pell tatuada caminen descalces per tal de lluir arets de plata als turmells, les quals vesteixen hàbits brodats de llampants colors guarnits amb monedes

Un carrer de Jerusalem

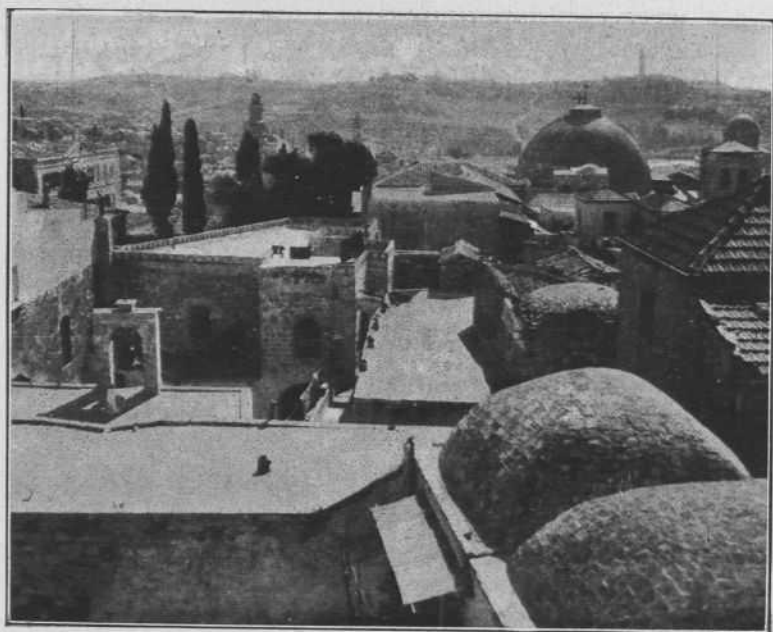
El carrer de l'Amargor

Jerusalem: façana de l'església del Sant Sepulcre

El carrer dels Cristians: a l'esquerra, l'Arc de Santa Maria que mena a la Plaça del Sant Sepulcre

Jerusalem: la cúpula del Sant Sepulcre; el Mont dels Olivers al fons

Galilea: tipus de beduïns

Jerusalem: Mesquita d'Omar; font de les ablucions

L'Hort de Getsemani (Clixés Blasi)

d'or i argent, que serveixen de marc a una cara bruna, de color de vori i a un cabell lluent i greixós, negre com l'atzabeja.

Però sota d'aquesta crosta netament profana hi ha la religiosa; la cristiana, car a Jerusalem s'escauen els Sants Llocs que criden els pelegrins de tot el món, i si aquí els musulmans tenen la formosa mesquita d'Omar i els jueus dues sinagogues, en canvi els cristians hi serveixen 30 establiments religiosos dels llatins, 15 dels protestants, 28 dels grecs ortodoxos, 6 dels armenis, 2 dels coptes, 1 dels sirians i 4 dels abissinis, tots disposats a lloar el Crist que ha immortalitzat aquesta ciutat.

Tota aquella Jerusalem bíblica s'ensorrà en el més pregon abisme i del poderiu de la famosa capital, només resten llegendes i tradicions, les quals, justament amb la història i la topografia, ajuden a refer en la ment l'antiga Jerusalem, que com a centre comú de les religions universals que ha estat en tots els temps, ha estat també teatre de llurs dissidències. No en va en aquesta ciutat de 90 mil habitants hi ha 15 mil musulmans, 50 mil jueus i 20 mil cristians repartits entre grecs ortodoxos, armenis, catòlics romans, protestants, grecs units, coptes, abissinis, sirians i armenis units.

La Jerusalem d'avui, sota el pes feixuc d'un etern cosmopolitisme, vol eixamplar-se i respirar aires europeus, i és per això que barrejats amb el dromedari i el ruc, circulen brunzents el luxós automòbil i el tren que ve de Jaffa, lloc per on ha començat la reforma de la ciutat, encara que molt lentament. Però a Jerusalem hi ha pols, molta pols, perquè l'aigua escasseja, car només hi ha la que es recull en les cisternes, i en un any d'eixut com el que ara passen, s'assequen i l'aigua s'ha de comprar cara. Altrament, a Jerusalem no hi ha tramvies, ni gas, ni electricitat. Els llums de petroli il·luminen les tendes de la ciutat nova i les de la vella també.

Amb tot això, és evident que la vida a Jerusalem presenta un fort contrast produït per l'empremta dels temps moderns, enfront de la deixadesa dels palestinesis. Totes les il·lusions resten ofegades pel més pregon desengany davant de tants aspectes estrafolaris, però que hom fa el badoc per tal de contemplar-los. Cal fer avinent que els artistes de totes les èpoques, fent córrer la imaginació dintre un idealisme divers, però al cap i a la fi idealisme, han influït profundament en els diversos esperits de la humanitat creant una aurèola de grandesa i de majestuositat al redós dels Sants Llocs, que s'allunya força de la realitat actual. Llevat d'algun fragment de columnes i d'alguna inscripció mutilada que recorden vagament alguna cosa Sagrada, a Jerusalem no hi ha més que la llegenda, la tradició, la veu del Nou Testament que sura

en un ambient de misticisme corprenedor, curiosament servat per les generacions catòliques, i així, per visitar els Sants Llocs, cal viatjar amb el guia de la Fe a tota hora, cal que tots els atractius exteriors emmudeixin, per tal de petjar amb els ulls clucs o la pensa enlairada vers la sublimitat divina, els senderons de la relativa veritat, en mig de les lluites, dels sacrificis, dels martiris dels missioners, i entre les diverses religions i confessions que poblen la Palestina.

Tantost el sol s'hagué amagat darrera de les muntanyes veïnes, la nit ens caigué a sobre ràpidament, sense la graduació del crepuscle de la nostra terra, com si d'una revolada una immensa cortina negra s'hagués interposat entre el cel i la terra. Sortosament, la lluna no trigà gaire a estendre el seu mantell argentat damunt de Jerusalem. Aquesta avinentesa ens adreçà a l'Hort de Getsemaní, situat al peu del Mont dels Olivers, prop de la vall de Josafat, una vall de sepulcres, car els musulmans i els jueus hi tenen els seus respectius cementiris, posats en aquest indret perquè els uns i els altres volen ésser els primers a comparèixer al Judici Final, en el moment que sonin les trompetes.

Un frare franciscà ens obrí la reixa de ferro, estreta i baixa, que tanca l'Hort, i al frare no li sap pas greu de vetllar. Aquest lloc, que per ésser poc influït per l'esperit destructor dels homes, serva talment l'empremta de la realitat, que tant manca en altres indrets de Palestina. I és per això que hom se sent visiblement corprès i profundament emocionat tantost entra en aquest santuari que té per altars les vint diverses centúries i per cúpula la immensitat del cel, i hom es llença al recolliment més pregon i prega...

Els franciscans han aixecat una formosa basílica en aquest Hort. Entre les oliveres, han plantat flors i alguns xiprers i fins alguna palmera, ço que fa bonic, però no hi escau. En l'Hort de Getsemaní, no més escauen les oliveres, que a despit de llurs corpulents soques, certament no tenen dinou segles, per bé que el Pare franciscà ens digué que són rebrots dels qui cobricelaren l'agonia de Jesús.

Tothom pretén arreu arrencar-ne ramells, però el franciscà no ho permet; ja no hi hauria olivers a l'Hort de Getsemaní. Altrament, ens donà una diminuta ampolla d'oli i uns rosaris fets dels pinyols dels fruits d'aquells olivers.

La blancor immaculada que la llum estenia pel firmament, ens permeté d'esguardar la ciutat inundada de llum. Per damunt dels murs almenats de les muralles que tenim al davant, surten retallades al cel les siluetes dels convents moderns i els escanyolits minarets que s'aixequen al voltant de la mesquita d'Omar i de la grandiosa cúpula de la Roca Sagrada dels musulmans, que veiem reluir amb brill apagat, i

per damunt de tot, surant en una aurèola de divinitat, veiem brillar la cúpula del Sant Sepulcre, finida en una magnífica creu; cúpula més petita que la d'Omar, si voleu, però més santa perquè és la que cobreix el més sant de tots els sepulcres, el Sepulcre que és buit, però on Jesús reposà unes hores.

Gairebé a mitja nit abandonarem aquest lloc sant de recolliment i veneració, amb el propòsit ferm de tornar-lo a petjar, perquè l'Hort de Getsemaní cal visitar-lo força vegades i a totes hores: il·luminat de porpra en l'hora diàfana de l'aurora matinal, sota el pes feixuc dels raigs del sol de les hores de migdia, banyat per la placidesa enyoradissa de cap al tard; embolcallat en les misterioses tenebres de la negra nit; argentat per la brillantor de la lluna claríssima de les nits serenes d'Orient, com l'acabem de contemplar. A tota hora, l'Hort de Getsemaní té el seu encant predilecte, a tota hora el seu aspecte de pregon misticisme impressiona l'ànima i enlaira l'esperit devés les més belles i pures regions de l'infinit. Certament que l'Hort de Getsemaní és l'indret més plaent de Jerusalem.

Per la carretera de Betània davallàrem a la Capella del Sepulcre de la Verge que s'escau sota terra, i després pujàrem a la ciutat que en aquesta hora la lluna ompla d'ombres impenetrables com buits a l'atzar i d'una quietud gairebé esgarrifosa. Adés s'escorre per entre comes un gat de cua extremadament peluda i monstruosa; adés el lladruc d'un gos ressona i es perd en uns grinyols aguts; adés un cant somort i profund surt d'alguna tenda escassament il·luminada, un cant de galvana d'algun alarab que davant del narguib s'embriaga del fum pestilent que surt de la boquilla que mastega, tot assaborint de tant en tant petits glops del cafè turc que té al davant dintre d'una diminuta tassa, i menjant sovint alguna llatinadura indefinida. Al lluny, un llum de petroli de la cantonada pretén d'il·luminar el carrer, però no ho aconsegueix. De tard en tard, avança vers nosaltres algun fantasma en forma de beduí arrogant o de jueu vestit de negre que no distingim... i res més.

A *Casa Nova* dels franciscans, estatge de pelegrins, tothom dormia quan assenyalàrem la nostra arribada, fins el porter. Tot fregant-se els ulls, ens obrí la porta, i baixet, baixet, donàrem la bona nit i cap mot més no sortí de la nostra boca per por de trencar la pau dels pelegrins que descansaven distribuïts en les nombroses cel·les de la *Casa*. A les set del matí havíem d'oïr missa al Sant Sepulcre. Els musulmans tot just haurien fet la cerimònia quotidiana d'obrir l'església.

FRANCESC DE P. BLASI

Abril, 1925.

EL NADAL HISTORIC I EL NADAL POPULAR

NATALIS SOLIS INVICTI

SOM en cicle nadalenc. Per a nosaltres, gent de mitja edat i originària de la pagesia, Nadal té un encís tot particular, viu en la nostra ànima com un foc sagrat, com el del *tió* misteriós que en aquest temps crema en la llar paterna, símbol de l'amor i de la fecunditat de la família i de la vida indestructible que el sol, superat el solstici d'hivern, escampa arreu en ritme immortal.

En molts dels qui pertanyen a la nova generació, principalment dels qui viuen en els gran centres urbans, ho és, els dels petits fogons de carbó o les cuines de gas o electricitat. Nadal no suscita sovint altre record familiar que el dels turrons i gall d'indi. Són els temps que canvien; no hi ha cap culpa.

Hem sentit a dir—no ho sabem ben bé— que el nostre Orfeó dona per Nadal audicions de cançons nadalenques. Sortat el poble que en l'incessant destruir-se i renovar-se de les coses—tot i renovant-se ell mateix—conserva transformades en poesia, cants, art i història, les coses fugidores. Les quals, tanmateix, no conservaran mai més l'encant i el perfum de les antigues.

Nadal—el Nadal familiar, popular, íntim—desapareix, tal com desaparegueren les festes populars hivernals paganes, un temps relacionades amb les festes populars cristianes.

I heus aquí l'objecte del present article.

Tots Sants, els Morts, Sant Martí, Santa Llúcia, Nadal, Capdany i els Reis, formen un cicle de festes, les quals porten als escorcolladors i folkloristes la memòria d'un altre cicle de festes paganes d'entrada d'hivern, ara religiosament i popularment destruïdes.

No afirmarem, que fóra errada gran o almenys afirmació insostenible, que les nostres festes siguin una derivació o continuació transfor-

mada i batejada de les festes paganes; sí, però, que aquestes notablement hi influïren, si no reduïm aquelles al camp exclusiu de la Litúrgia.

Ara com ara, només ens ocuparem de Nadal, i encara només en el seu aspecte popular, deixant de banda el litúrgic, el dramàtic i àdhuc el folklòric, fora del cas que l'enllaçament o nexa natural de les idees ens hi dugui.

I Comencem per la festa eclesiàstica o litúrgica.

Nadal, és a dir, la festa del Naixement del Senyor, no fou celebrada abans del segle IV; almenys, no hi ha evidència del contrari. Del segle IV ençà, esdevé universal i constant tant a Occident com a Orient, mentre avui encara és objecte de controvèrsia la data originària de la solemnitat. Usener i Duchesne representen les dues opinions discutides.

Usener (*Religions geschichtliche Untersuchungen* - Weinachtfest, p. 267, seg.), sosté que la data originària de la festa fou arreu el 6 de gener, desplaçada més tard a Roma al 25 de desembre, per obra del Papa Liberi (353-354). Desplaçament o canvi que no gaire més tard adoptà el mateix Orient per a colpir—pensa algú—més fortament l'heretgia dels adopcionistes.

Duchesne (*Origines du culte chrétien*, pàg. 247-254), al contrari, opina i defensa que la data originària per a Roma, fou sempre el 25 de desembre, data més endavant adoptada en altres regions occidentals i també en Orient.

Comsevulla, però, la controvèrsia pràcticament és d'importància exigua.

Es en tot cas possible que la institució de la festa (25 de desembre) no sigui del tot estranya a la fundació de l'església originàriament anomenada del Papa Liberi, més tard Santa Maria "ad Praesepe", i, finalment, d'ençà del segle IX, Santa Maria Major.

Afegirem, però, que això és també una qüestió discutida. Car, segons alguns autors (Bianchini, Levirani, Duchesne), la denominació de "oratorium praesepii", remunta només al segle VII, sota el Papa Teodor. Usener, Grissar i Marucchi, la porten fins al segle V, sota el Papa Sixte III, o, potser, fins al mateix Papa Liberi.

Aquesta església fou a Roma el centre de les solemnitats litúrgiques de Nadal. Allí celebrava el Papa la missa de la vigília i hi restava fins l'endemà a la tarda per als oficis "ad praeseptum".

Però, ara em demanaràs, amic lector de LA PARAULA CRISTIANA, per quina raó fou escollida la data del 25 de desembre per a

la festa de Nadal? Que potser està emparentada amb la gran solemnitat d'origen oriental, la festa del "Natalis Solis invicti", que exactament en aquell dia s'esqueia?

Amb aquesta pregunta, entrem de ple en matèria.

II. La resposta a la pregunta, la donen *principalment* dues teories que, per emprar un nom, gosariem a anomenar *cronològica* la primera, i *evangèlica* la segona.

La cronològica recolza en un pla fantàstic, ingenu i anticientífic de les edats del món. Car alguns volgueren establir una analogia perfecta entre l'obra de la Creació i la de la Redempció. El món—deien—fou creat en l'equinocci hivernal (25 de març). Així en el "Pascha Computus", on per una cabalística combinació de números s'arriba a aquella data. En conseqüència, la concepció de Crist hagué d'esdevenir-se el mateix dia, i, per tant, el seu Naixement, el 25 de desembre.

La teoria *evangèlica*, ço és, fonamentada en l'Evangeli, no és menys arbitrària. Segons Sant Lluç—així argumenten Sant Joan Crisòstom i Cosma Indicopleustes—Zacaries rebé la visió de l'àngel que li prometé que a la seva vellesa hauria un fill, mentre exercia el seu ofici sacerdotal en la festa dels Tabernacles o de les Tendes, que s'escau devers la fi de setembre, i precisament el dia de l'expiació, quan el sacerdot entrava en el "Sancta Sanctorum". Tornat que fou Zacaries a casa, seguí la concepció de Joan, i sis mesos més tard, ço és, cap al mes de març, la de Jesús, la nativitat del qual, en conseqüència, havia d'escaure's en desembre.

El raonament, però, és del tot arbitrari, com, independentment de la nostra qüestió, observen els intèrprets de l'Escriptura; car Zacaries no era gran Sacerdot, ni tan sols pertanyia a l'aristocràcia sacerdotal, la qual residia a Jerusalem. Es, doncs, cosa arbitrària de suposar que fou en la festa dels Tabernacles, quan aquell tingué la visió de l'àngel.

Més raonable, per bé que tampoc segura, és la teoria de Duchesne i d'altres, segons la qual fou la data de la Passió i de la Pàsqua la que influí en determinar la data de Nadal.

El fonament és, tanmateix, sempre igual, és a dir, la idea de la perfecció de l'obra divina entesa un xic infantilment, car suposa una exactitud matemàtica respecte de l'edat de Jesucrist al temps de la seva mort. L'arbitrarietat del càlcul, però, no significa que donada la mentalitat de l'època, no pogués influir, com pensa Duchesne, en la determinació de la data de la festa de Nadal.

Mes, tot admetent com a probable tal influència, creiem sincerament

que igual o, potser, més eficaç, fou la d'una altra solemnitat pagana: la solemnitat del "Natalis Solis invicti".

No voldríem, però, ésser mal compresos: parlem d'influència quant a la *determinació del temps* de la solemnitat, no quant a la *substància*.

Cap repugnància intrínseca, de fet, parlant en principi, no hi hauria en la transformació o, diem-ne, bateig d'una festa pagana convertida avui en cristiana; no cal enderrocar un temple pagà o musulmà o una sinagoga jueva per a convertir-los en temple cristià. L'Església cristiana, per emprar una frase de Sant Agustí, (*De doctrina christiana*, lib. II, cap. XI. n. LX), pot entrar a barreig els tresors dels egipcis. "Destruir els ídols i consagrar els temples" fou també la frase d'un gran Pontífex.

L'observació és veritablement agustiniana. No creiem que el gran Doctor fes seva l'opinió d'alguns Sants Pares, els quals, per explicar les coincidències i analogies purament exteriors entre el cristianisme i diversos cultes orientals, imaginaren que el diable havia utilitzat les profecies del Vell Testament *per reproduir anticipadament* els misteris cristians, per tal d'impedir les conversions i desorientar els fidels.

En el nostre cas, però, no és possible, en bona crítica, de parlar de manlleu. Ni l'Església manlleua les seves cerimònies i pràctiques a la religió de Mitra, ni aquesta a l'Església. Les coincidències indubtablement sorprenents entre ambdós cultes; coincidències teològiques, econòmiques, ascètiques i artístiques, no depenen mútuament.

Dispensi el lector si no examinem ni solament en les seves línies fonamentals el culte de Mitra, d'aquell déu "omnipotent, company de l'home, just, sant, amic, ajut, sempre jove, vigilant, invicte i invencible, salvador, mitjaner" que un jorn la humanitat invocava des de les riberes del Ganges fins a les del Tàmesi. Qui vulgui consultar una obra fonamental (la millor, creiem) cerqui la de Franz Cumont *Les mystères de Mitra* 3.ª ed., Bruxelles, 1913, i *Die orientalischen Religionen in roemischen Heidentum*, edició alemanya (que nosaltres hem vist), Berlín, 1914. Entre les obres secundàries, encara que interessants, hom pot consultar els diversos treballs sobre la història de les religions, entre els quals és bona i recomanable la *Història de les Religions* en cinc petits volums, escrita en anglès sota la direcció de C. Martindale, ara traduïda a altres llengües. Les bones enciclopèdies poden també ésser un ajut.

Res no ens autoritza a parlar d'un encontre transformador dels dos cultes. No solament la procedència fou diversíssima, sinó que ho foren més encara les vies de difusió. Quan de fet es trobaren junts en l'im-

peri romà, ambdós estaven perfectament organitzats quant a les línies fonamentals i distintives. No gens menys, cap repugnància no hi ha, ni cap meravella, que l'Església en la seva obra de transformació i purificació dels pobles, amb habilitat i prudència aprofités els costums i pràctiques populars originaris d'altres cultes per tal d'accelerar amb la mateixa adopció el procés de descomposició d'aquelles o fer-les, de fet, en tot cas innòcues.

Entre les pràctiques i festes mitràdiques, la més il·lustre i solemne era la del naixement de Mitra, el "Natalis Solis invicti". En els temples era venerada la imatge d'una pedra cònica, de la qual sortia un infant portant el capell, o berret frigi. Hom celebrava aquest naixement el 25 de desembre, en el solstici hivernal, quan el sol inicia la seva cursa ascendent per a portar la vida, la fecunditat, la glòria a la terra.

Parlant amb rigor històric, no podem arribar a la conclusió que tal mesura transformadora entrés de bell antuvi en la intenció de l'Església. Comsevulla, però, és cert que un cop introduïda en l'Església la festa de Nadal, els Sants Pares i escriptors eclesiàstics cuitaren a relacionar-la per analogia amb la solemnitat mitràdica a fi d'accelerar-ne la destrucció completa. "Bene quodammodo sanctum hunc diem Natalis Domini Solum novum vulgus appellat... videamus igitur hic sol noster novus quo fonte nascatur" (St. Ambròs, *Psal.* P. L. XVII-635) (1). "Dominus et diem quo nasceretur elegit... Nam et dies Nativitatis ejus habet mysterium lucis ejus... ideo die Natalis D. N. Jesu Christi et nox incipit perpeti detrimenta et dies sumere augmenta. Habeamus ergo fratres solemnem istum diem, non sicut infideles propter hunc solem sed propter eum qui fecit hunc solem" (Sant Agustí, *Sermo CXC.*) (2).

I això basti sobre l'origen de la festa eclesiàstica o litúrgica de Nadal. Voldríem, altrament, entretenir els lectors, referint-nos a les festes populars i familiars avui en completa decadència, les quals, procedents de diverses contrades i de creences paganes, es fongueren més tard sota la influència cristiana en les solemnitats festives i populars nadalenques.

(1) Bé anomena, en certa manera, el poble aquest sant dia del Naixement del Senyor, dient-ne el Sol nou... vegeu, doncs, de quina font neix aquest nostre sol novell.

(2) El Senyor elegí fins el dia en què havia de nèixer... car el dia del seu naixement té el misteri de la seva llum... per això el dia del Nadal de N. S. Jesucrist la nit comença a sofrir minvança i el dia a prendre creixença. Celebrem, doncs, germans, solemnement aquest dia, no, com els infidels, per honorament d'aquest sol, sinó per honorament d'aquell qui féu aquest sol.

III. L'origen i procedència és doble: romà i nòrdic.

La influència romana està representada sobretot per les "Saturnalia" i les "Kalendae januariae". Les festes saturnals (17-24 desembre) eren un temps de joia universal i baixa. Durant aquella setmana, les escoles eren tancades, i sospesa tota punició o càstig. En lloc de la toga, eren generalment portats els vestits d'anar per casa. Les distincions socials cessaven, els esclaus menjaven a taula amb llurs senyors i amb ells jugaven; tota mena de llicència en el parlar i comportar-se era tolerada, més encara, admesa. Tothom, sense distinció d'estaments, es canviava presents i obsequis que consistien sovint en candeles o figuretes d'argila, pràctica, aquesta última, enllaçada amb la "Sigillarium celebritas" que avui encara recorda l'animada fira de figures de Piazza Navona.

Llucià, en el seu diàleg entre Saturn (o Cronos, en grec) i el seu sacerdot—el de l'edat d'or—ens presenta una imatge viva d'aquelles expansions desfrenades. Les botigues tancades, igualtat completa dels ciutadans; bandejades les disputes i les enemistats; en resum, un temps de joia universal, d'optimisme complet, en honor del déu indegeta o nacional Saturn, déu de la sembra (sero-satum), i, per tant, de vida, riquesa, benestar.

Les "Kalendae januariae" època en què els cònsols darrerament nomenats entraven en funcions, eren d'igual natura i, si és possible, de major llicència que les saturnals.

Tant les "Saturnalia" com les "Kalendae januariae" s'estengueren arreu, i costà no poca fatiga als Pares de l'Església de combatre-les i desarrelar-les del poble cristià. Una supervivència d'aquestes festes, la tenim en el nostre Carnaval; al temps de Nadal, resta només una joia i expansió del tot familiar i íntima.

Influència nòrdica. Les antigues festes nòrdiques paganes hivernals influïren també en els nostres costums nadalencs. Ací, però, cal també evitar les afirmacions rodones o les generalitzacions infundades. Fou costum en el segle passat de considerar Nadal i les dotze nits, com una continuació de l'estació sagrada dels "germans" en el solstici hivernal. Podem afirmar, però, que existís entre els germànics i teutònics un festival de principis de novembre o, encara, un festival de mig hivern? G. Belfinger *Das germanische Julfest* (Stuttgart, 1901) defensa que només a les "Kalendae januariae" i a la festa cristiana de Nadal es deu la introducció de solemnitats i festes nadalenques en els països nòrdics. Tille, en canvi, (*Jule and Christmas*) defensa l'opinió contrària

que a nosaltres, sigui'ns permesa aquesta intromissió personal, ens sembla no solament fonamentada, sinó segura del tot.

Sense cap mena de dubte, en els països septentrionals existí un cicle de festes hivernals. No es tracta—no cal recalcar-ho—d'un cicle arreu uniforme, precis i exacte quant al temps ni quant a les solemnitats en si. Tanmateix, una generalització esquemàtica, com en semblants casos és admesa, hom podria presentar-la. Aquest cicle de festivals, com diguérem en començar, va des del primer de novembre fins a entrat el gener. Es impossible, àdhuc movent-nos en el camp de les hipòtesis, probabilitats i controvèrsies, de ni tan sols sintetitzar completament la matèria. Qui desitgi haver-ne notícies més completes, podrà llegir amb profit—per a no citar més que un treball—l'excel·lent de Clement A. Miles, *Christmas in Ritual and Tradition*, Londres, 1912. Cenyim-nos, doncs, com l'estretor de l'espai imposa, a les pràctiques familiars i populars de Nadal.

El teatre on aquestes festes són representades, és un *teatre íntim*: la família. Actors i espectadors alhora són els seus membres vius i difunts, puix els darrers, invisiblement, també hi prenen part. El tronc i la candela, el foc i la llum, són el símbol de la festa. Presentem, doncs, el símbol, i cerquem d'escatir-ne el misteri.

Símbol. Heus ací alguns noms: *Badnjak* (Jugoslàvia), *Christmas-log* (Anglaterra), *Souche de Noel* (França), *Calegnau, Tréfoir* (Provença), *Chalendal* (Delfinat), *Sue*, ço és, "soca" (Piemont), *Ceppo*, ço és, "cep", (Toscana), *Tió, Tronc* (Catalunya), etc.

A Sèrbia i Croàcia, la vigília de Nadal, són tallades dues o tres alzines joves; de vegades més, ço és, tantes com membres de la família, sempre, però, una de més grossa que les altres, destinada al cap de casa, sacerdot natural de la festa. A trenc d'alba, així almenys en alguns indrets, surten a carregar els troncs, que són portats festosament a casa, sovint acuradament ornats per les donzelles. El dia de la festa, solament podia entrar primer a casa el *Polaznik*, que, en presentar-se, saludava dient: "Jesucrist és nat", i tothom responia: "Vertaderament és nat". Feta la salutació a la família, el *Polaznik* s'acostava al *Badnjak* (tronc) i l'aflamava tot bufant, i augurava moltes felicitats als presents.

Misteri de la festa. Dues són les significacions donades al símbol, que potser es completen i confonen en una sola realitat. El tronc en flames representa el foc sagrat de la família, l'amor, la fecunditat i la benaurança que uneixen en una sola família, a la qual tots pertanyen, vius i difunts. Es cosa freqüent de trobar la relació entre el foc i la generació humana.

Entre els pobles arians, era molt difusa la idea que el lloc on els esperits ancestrals demoraven, era precisament el foc de la casa. A Rússia, per exemple, al Govern de Nijegorod, hom tenia gran cura de no trencar o esmicolar les restes de la llenya cremada a les estufes per tal que els difunts no es precipitessin a l'infern. Quan una família canviava de casa, el foc era conduït de la vella a la nova, on se li donava la benvinguda dient: "Benvinguts, o avis, a la nova casa".

En els fons de les festes de Nadal, sembla allí preponderant la idea del culte familiar, amb comunicació entre vius i difunts, com resulta encara d'altres pràctiques: "Avui, exclamaven i cantaven, la terra s'uneix amb el cel-Raj". Raj era el sojorn dels difunts entre els esclaus gentils.

En passar la llinda de la casa, els avantpassats no cristians—per boca, naturalment, dels vivents—suplicaven que no oblidessin de portar-los la candela (llum) i les ofrenes, que així hi romandrien. Per això també, la resta del sopar mai no era llevada de la taula: obsequi i ofrena als traspassats.

Entre els brindis i benediccions, no en mancava mai una d'importantíssima, endreçada al venerable difunt i pare de la família, del qual aquesta rebé el nom patronímic o familiar.

A aquest simbolisme del culte familiar, s'ajuntava l'altra de la prosperitat, fecunditat de les terres i benestar material. Les libacions freqüents damunt el tronc mateix en aquella festa, símbol de les pluges i el misteriós poder fertilitzant de les cendres, ho confirmen.

A més l'alzina era entre els antics eslaus un arbre sagrat del déu del tro, *Perun* (*Perkunas* dels lituans), i de la pluja. El foc de l'alzina cremava nit i dia en honor seu.

Franca. A Provença sobretot, la festa del tronc de Nadal era molt estesa i popular. Mistral ens en parla. La família sortia solemniament a prendre el tronc o la soca. Hom cantava cants jolius pregant i suplicant la benedicció per la casa; perquè les dones donessin fills, les bèsties es multipliquessin i la terra produís fruits, gra, farina i vi. Hom regava, en nom de la Santíssima Trinitat, la soca amb vi. La cendra i carbons que restaven eren conservats tot l'any, car era creença que posseïen virtut misteriosa de fecundar la terra.

Itàlia. Estesíssima fou a Itàlia, especialment al centre (Toscana) i Nord, la pràctica de la soca de Nadal. A Toscana era cosa tan popular i viscuda, que, com potser en cap altre poble, l'ha conservada el llenguatge popular en frases i maneres de dir variadíssimes, a tal punt,

que *Nadal* i *ceppo*, en el parlar, sovint eren sinònims: "Verrò per Cep-po: Ho fatto il ceppo in campagna da un amico" i altres mil.

Igual costum mantenien la Lombardia, el Piemont i les regions alpines. El 1500 aparegué a la Lombardia un llibre on són descrites les pràctiques relatives a la soca de Nadal. Al damunt, hom li posava una branca de ginebre, i a sota, vi i fruits de tota mena. Era també general la creença en la virtut fertilitzant de les cendres de la soca nadalenca.

Alemanya. Amb petites modificacions, s'observa la mateixa pràctica. A Hesse i Westfàlia, el tronc o soca de Nadal és molt llarg. Hom l'anomena "Christbrand" i és encès una estona i conservat com a defensa en temps tempestuosos. A Turíngia, la soca "Christklotz" és cremada tota la nit. Les restes tenen virtut de protecció i defensa.

A Turíngia, Mcklemburg, Pomerània, Prússia oriental, Saxònia i Bohèmia, les cendres de la soca nadalenca, són utilitzades després per a protegir les plantes contra els insectes i per a fecundar la terra.

Anglaterra. Aquí també, el tronc nadalenc era símbol i fermança de joia i prosperitat. Cremava tot el temps de Nadal, i cas d'haver d'encendre una nova soca, calia fer-ho amb la flama de la vella. Heus ací una típica poesia:

Come, bring, with a noise
My merry, merry boys
The Christmas log to the firing
While my good Dame she
Bids ye all be free
And drinck to your hearts disiring.
With the last year Brand
Light the new Block, and
For good success in his spending
On your psalties play
That sweet luck may
Come while the log is a tending (3).

Escandinàvia.—En els països escandinaus, Dinamarca i àdhuc en algunes contrades d'Anglaterra, en lloc de la soca de Nadal, tenien la candela amb igual simbolisme i misteri. En el Jutland occidental (Dinamarca) hom posa damunt la taula del sopar familiar, sumptuos i succulent, dues grans candeles de greix. Ningú no gosarà a tocar-les ni menys a apagar-les. Si això darrer per cas s'esdevenia, era anunci de

(3) Veniu ben renouers, alegres infants meus, i porteu el tió de Nadal per al foc, mentre ma bona muller us prega d'ésser ben francs, i brinda pel desig del vostre cor. Amb el tió de l'any passat encenem el nou i pel bon èxit de sa consumpció toquem la nostra citara, per tal que la sort benígna ens vingui mentre el tió fa la vetlla.

malaurança. Les dues candeles representaven el marit i la muller, i la durada major anunciava la supervivència d'un dels cònjuges.

A Noruega hom encén també dues candeles que cremen tota la nit. Si s'apaguen, malastrugança segura; al contrari, la seva llum i resplendor és penyora de benaurança. Per això hom posava entorn de la candela diners, roba, aliments... per tal que els raigs benefactors d'aquella, tocant-los, portessin la prosperitat a la família. Les romanalles de les candeles tenien virtut beneficiosa sobre persones i animals, i algunes vegades les feien cremar al seu damunt, feta la creu, el matí de Nadal.

A Suècia, hom untava l'arada amb la candela, i així era emprada el primer cop la pròxima primavera. Sovint, també, les restes de les candeles eren donades a l'aviram.

De les notícies molt somament apuntades, resulta que era general a tota Europa pel temps de Nadal, una festa popular, familiar, íntima, el símbol de la qual era el foc i la llum.

A fora, regna el fred i la foscor, però sols aparentment. El sol anunciava novellament el seu triomf que portarà altra vegada la fecunditat i la vida.

En la família esdevé viva, real, palpitant, harmoniosa, divina, aquesta inefable dolçor de vida on tots, presents i passats i els déus protectors s'ajunten i es compenetren en el sacrifici familiar: el sopar.

I efectivament. Aquesta és una altra característica universal de les festes nadalenques: el banquet i aliments particulars. El porcell, l'oca o el dindi, segons els llocs, i una varietat de pastells i dolços pròpia de cada país.

Per acabar, voldriem afegir algunes notícies i consideracions referents a l'*arbre de Nadal* (*Christmastree*, *Christmasbaum*), que cada dia guanya terreny i estén el seu imperi, i al *pessebre*. Però ens manca l'espai. Només anotarem que l'arbre de Nadal és d'època relativament recent. No va més enllà del segle XVI. Quant al *pessebre*, en la forma que ara té, hom n'atribueix l'origen a Sant Francesc, que el 1224 l'instituí a Greccio, poble que nosaltres mateixos hem visitat, situat al límit extrem de l'Umbria, confinant amb el Laci i els Abruzzos. Remarquem, però, que és cosa molt més antiga presentar l'escena de Betlem, així en l'Església oriental com en l'occidental. (Vid. BONACCORSI. *Il Natale: appunti di esegesi e di storia*, Roma, 1903, i CLEMENT A. MILES *damunt citat*.) Tanmateix, no pretenem llevar honor i glòria a un Sant, el qual te la nostra especial simpatia.

Les festes paganes hivernals són acabades. En completa decadència es troben també les festes populars i familiars nadalenques de l'Eu-

ropa cristiana. Només l'arbre de Nadal floreix encara. Per què? La festa íntima, profunda, és l'expressió d'un sentiment pregon i íntim. Sense una amor profunda, sense una passió encesa, no hi ha ni festes familiars ni festes patriòtiques, ni festes religioses. Tot resta fred, estrafet, caricaturesc. Passa a la categoria de l'esport o de l'esbargiment.

Que les coses fugidores passin, és natural; no ho planyem excessivament; que no morin, però, en nosaltres i per a nosaltres, les coses eternes. Celebrem cada any eternament el naixement del sol de la nostra i de totes les terres. El naixement de Jesucrist i el naixement de la pàtria. "Natalis Solis invicti".

PERE VOLTES C. M. F.

CRONIQUE DE L'ESTRANGER

LA GRAN PIETAT DEL SACERDOCI CATOLIC A FRANÇA

MANQUEN sacerdots! és el crit insistent de l'Església francesa, que repercuteix de l'una a l'altra diòcesi, de l'una a l'altra parròquia, de l'una a l'altra ànima cristiana. Entre altres remeis, hi ha la cura que la Providència té de la vida de la seva Església; però Déu no vol fer miracles cada dia: vol que la bona voluntat dels homes col·labori a la seva obra; ha designat l'home, cooperador de l'obra divina. Aquestes paraules de Sant Pau donen el fonament de l'ensenyament de l'Església: "Jo aconpleixo en mi el que manca a la passió de Crist".

L'hora, doncs, és greu. Els catòlics se n'han donat compte. El Congrés del Reclutament sacerdotal, suara celebrat a París, ha estat seguit per un públic nombrós i actiu, que si s'interessava a conèixer l'extensió del mal que sofreix l'església de França, escoltava i seguia encara amb major atenció els remeis que li proposaven els diversos oradors.

Algunes xifres mostraran el perill. En 42 diòcesis, el nombre total de preveres varia, del 1903 al 1913 i al 1920, de 26.224 a 25.120 i a 20.607. I esdevindrà més greu, encara. Dins el conjunt del clergat francès, el 30 per cent dels capellans tenen més de 60 anys. En 11 diòcesis aquest percentatge s'eleva a 40. Segons una estadística que data del 1922, que resta, però, proporcionada, comprovem que Amiens, per 550.000 ànimes, 836 municipis, 670 esglésies, 320 annexos no posseeix més de 350 sacerdots. Verdun, per 240.000 habitants en 580 municipis, no té més que 280 sacerdots en actiu. Chalons, per 250.000 ànimes en 480 municipis, té 300 sacerdots. Beauvais, per 400.000 ànimes en 700 municipis, necessitaria, almenys, 650 sacerdots, i no compta més que amb 445 en el ministeri i 415 en actiu. Pamiers té 80 parròquies sense titulars. A Lió manquen 299 vicaris. Versalles, que s'acosta al milió de població, només té 394 rectors, 80 vicaris, i deixa 318 esglésies sense capellà.

El clam adreçat per l'Església a les ànimes generoses dels joves, és, doncs, més urgent que mai, i les famílies cristianes han de comprendre la necessitat que tenen de formar lentament en el seu si mateix, l'esperit dels seus, per tal que el dia en què la vocació divina ressoni en el cor d'algun de llurs fills, sigui sentida i acceptada. Puix si el cristià que sent la vocació divina, va cap a una vida més noble, més elevada, camina així mateix cap a una vida més heroica, una vida de misèria. El qui vulgui ésser sacerdot ha de tenir l'ànima de bronze.

Cal que donem ací un cop d'ull sobre el conjunt de la situació material del clergat a França, i que fem un petit estudi dels medis emprats pels catòlics per a remeiar l'espoliació soferta fa vint anys per llur església.

Quan l'Estat francès trencà el Concordat, quan imposà la llei de separació feta sense cap acord amb Roma, l'Església de França es trobà sense recursos. Els béns que posseïa legítimament, els que havia adquirit, li foren arrabassats. Les assignacions concordatàries destinades als membres del clergat en compensació dels béns presos quan la Revolució, foren purament i simplement suprimits. L'Església francesa havia estat espoliada.

Aleshores, hagué de girar-se als fidels i demanar-los una contribució voluntària segons llur generositat, per suplir la manca de paraula de l'Estat espoliador. Car l'Església i els seus sacerdots, reduïts tot d'una a la pobresa i la privació, no podien viure de l'aire del cel. De la mateixa manera que cinquanta anys abans, els catòlics generosos instituïren el Diner de Sant Pere, per tal de permetre al Sant Pare, privat dels seus Estats, de viure dignament, els bisbes de França organitzaren el Diner del Culte. Demanaven als catòlics, a tots els que es beneficiaven dels serveis de l'Església, que volguessin atorgar una contribució voluntària en relació amb llurs medis. Es una qüestió de consciència, que, en edicions posteriors, feien remarcar diversos catecismes diocesans.

D'ençà de la Quaresma de 1906, a tot tirar pels darrers dies d'aquell any, els bisbes de França cridaren l'atenció dels rectors, sobre la necessària organització en llurs parròquies de l'obra novella, i convidaven els laics catòlics a facilitar la tasca feixuga i sovint delicada de llurs pastors. Car els bisbes demanaven als rectors que ells mateixos sollicitessin de tots llurs feligresos el diner del Culte. Aquesta visita personal tenia l'interès de permetre al rector d'explicar als fidels les raons profundes del nou clam fet a llur generositat.

Lentament l'obra s'organitzà, en mig de dubtes, provatures i dificultats inevitables. De cop, només es demanà una contribució voluntària; cada rector féu un esforç particular, i la suma fou tramesa a l'autoritat diocesana. Alguns fidels generosos, qualche vegada suplien amb importants donacions la insuficiència de les captes a domicili. Després, de mica en mica, l'Obra del Diner del Culte fou organitzada d'una manera semblant en totes les diòcesis de França. Els fidels s'habituarren a donar, els rectors a demanar, i el 1910, algunes Setmanes religioses publicaven un estat de l'Obra. Hi figuraven les parròquies amb les quantitats recollides. Al costat d'aquests recursos, figuraven en el mateix capítol d'entrades les donacions recollides directament pel Bisbat. El capítol de despeses comprenia les assignacions atorgades als sacerdots de la diòcesi. Els dos capítols es saldaven amb un romanent moltes vegades mínim, d'alguns cents francs. Això té una explicació: el Bisbe modelava la qualitat de l'assignació atribuïda als sacerdots segons les sumes recollides.

D'una manera general, aleshores no hi havia més que una sola forma de Diner del Culte: la crida feta a la pietat dels catòlics. D'aquesta

forma Agen recull 233.000 francs, poc més o menys; Ajaccio, 50.000 francs; Arras, 300.000; Bourges, quasi la mateixa suma, i Carcassona igual. Digue troba 95.000 francs; Langres, 173.000; La Rochelle, 212.000; Montauban arriba a 150.000; Rodez en troba 420.000; Rouen, 700.000.

Després, a poc a poc creixen els recursos; l'Obra del Diner del Culte s'estén; els catòlics comprenen millor llur deure, en fi, deixant la forma de simple collecta, les diòcesis organitzen el Diner del Culte. S'esdevingué la guerra i tot restà en suspens; però després del 1920 ha estat reprès l'esforç d'organització, s'ha estès i regna una certa uniformitat en l'organització actual. No gens menys, hi ha uns modes particulars interessants d'ésser coneguts.

Les diòcesis de Metz i Strasburg, per trobar-se sota el règim de Concordat, no coneixen encara l'Obra del Diner del Culte; el clergat era retribuit pels fons de l'Estat. En la de Quimper l'Obra està reduïda al mínimum, puix els clergues s'esforcen a viure amb els recursos del peu d'altar. A la diòcesi de Tarbes cada parròquia paga el seu rector. En algunes altres la contribució resta lliure; cada parròquia recull el que pot: així a la diòcesi d'Aix, Besançon, Blois, Châlons, Chartres, Lille, Meaux, Reims, Alger, Cartago, Constantina, etc.

La majoria de diòcesis, però, han fixat la part contributiva dels municipis o parròquies. Tenint en compte el nombre dels habitants, el dels municipis i famílies, i llur fortuna, els bishes sovint han indicat la quantitat que demanaven al rector de cada parròquia per trametre al Diner del Culte; i les diòcesis que cada any publiquen en annexos a les pàgines de la Setmana religiosa, els resultats de la collecta del Diner del Culte, mostren tres xifres: la suma demanada i les sumes recollides l'any corrent i el passat. D'aquesta manera, cadascú coneix l'esforç que ha de fer, i es produeix una emulació de la qual tota l'obra s'aprofita. Quan la taxa contributiva d'una parròquia va fixada segons els habitants, generalment es troben les xifres següents: 2'50, qualche vegada 3 francs per cap. Algunes diòcesis restringeixen el terme habitant al de catòlic o fidel. Quan la part contributiva per al Diner del Culte va fixada per famílies, no per individus, les xifres són molt variades, segons les diòcesis. La de Montauban demana de 20 a 40 francs a les famílies que no són pobres; la de Tulle reclama un terme mig de 12 francs per família d'obrers ordinaris, els altres han de fornir una quantitat proporcionada a llur possibilitat. La d'Ajaccio solament imposa 3 francs per família. Algunes, sembla que sense gran fortuna, han assajat la fórmula del 10 per cent sobre els impostos de l'Estat; una ha fixat la xifra del 5 per cent. La diòcesi de Puy ha establert el Diner del Culte sobre tres bases, jutjades equivalents: la xifra de població, la riquesa local apreciada pels impostos que cobra l'Estat, el nombre de rectors i vicaris dedicats al servei parroquial. La d'Arras ha escollit bases més àmplies: ha fixat la part contributiva de les parròquies a 1/20, la dels habitants a 4/5, la del clergat a 1/20 i la dels honoraris de misses a 1/10.

D'aquesta manera arribem a estudiar la innovació introduïda, sobretot després de la guerra, en l'Obra del Diner del Culte, consistent a

demanar als rectors per a la caixa del Diner certa quantitat descomptable de llur adventici. L'origen d'aquest descompte ha d'ésser cercat en el costum molt legítim i justificat que han agafat certs rectors, i més tard algunes diòcesis, d'imposar en casaments, enterraments i altres cerimònies religioses un preu lleugerament superior, als que reclamen aquests serveis de l'Església i no tenien cura de donar l'òbol anual al Diner del Culte. De bon principi la Santa Seu autoritzà aquesta pràctica, com ho testimonïa el següent extret d'una lletra del Cardenal Merry del Val, aleshores Secretari de Sa Santedat: "Es necessari establir alguna diferència en la manera de tractar els qui participen i els qui refusen de participar, per malvolença, en el Diner del Culte. No hi ha res a dir, doncs, si en les cerimònies de funerals o casaments, hom reserva als feligresos que contribueixen al Diner del Culte les honors de l'assistència del clergat, ornamentació de l'església, solemnitat del cant. Aquesta sanció no té res d'odiosa". (8 d'octubre, 1907). La mateixa jurisprudència ha reconegut la licitud d'aquesta mesura. Existeix la sentència del tribunal de Caen de 16 de juny de 1909, i la del tribunal de Cassació del 9 d'abril 1910. Amb el fall del tribunal d'Epinal (11 de maig 1910) són els textos més importants. *Le Guide juridique du clergé et des oeuvres catholiques*, de l'Abbé Crouzil, aporta d'altres coneixements interessants. I en el seu llibre titulat *Quinze années de Séparation*, M. P. Bureau publica ço que s'ha de conèixer d'aquesta jurisprudència. L'Església és lliure de fer pagar doble o triple les honors que esmenta el Cardenal Merry del Val, als que refusen de contribuir anualment al Diner del Culte. De fet, les diòcesis que segueixen aquesta legítima pràctica, es concreten a reclamar un augment del 10 per cent o del 15; i les ocasions cada any es presenten menys nombroses; en tot cas, em semblen bastant rares. Si prenc, per exemple, les xifres publicades per la diòcesi de Limoges, comprovo que si el 1924 el conjunt dels ingressos del Diner del Culte ha estat de 581.444,05, el dret adventici de 25 per cent només ha estat 38.821,30. Cosa que donaria a entendre, i és una de les darreres comprovacions en què em fixo, que els catòlics o, més ampliament, els habitants d'un municipi o d'una parròquia, han comprès la necessitat d'una contribució regular. L'Obra del Diner fou molt lenta a establir-se; no pogué instal·lar-se més que amb provatures i dificultats; està, però, acceptada, organitzada i funciona en la majoria de diòcesis, amb una regularitat remarcable.

El resultat és que, si comparem les xifres recollides per subscripcions el 1920 i el 1924, veiem diferències molt notables: certament algunes vegades la cotització dels fidels, la contribució dels habitants ha augmentat: algú que donava 1 franc ara en dona 2 de bona gana; qui en donava 10, ha augmentat la seva cotització. Però no sempre succeeix així; i el Diner del Culte augmenta més aviat amb el nombre dels que cotitzen. D'aquesta guisa hem vist que el Diner de la diòcesi d'Agen passava de 233.000 francs el 1910 a 470.000 el 1924, i el bisbe en una lletra adreçada al clergat, pot dir tot remerçant-lo i felicitant-lo: "No hem arribat encara, és ben evident, al resultat no solament desitjable sinó necessari; amb tot, el present estat de les coses és dels que auto-

ritzen les millors esperances". A l'arquebisbat d'Aix, les subscripcions passen de 50.000 francs el 1910 a 154.000 el 1924. A un altre recó de França, a Angulema, en iguals dates, les cotitzacions progressen de 225.000 a 540.000 francs. Al centre de França, a la diòcesi de Clermont, el 1921 es recollen 447.000 francs, i el 1924 s'aconsegueix la xifra de 748.000; Limoges, el mateix any, arriba a 410.000, quan el 1919 no passava de 185.000; actualment té agregada a l'Obra del Diner del Culte una caixa de pensions per als sacerdots vells. L'arxidiòcesi de Rouen segueix una corba particular: el 1910 assoleix un total de subscripcions de 700.000 francs, l'endemà de la guerra cau a 350.000 per remuntar a 750.000 el 1924. Versalles, en fi, que abans de la guerra recollia prop de 400.000 francs, recull ara prop d'un milió. I si, quant és a les colònies, prenem, per exemple, la diòcesi de Martinica, veiem que el Diner del Culte, instal·lat el 1913, comporta una contribució anual mínima d'un franc per habitant de 15 anys en amunt, i si aquell any el Diner reuneix 49.000 francs, el 1917 dobra, i avui arriba al total de 138.000 francs.

Però aquest esforç interessant, d'on els bisbes lloen els seus sacerdots, quantes de negociacions, de visites molestoses, de fatigues no representa? El canonge Goguyer, vicari general de Limoges, ha retret a aquest propòsit coses corprendedores: "L'examen profund de la comptabilitat del Diner del Culte és molt edificant. Al primer cop d'ull, aquesta acumulació de xifres sembla fatigosa; mes si la imaginació, d'una banda ens representa les molèsties innombrables, les llargues careres a través del camp en tot temps, les converses moltes vegades enutjoses i les mostres d'indiferència o d'hostilitat que el sacerdot ha hagut d'afrontar per fer la collecta anual; d'altra banda, tots els actes de virtut que s'amaguen sota les ofrenes més modestes i es manifesten en les més generoses, haurem de reconèixer que aquestes xifres tenen llur eloqüència i que pesen molt en la balança divina".

Amb tot, s'ha de confessar que el resultat d'aquest esforç no permet encara més que donar al clergat francès una assignació irrisòria. Segurament, arreu, no solament la generositat dels fidels ha permès de donar al sacerdot el mateix que percebia abans de la separació, sinó que en alguns casos fins de doblar-ho i tot. Mes, què és això comparat amb el que cobren posem els mateixos carters rurals? Es clar que hi ha el peu d'altar i alguna vegada ofrenes en natura, i sovint, el lloguer, el paga el bisbat; però, com poden viure alguns vicaris i rectors amb 1.200, fins i tot amb 2.000 francs? Aquesta és la que podríem anomenar xifra màxima. Hauríem de retreure totes les diòcesis de França; perquè—es comprèn—no n'hi ha cap que doni als seus clergues la mateixa quantitat, sinó que aquesta depèn del nombre llur i del Diner recollit.

La diòcesi d'Agen aquest any arriba a donar un mínim de 1.400 francs; Aix, el 1925, dona 2.000 francs; Arras oscil·la entre 1.800 i 2.500; Besançon dona 1.700 francs als rectors i 1.000 als vicaris. Bourges ha pogut pujar a 1.800 francs l'assignació dels rectors; Cahors, al contrari, resta a 1.300.... No continuem aquesta enumeració, que no mostra sinó petites diferències. Si algunes diòcesis privilegiades poden

ultrapassar els 2.000 per als arxiprestes la immensa majoria no. En algunes diòcesis, com a Versalles, hi ha hagut sacerdots que han renunciat llur assignació per tal d'augmentar la de llurs companys més necessitats. Com que en aquesta diòcesi n'hi ha 150 que no perceben res, s'ha pogut assolir una mitja de 2.000 a 2.400.

En llegir aquestes xifres eloqüents, tràgiques en llur cruel absolut, no hi haurà catòlics que es preguntin si compleixen exactament amb llur deure, si satisfan plenament a la justícia?

Aquesta trista i difícil situació de l'Església de França influeix, naturalment, en la crisi de vocacions. Per això la crida de l'Església s'ha d'adreçar a la selecció de la burgesia francesa, als joves que no temen una vida de sacrifici, de renunciació, que no els espaiordeixi d'ésser pobres amb Crist, car saben que, a exemple de llur mestre, els sacerdots han d'ésser altres Jesucrist. En aquests últims segles, la corba de les vocacions ha seguit un traçat que té el seu interès. En acabar-se l'antic règim, no hi ha cap família noble que no es cregui honorada de donar un dels seus fills, el més jove, a l'Església; però aleshores hi ha uns beneficis agregats a les abadies, als bisbats, que semblen ésser privilegi de la noblesa. Al costat dels clergues nats, com els deien, hi havia la immensa majoria dels rectors rurals que sortien del poble. Es sabut que el topament entre aquests dos clergats havia d'ésser una de les causes de la revolució francesa. Aleshores pocs bisbes surten de la burgesia, la qual és, en la seva majoria, volteriana, poc clerical, i molt allunyada d'adreçar al servei diví cap dels seus fills. Al segle XIX canvia la situació. L'aristocràcia dona cada vegada menys individus a les diòcesis; els seus fills són atrets més aviat per les ordres religioses. Hi ha algunes excepcions, però jo dono els trets generals. La burgesia, que es recristianitza lentament, comença de donar sacerdots; però molt pocs. En moltes famílies són ofegades les vocacions amb pretext de provar-les. Quantes de vegades no se sent aquesta reflexió que un dia acudí als llavis d'un antic company de Mgr. Roland Gosselin! L'actual auxiliar del Cardenal arquebisbe de París, pertany a una gran família burgesa i parisina. "Quan t'hem vist fer-te capellà — deia aquell amic — tots hem dit: Quina llàstima! Podia aspirar a molt més!" Aquest prejudici tendeix, segurament, a desaparèixer; però algun temps fou inveterat, i no és més que de vint anys ençà que comença a dissipar-se; la guerra sembla que ha contribuït a bandejar-lo definitivament. No vèiem 65 oficials deixar l'exèrcit i passar la porta del seminari d'Issy, que és el gran seminari de la diòcesi de París? Tots eren llicenciats en lletres, doctors en dret, metges. Pertanyien a carreres liberals i abandonaven llurs estudis, llurs carreres començades per donar-se enterament al ministeri de les ànimes.

El segle XIX les classes populars, particularment la pagesa, donen la gran majoria, pot dir-se quasi la totalitat dels sacerdots de França. A part que en el poble s'havien conservat els costums cristians, dos sentiments més contribueixen a despertar les vocacions en aquest medi: el clergue, pel Concordat, era un funcionari, als ulls dels camperols participava de la consideració que s'unia durant tot el segle passat a aquesta categoria social, que ara tendeix a desaparèixer; d'altra

banda, el fill del camperol que esdevenia clergue s'elevava en l'escala social: dinava al castell, arribava a canonge, de vegades a bisbe, i era per a tota la família un motiu legítim de glòria i d'orgull. Arribada la separació, la situació canvià, la vida material s'ha tornat precària, mentre creixien les comoditats dels agricultors; això ha fet que retraguessin llurs fills dels altars, com l'aristocràcia en desaparèixer els beneficis. Aleshores començaren d'afermar-se dins la massa escollida de la burgesia les vocacions religioses, tant cap al ministeri parroquial, com a les ordres regulars. Aquest moviment ha d'ésser intensificat per tal que l'Església assoleixi el nombre de sacerdots que li cal. No és suficient que aquest nombre iguali el de cinquanta anys enrera, en cal un nombre superior, car la descristianització és profunda; els pares supleixen menys que altre temps la insuficiència de la formació religiosa, l'escola laica vessa sens parar metzines en els cors infantívols i crea generacions mal disposades a rebre els ensenyaments de l'Església. Per això han hagut d'ésser multiplicades les obres post-escolars, i els vicaris de les nostres parròquies estan quasi exclusivament dedicats a aquesta tasca indispensable, absorbent.

L'Església francesa sofreix, doncs, una veritable crisi que ha d'ésser remeiada sense trigança. Per tal, l'Obra empresa pel Congrés del reclutament sacerdotal és de primer ordre i de màxima importància.

França n'ha sofert altres vegades, de la manca de clergues, i amb l'ajut de Déu se n'ha sortit. Prenguem l'últim exemple: la situació en començar el segle XIX després de la Revolució i les guerres de l'Imperi. Podríem sentir Chateaubriand dient a la cambra dels pars de la Restauració: "El 1815 solament 34.000 clergues funcionen, en lloc dels 46.000 que demanen les necessitats del culte. Si calculeu, senyors, les probabilitats de mort, dotze anys bastaran per emportar-se aquests 4.000 clergues vells, que, colpits per un llarg martiri, cada dia retornen al Déu pel qual han combatut. Pot succeir que el 1828 no resti un sol membre de l'antic clergat; càlcul espantós, si es considera que del 1801 ençà solament hi ha hagut 6.000 ordenacions de preveres".

No hem arribat tan malament, encara. Que n'era, de pobra i miserable la vida cristiana del 1816 comparada amb la que anima avui tantes d'ànimes franceses! Mes quina responsabilitat no ens enduríem si, per manca de sacerdots, les esperances que té el segle XX havien de passar-se i morir, abans que fossin descloses les flors de fe del rebrotament catòlic?

VICTOR BUCAILLE

Conseller municipal de París.

LA PENETRACIÓ CATOLICA A L'ANGLATERRA

HI ha una pregunta que darrerament ha desvetllat viu interès entre els catòlics anglesos: quina és la xifra exacta de la població catòlica a Anglaterra i al país de Galles? Aquesta qüestió ha estat remoguda pels mots de l'Emm. Cardenal Bourne, Arquebisbe de Westminster, quan, en ocasió de l'assemblea anual de l'"Associació per a la Propaganda Catòlica", celebrada a Londres, afirmà que no existien estadístiques acurades sobre la població catòlica, i que no hi havia manera d'obtenir-les.

La xifra que figura a l'"Anuari Catòlic d'Anglaterra"—o sia, 2.030.855—és tinguda, generalment, per oficial; però, en realitat, no ens dona sinó el nombre dels fidels que oïxen missa, segons els resums proporcionats per les parròquies. El Cardenal Bourne creu que, en realitat, el nombre de catòlics és molt major, i recolza la seva opinió en aquest fet interessant: on se vulla que s'obri al culte una nova església, s'hi aplega un gran nombre de fidels, sense que això impliqui una disminució dels que freqüenten les parròquies veïnes. En relació amb això, cal recordar que Fr. Pius O'Carolan, C. P., qui ha estudiat especialment el problema, opina que la xifra exacta és d'uns 5.000.000, o sia, més del doble de la que es troba a l'"Anuari".

Siguin quins siguin els dubtes sobre el volum exacte de la població catòlica d'aquest país, hi ha, almenys, una cosa ben certa, i és que llur nombre augmenta ràpidament. Les dades oficials sobre el nombre de convertits a Anglaterra i al País de Galles no han estat encara publicades, però a la diòcesi de Leeds, sobre la qual posseeixo una informació directa, el total de convertits arriba ja a 7.000. Hom hi ha obert quatre noves esglésies i una escola de segona ensenyança (per a nois de 10 a 18 anys); s'ha doblat l'edifici d'una altra, i han estat ampliat diversos temples, tot això durant el trimestre darrer. Aquests fets poden pendre's com a típics del progrés de l'Església a Anglaterra en aquests últims anys.

No obstant, tot i essent molt esperançadores, aquestes dades no ens han de suggerir una idea exagerada de la posició que ocupa ací el Catolicisme. La mentalitat anglesa és, encara, essencialment no catòlica. Cert que el Protestantisme *démodé* representa una força gairebé exhaurida, i que el Metodisme i el Calvinisme ja no són aquelles robustes heretgies de cinquanta anys enrera; però l'enemic que ara ha de combatre el Catolicisme és la simple indiferència. En el cervell de l'anglès mitjanament culte encara nien grotescos prejudicis sobre la nostra fe; però l'obstacle major resideix en aquell tarannà del que diu: "No veig

que cap creença importi, mentre siguem gentils els uns amb els altres", i aquesta és una actitud mental a la qual es senten especialment inclinades les ànimes il·lògiques dels meus compatriotes. No obstant, quan comparem la situació de cent anys enrera amb la d'avui, podem esguardar el futur amb una bella esperança per aquesta terra que un dia s'anomenà "el Dot de la Verge".

* * *

Fidels que hem estat sempre els catòlics anglesos a la Santa Seu, en el decurs d'aquest Any Sant, els nostres pensaments s'han adreçat especialment cap a Roma. L'esdeveniment més important ha estat la cordial rebuda del Sant Pare a la pelegrinació anglesa, integrada per 800 fidels, la qual arribà a Roma a darreries d'octubre. El Papa havia rebut aquell mateix migdia altres 800 pelegrins irlandesos, i els anglesos esperaven una simple recepció de rúbrica. En comptes d'això, després d'una audiència especial amb el bisbe de Southwark, que presidia el pelegrinatge, amb els directors de l'"Associació Catòlica" i els estudiants del "Collegi Anglès", Sa Santedat es traslladà a les sales on els pelegrins es trobaven reunits, i, malgrat llur nombre, els saludà individualment. Aquells en el registre dels quals constava el desig de laborar per a l'Església van rebre mostres especials de reconeixença. El Papa s'interessà molt vivament pels nou-convertis, i s'aturà a parlar amb molts d'ells; àdhuc alludí a un nou-convergit en el discurs que pronuncià des del tron, a la sala del Consistori. Aquesta eloqüent allocució fou especialment dedicada a expressar el seu amor a l'Anglaterra, i a retreure el feliç record de la seva visita al nostre país. Es referí diversos cops a "la caríssima Anglaterra", i, amb gran delícia dels oients, pronuncià, àdhuc, la paraula "benvinguts" en anglès. Els pelegrins es sentien vivament emocionats; aquella audiència serà, certament, un inesborrable record per tots els que tingueren la sort de trobar-s'hi.

* * *

Una de les activitats més importants en la creixença del Catolicisme a Anglaterra ha estat la tasca de la "Lliga per a la Propaganda Catòlica", coneguda de vegades per "apostolat seglar", la qual actua sempre, naturalment, sota el control directe de l'autoritat diocesana. En gairebé totes les grans ciutats hom pot veure, durant tot el diumenge, o els vespres dels dies feiners, una petita plataforma, amb un Sant Crist, posada al mig d'un carrer o d'un parc públic, des de la qual un orador exposa i comenta la nostra fe, gairebé sempre voltat d'una multitud atenta.

El que atrau els oients és el fet que els parli precisament un home (o una dona) seglar, com ells mateixos. De vegades, quan manquen sacerdots, poden substituir-los, parlant sobre temes religiosos, els membres de la "Lliga per a la Propaganda Catòlica". Aquests es sot-

meten, primer, a un curs d'entrenament, molt necessari, perquè no és pas cosa fàcil adreçar-se a auditoris anglesos. Es costum antic, ací, quan es tracta de propagandes a l'aire lliure i de discursos polítics, de concedir a tothom del públic el dret de "heckling", o sia, de fer a l'orador qualsevol pregunta que li plagui; i l'orador, mentre la pregunta sigui poc o molt raonable, ha d'interrompre el discurs per contestar l'interpellant. Naturalment, sota aquestes condicions, és probable que àdhuc l'orador més eloqüent arribi a torbar-se, i només a força de costum pot obtenir-se que hom s'hi adapti sense perill.

D'altra banda, el temperament anglès es caracteritza pel bon humor i per un afecte especial al "joc net", i, quan l'orador derrota el seu interpellant amb una resposta aguda, o bé quan es veu clar que el que interromp no es proposa sinó de destorbar, el públic aplaudeix l'orador i xiula l'altre. De vegades s'esdevé que un membre d'alguna associació protestant posa la seva plataforma vora la del catòlic, i procura destorbar-lo, cridant o cantant himnes. Però, per regla general, el públic s'interessa més en els comentaris del catòlic que no en els himnes (car els pot sentir, si li plau, cada diumenge, a l'església); i, a la llarga, el protestant es retira, contrariat. En tot cas, no serà mai excessivament apreciat el valor de veure homes i dones seglars, no pas especialment educats sobre qüestions religioses, però evidentment sincers, que tenen moltes més coses a dir sobre llur fe, que el que l'home corrent hauria pogut imaginar-se.

* * *

Fins avui, les activitats de la "Lliga per a la Propaganda Catòlica" s'han mogut sempre dins les grans ciutats. Certament, l'Església, mentre avançava tan de pressa a les ciutats, no ha obtingut a penes cap guany d'influència en els districtes rurals. Fins no fa gaire, en el noble orgull del nostre progrés, no havia estat observada la gravetat d'aquest estat de coses; però, tot d'una, hem obert els ulls a la seva veritable significació.

Per exemple, en la gran assemblea que la "Lliga per a la Propaganda Catòlica" celebrà a Birmingham, el discurs que desvetllà major interès fou el de Mr. Donald Attwater, en el qual afirmà que cap Església, cap Estat, cap institució nacional no foren realment estables si no s'afermaven damunt la gent del camp. Aquests, va dir, representen la vida històrica i orgànica i el pensament i l'estructura mental d'Anglaterra. Són el cor del país. Com podríem bastir una Església sòlida i convertir l'Anglaterra, sense arribar a aquest cor? Segons Mr. Donald Attwater, el sistema actual de propagar el Catolicisme gairebé exclusivament dins les ciutats del reialme, és equivocat: hem bastit penosament un gran edifici, però, ara com ara, no té fonaments.

Mr. Attwater proposà com a solució que, de moment, hom comenci per les petites ciutats sense temple, les quals podran ésser visitades pels Redemptoristes, els Passionistes, o els membres de l'"Associació Missional". Segons escau, aquests haurien d'ésser seguits pels catequis-

tes locals de la "Lliga per a la Propaganda Catòlica", i quan hi hagués un nombre suficient de convertits, hom bastiria una església. El pas següent a donar, consistiria a nomenar un sacerdot resident, i establir una petita comunitat de monges. Des d'aquestes petites ciutats, la fe podria ésser predicada als pobles veïns, car les ciutats d'aquesta mena són sempre un centre de vida social als districtes camperols, per raó que hom hi celebra mercats cada setmana.

Quan Mr. Attwater finí la seva conferència, molts d'altres oradors van suggerir diversos plans per assolir la conversió de l'Anglaterra rural. El bisbe de Brentwood, per exemple, explicà que en la seva diòcesi havia començat a posar-se en pràctica un mètode molt eficaç: cada petita ciutat "adopta" una església de les comarques rurals, i hi tramet un clergue, sempre que això és possible, fins a tant que l'església tingui ja vida pròpia.

En l'entusiasme de la seva convicció, Mr. Attwater potser exagerà una mica la importància de la conquesta dels districtes rurals per a l'Església, però el seu discurs és significatiu del fet que hom té una percepció creixent d'un greu defecte que, ara com ara, ombreja la política de propagació del Catolicisme al nostre país. Siguin quins siguin els mètodes adoptats per combatre'l, estic cert que, ara que ens hem adonat d'aquest defecte, podré assenyalar, en la meua pròxima lletra, algun avenç concret a les comarques rurals.

* * *

Hi ha una petita anècdota religiosa ben interessant, relacionada amb l'Exposició Imperial de Wembley, que es clausurà el mes passat. Com és sabut, acudiren a aquesta exposició molts milions de visitants; hom pensà que, entre ells, hi hauria molts catòlics, i, així, fou eregida una capella (*l'Empire Oratory*), consagrada a Sant Pere i Sant Pau, en la qual es celebrava missa cada dia.

Quan es clausurà l'Exposició molts van voler indagar què cosa esdevindria a la petita capella, i els fou dit que seria reedificada a la vila de Laindon (Essex), per acollir-hi la població catòlica creixent.

Vaig encuriosir-me per saber qui l'havia comprada, i qui pagaria les despeses de la reconstrucció, i hom m'informà que es tractava del P. Higley, rector de la parròquia de Limehouse (Londres), famosa per ésser, probablement, la més pobra d'Anglaterra. Ell mateix em digué que havia adquirit la capelleta per a Laindon, i que pensava consagrar-la a Santa Teresina del Nen Jesús, en l'esperança d'obtenir el seu adjutori per bastir el gran temple que necessita a Limehouse. El P. Higley ja fa quaranta anys que n'és rector i fou nomenat pel cèlebre Cardenal Manning.

* * *

A l'hora en què escric, les diverses agitacions que ha sofert la Irlanda d'ençà de la constitució de l'Estat Lliure han estat accentuades per la nova de la dimissió del Dr. MacNeill, membre de la Comissió

de Fronteres que havia de delimitar les de l'Ulster protestant i l'Estat Lliure catòlic. Això significa que tota esperança de resoldre aquesta qüestió haurà d'esser abandonada, almenys, durant alguns anys, i és possible que la discussió esdevingui cada vegada més agra.

No obstant, ara com ara, sembla que l'Estat Lliure ha acollit la nova amb una remarcable serenitat, i els irlandesos comencen d'experimentar com les oracions de tants fidels i les exhortacions dels bisbes, contribueixen a portar la pau interna a l'Estat Lliure, per bé que la pau entre l'Ulster i l'Estat Lliure sigui impossible mentre l'Ulster no comenci a mostrar-ne desig.

Ha contribuït molt a l'enfortiment de l'actual govern de l'Estat Lliure la pelegrinació presidida per l'arquebisbe d'Armagh, Dr. O'Donnell. Els pelegrins foren rebuts amb gran afecte pel Sant Pare, i, de tornada, els dos il·lustres presidents de la pelegrinació, van adreçar bells missatges al poble irlandès, en els quals es parlava en termes molt càlids del fervor dels pelegrins i de la beneficiosa influència del pelegrinatge per a Irlanda.

* * *

Poc després del retorn dels pelegrins, hom rebé l'agradable nova de l'elevació del Dr. O'Donnell, Arquebisbe d'Armagh i Primat de tota la Irlanda, al Sacre Col·legi. El Dr. O'Donnell té una història brillant: fou professor de teologia als vint-i-cinc anys, i bisbe als trenta dos.

Algú ha intentat de promoure conflictes a base del fet que S. E., com a Arquebisbe d'Armagh, té la seu residencial a l'Ulster, però el projecte no ha reeixit poc ni molt, car els catòlics irlandesos es donen compte de la necessitat que l'Església sigui una sola en tota Irlanda, i saben prou bé que el Dr. O'Donnell n'és la més gran figura vivent.

* * *

En la meua pròxima crònica em proposo de comentar la influència del Catolicisme en la nostra literatura actual. Penso tractar també de l'aspecte polític del Catolicisme en aquest país, així com del pedagògic (estretament lligat, ací, amb la política), car és probable que de les actuals sessions parlamentàries en surtin algunes reformes importants.

CHRISTOPHER SPRIGG.

Londres, Desembre de 1925.

LLETRES SAGRADES

SAGRADA ESCRIPTURA

L'ESTATUT DE LA FAMILIA CRISTIANA

Sant Pau, Apostol (1).

I. MARIT I MULLER

Les mullers, siguin submises (2) als propis marits com al Senyor; perquè el marit és cap de la muller, com també el Crist és cap de l'Església, el seu cos, del qual Ell és salvador. Així, doncs, com l'Església és submisa al Crist, així també les mullers als propis marits en tot (3).

Marits, estimeu les vostres mullers, així com el Crist ha estimat l'Església; i Ell mateix es lliurà per ella, per tal de santificar-la amb el baptisme d'aigua amb paraula (4), per tal de veure-se-la davant seu, gloriosa (l'Església), sense tenir màcula, ni ruga, ni res de semblant, sinó que fos santa i immaculada (5).

Així deuen els marits estimar llurs mullers, com llurs cossos (6). Qui estima la seva muller, ell mateix s'estima; car ningú mai no ha odiat la seva carn, sinó que la nodreix i la cuida, com el Crist a l'Església (7); perquè membres (8) som del seu cos: de la seva carn i dels

(1) Carta als cristians d'Efès (cap. V vers. 22 fins a cap. VI, vers. 9).

(2) La submissió de la muller al marit, la preservarà de la desfeta moral: l'adulteri; talment la submissió de l'Església al Crist, la preserva de la desfeta dogmàtica: l'apostasia.

(3) En tot allò que pertany al govern domèstic, i que no s'oposi a la divina ordinació del matrimoni.

(4) Aigua i paraula. Els Sants Pares hi albiren, gairebé tots, la matèria (aigua) i la forma (paraula) del baptisme. No es prou justificada la lliçó vulgata: "Paraula de Vida" que falta en el text grec.

(5) Graciosa prosopografia de l'Església triomfant, i àdhuc militant, restringida als seus membres vivents per la gràcia, els quals formen com l'ànima de l'Església: l'Església invisible.

(6) Res no planyem tant com la nostra pell. Així i no altrament ha d'ésser, d'intens, l'amor que dugui el marit a la muller.

(7) Cap i cos formen una sola unitat orgànica perfecta. Idèntica unitat orgànica suposa la unitat moral del matrimoni.

(8) El cristià és membre integrant del cos místic del Crist: l'Església.

seus ossos (9). Per això deixarà l'home son pare i sa mare, i s'unirà a sa muller; i seran, ells, dos en una carn (10).

El misteri (11) aquest és gran (dic jo) en esguard del Crist i en esguard de l'Església.

Endemés, també vosaltres, cadascú un per un, estimi sa muller com a ell mateix; i la muller que reverenciï el marit.

II. PARES I FILLS

Fills, obeïu als vostres pares en el Senyor (12); car això és just. "Honra (13) ton pare i ta mare"; aquest és el primer manament amb promesa" per tal que et vagi bé, i tinguis llarga vida (14) damunt la terra."

I vosaltres, pares, no irriteu els vostres fills; ans pugeu-los amb criança i temor del Senyor.

III. AMOS I SERVENTS

Servents, obeïu als amos, segons la carn, amb respecte i reverència, amb senzillesa de cor, com al Crist (15); no pensant si us vigilen, per respecte humà, sinó com a servents del Crist; fent la voluntat de Déu amb coratge, de bon grat servint al Senyor i no a homes (16): sabent que allò que cadascú haurà fet de bo, rebrà del Senyor, sigui esclau sigui lliure.

I vosaltres, amos, el mateix fareu envers ells, deixant l'amenaça; sabent que, tant d'ells com de vosaltres, l'Amo és als cels; i, davant seu, no hi ha parcialitat.

(9) Ultra el sentit literal d'aquest mot d'Adam, manllevat de Gènesi, II, 23, Sant Pau hi albirà un sentit profund, místic, insinuator del caràcter sacramental del matrimoni cristià.

(10) L'intensitat de la forma d'expressió, emprada a l'autor del Gènesi, II, 24, exigeix quelcom més que una juxtaposició circumstancial, fàcilment soluble, de l'home a la muller. L'unitat i indissolubilitat hi són fortament acusades amb colpidora eloqüència.

(11) El connubi humà, deposeït d'aquest sentit místic (d'on li pervé tota sublimitat, i per tant, tota honestat) esdevindria una repugnant coonestació de la més sòrdida i inconfessable de les bajanies humanes. ¡Oh, com caldria, avui, una major altesa de mires!

(12) L'obediència deguda als homes, no eximeix de l'acatament als estrictes i inalienables drets de sobirania de Déu.

(13) Qui diu "Honra", diu amor, reverència i obediència; però amor pràctic, efectiu, operador.

(14) Als homes grollers del Vell Testament, els calien només recompenses grolleres, terrenals, humanes. Els homes espirituals del Nou Testament han de saber albirar-hi una prefiguració de la vera terra de promissió: la vida eterna.

(15) La jerarquia humana no anul·la la jerarquia divina, ans la suposa.

(16) L'home que serveix a l'home, essent per divina disposició, no serveix a l'home: serveix a Déu, que així ho disposa.

El llibre de Sant Josep

TRADUCCIÓ DE JOSEP-F. RAFOLS

VOLUM I DE LA BIBLIOTECA DE «LA PARAULA CRISTIANA»

Un elegant volum de 230 pàgines, 5 ptes.

"Buen comienzo que para su Biblioteca sirve la importante revista "La Paraula Cristiana", deparándonos las delicadezas y exquisiteces penetrantes del admirable poeta francés..."

"El Llibre de Sant Josep" es un espiguelo sencillo y sublime a la par..."

(D'El Correo Catalán)

"El seu gest (la traducció d'En Ràfols) permetrà al nostre públic de conèixer en català, un dels més bells poemes en prosa que el cristianisme contemporani hagi produït."

(De La Publicitat)

Excepcionalment, per als subscriptors de LA PARAULA CRISTIANA, poden tenir aquest llibre per 3'50 PESSETES. Per poder beneficiar-se d'aquesta rebaixa, han d'adreçar la demanda directament a l'Administració, d'on podran retirar el volum mitjançant que acreditin llur qualitat de subscriptors. Els subscriptors que vulguin abonar-se a tots els volums de la Biblioteca són pregats d'avisar des d'ara.

Senyor Administrador de LA PARAULA CRISTIANA:

Sigui servit de trametre'm un exemplar d'El Llibre de Sant Josep, al preu de 3'50 pessetes, a l'adreça adjunta: (nom i adreça ben clar).

_____ de _____ de 192

(Signatura)

Administració: C. Angels, 22 i 24, Barcelona.

LES BELLES LLETRES

REMARQUES BIBLIOGRAPHIQUES

POESIES DE F. CASAS I AMIGÓ, AMB UN PROLEG DE MARIAN AGUILO.— Heus aquí un nom, Casas i Amigó, tot ell de la passada centúria, però que ha conservat sempre una discreta actualitat. Diem discreta, perquè mai la producció d'aquest poeta no fou d'aquelles estrepitoses i apassionants, moda passatgera, sinó que més aviat ha mantingut sempre un mig to, una elegant mitja veu, que s'adiu amb les intimitats, amb els dolços sentiments quiets, amb les llums fines i tebiones com és ara de Nadal. La prova de com l'estima d'aquest poeta dura, passa d'any en any fins a l'hora de l'actual noucentisme del qual ens gloriem, és que ja n'és donada la cinquena edició. No és, certament, únic el cas de la iteració d'edicions a la nostra literatura, però no abunda; i el cas d'una cinquena és raríssim, si no sol. Casas i Amigó moria als 28 anys, no s'enduia a la tomba l'encís de la seva juvenesa; la seva juvenesa, rosa pàl·lida, es conserva amb el seu perfum, un perfum clarificador d'herba bosquetana, que a molts ha adevilitat. Reproduccions soltes de les seves poesies en fulls de calendari, estampes, recordatoris; recitacions en vetllades; fins i tot alguna representació escènica, com la de *Nit de Nadal* als "Espectacles Graner", bellament musicada, com musicats d'altres poemes seus; i diguem encara—cosa que segurament molts ignoren—dues poesies, amb cant, impressionades en discos fonogràfics Pathé, tot demostra aqueixa general i constant estimació.

Les dates de les cinc edicions són: la primera l'any 1888, l'any següent a la seva mort, que s'escaigué el dia 2 d'agost de 1887, diada de la Mare de Déu dels Angels; edició costejada per la seva mare. La segona edició fou a l'any 1899; hi fou introduïda la novetat de les cobertes, per a les quals féu un dibuix, seguint un simbolisme grat a l'època, el pintor A. de Riquer, que s'ha conservat en les successives edicions. La tercera fou l'any 1910. La quarta, l'any 1921. Ara darrerament, la cinquena, a les acaballes del 1925. Totes aquestes edicions, de les quals han tingut cura els hereus del poeta, singularment el seu pa-

rent i entranyable amic En Francesc Amigó i Pla, han estat impreses per la Llibreria i Tipografia Catòlica Pontificia del carrer del Pi, 5.

Aquesta Llibreria i Tipografia és una casa ja antiga, podem-ne dir secular. Compta en la seva existència multitud de revistes i obres que han obtingut llarga difusió. Es curiós de remarcar, precisament, que aquesta Llibreria i Tipografia és qui va fer una de les més antigues i conegudes i estimades, al seu temps, revistes catòliques, com *Santa Teresa de Jesús* de la qual era director i animador l'intelligent Mossèn Enric d'Ossó, sacerdot virtuós, tant que no fa gaire s'és constituït el tribunal diocesà que ha d'entendre en el procés de la seva beatificació i canonització, si és cas. També és una de les més antigues que compta amb fons d'obres catalanes, entre les quals alguna de Mossèn Cinto. Té en preparació el catàleg d'aquestes obres de fons, el qual no dubtem a dir que serà ben rebut i estimat. Escau, doncs, que sigui una Llibreria d'aqueixa gloriosa tradició la qui estampi l'excel·lent llibre del poeta. Pel mateix carrer del Pi, quantes de vegades no devia haver passat En Casas i Amigó, l'ànima pura i exquisida, amador de la Barcelona vella, dels amables carrers ombrejats i sonors.

Ara, una idea del concepte que meresqué el poeta per al qual molts auguravem una glòria parella a la del mateix Mossèn Cinto, seu enamorat, la dóna el fet que un home de la categoria de l'Aguiló prologués el seu llibre en els termes que empra. Quins són els motius cabdals de les seves poesies? Copiem paraules del mateix Aguiló:

"La Fè y la Patria foren les cordes més vibrants de la lira d'en Casas y Amigó durant lo curt temps que escrigué en llengua materna; y tant se assimilan y compenetraran aquests dos sentiments quan s'ajustan per resistir o per combatre als qui volen desarrelarlos de la conciencia del poble, que de vegades costa de destriar quin és l'un y quin és l'altre, car abdós ne fan un a la hora del perill y de la lluyta. L'un i l'altre se veu a ull que'ls duya nostro amich verament grabats al cor..."

Vegeu el que diu, per la seva banda, En Francesc Amigó i Pla, al pòrtic del mateix llibre:

"La major part de les idees de que'n feu assumpto en ses poesies li acudiren estant al camp, y en excursions que feya per Catalunya, durant les quals recullia tradicions, rondalles, fets y termes ab que anava enriquint sa fantasia y son llenguatge. Ver aymador de la naturalesa, hont gosá més ab sa contemplació, va ésser en lo petit lloch d'Alfou, en lo Vallés, al qual anava tot sovint hostatjant-se en una antiga y solitaria masia que fou la casa payral de nostres besavis..."

+

En nom de Seny i la Verge,
Disposo, pel cas de la meua mort, que
segons la llista anterior y algunes altres
poesies que s'cregan aprofitables, se fassa
un tomo que s' donga a l'hum ab la censu-
ra de l'autoritat eclesiastica.

Fasses avans una correccio esmerada
y baix un sistema fixo d'ortografia, per
lo qual pot consultarse a D. M. Aquiló,
a qui tenia desitj de demanar un proleoh.
Vomtro albacea de aquesta voluntat
a mon amic de Francisco Amigo y Pla
qui podra associarne alguna altra perso-
na que crega convenient.

Lo producte d'aquesta publicació se
aplicarà al fi de beneficencia que mes ha
reclame.

Barcelona 7 Novembre de 1886.

Francisco Casas y Amigo

1. Fivern
2. de reum uel

Doctus

estando al mismo tiempo
a' los letrados catalanes por
la adquisición del nuevo y
valioso tesoro poético que
encierra en el volumen
q. tengo a' la vista, espe-
cial de una alma pura
angelical y verdaderamente
poética con la mejor y
más sana juvenia.

Felicito al mismo tiem-
po a' mi bueno y sabio
amigo D. Mariano Aguilo
(a' quien ruego a' D. J.
salude en mi nombre)
por el bello prolech con
q. ha encabezado digna-
mente esta simpática
colección poética.

Saludo a' V. con este
número y se ofrece nam-
que muy afecto. D. J. g. l. m. b.

M. Menéndez
y Pelayo

No ens sabem estar, tampoc, de transcriure aquestes paraules del propi poeta:

"Es estrany lo que passa ab la concepció de les idees. De vegades un fa grans esforços per trobarne una y no la troba, y quan menos s'ho pensa, la pedreta que cau del marge, la fulla que's mou al cim d'un brot, la paraula que diu un pastor, l'acudit que té una criatura, la fan venir a la imaginació d'una manera tan clara y tan viva, que sembla que'l mateix Deu haja aixecat lo vel de l'immensitat per mostrarla escrita ab torrent de llum en lo llibre de ses revelacions misterioses..."

A les atencions de la Llibreria i Tipografia Catòlica, i sobretot a les amabilitats del senyor Francesc Amigó i Pla, fidel custodi dels tresors de la vida literària del poeta, devem, sense algunes indicacions ja apuntades, que puguem donar els dos interessantíssims documents que enjoiem aquest número: el testament literari d'En Casas i Amigó, i la lletra d'En Menéndez Pelayo, ambdós documents autògrafs i de gran eloqüència. Assenyalem sobretot del testament literari del poeta aquell sentit cristià profund, bàsic de tota la seva existència, i—punt interessantíssim—la invocació diríem a l'ordenament, a la unitat ortogràfica.

NUMERO EXTRAORDINARI DE "CATALUNYA SOCIAL". — Verament és digne d'ésser remarcad el número extraordinari darrer de *Catalunya Social*. Podem dir que ha estat un esforç, esforç ben reeixit tanmateix, que tothom haurà estimat efusivament. Com a producció catòlica és excellent, i excellent també com a producció literària. La col·laboració de poetes i prosadors, d'estils literaris i doctrinals, abunda i forma un bell conjunt que es fa llegir amb delectança. Celebrem-ho.

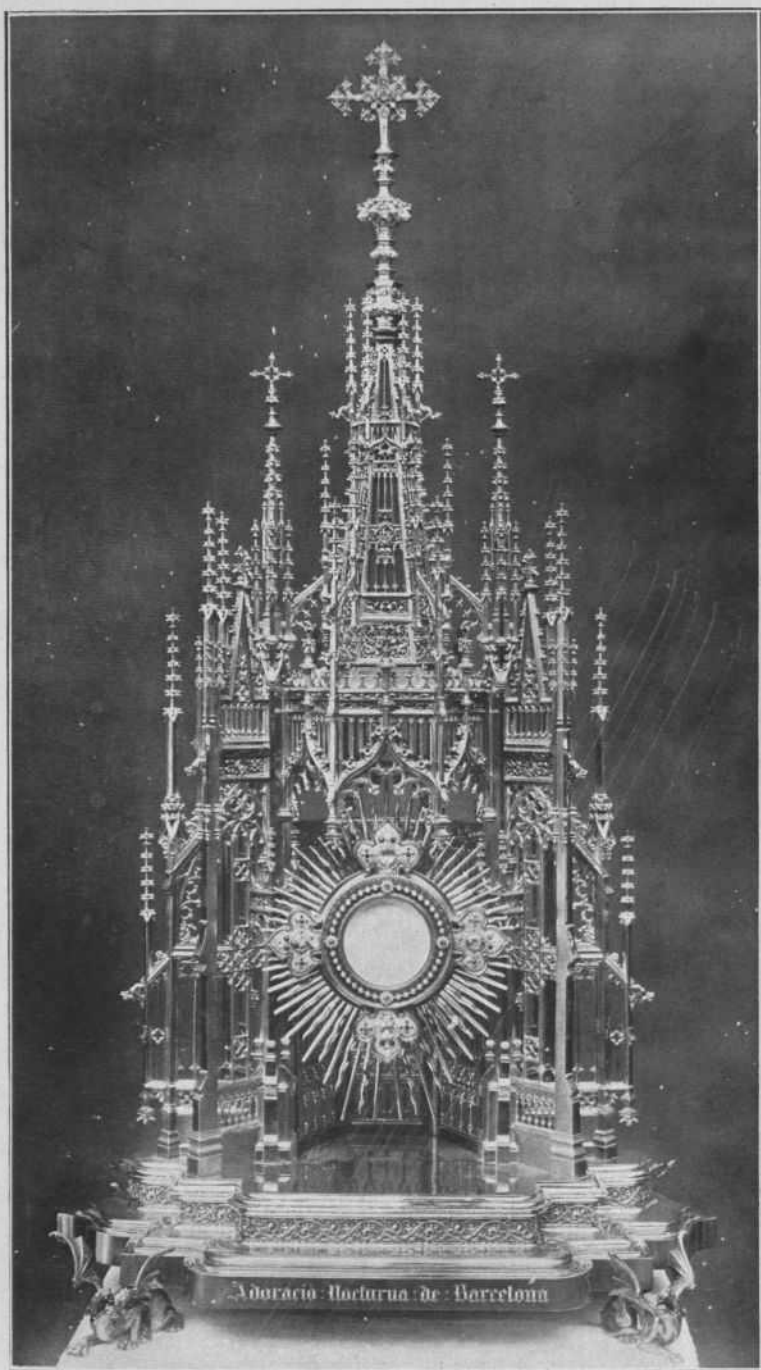
LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

L'EXPOSICIO D'ART LITURGIC. — Els crítics d'art i els especialitzats en qüestions litúrgiques han expressat llurs opinions pertocant al que podríem dir el caire tècnic d'aquesta manifestació, esplèndid esdeveniment. La nostra Revista ha dut els seus millors afectes a aquesta gesta assenyalada, i ara en constata l'èxit obtingut en proporcions no previstes. Si els "Amics de l'Art Litúrgic", que amb tant d'esperit presideix En Vicents de Moragues, no haguessin fet més que aquesta Exposició, això sol fóra prou per justificar la seva existència i fer-los creditors a l'estima de tothom.

Incessantment la gent afluïa a la Sala Parés. No ens sabem estar de retre, ací, testimoni de la nostra més fèrvida simpatia als "Establiments Maragall" que avui tenen la coneguda i barceloníssima "Sala", i que tan aviat li han fet conèixer noves èpoques d'esplendor. Era digne del nom Maragall i escaient a la seva descendència primera el gest d'obrir de bat a bat les portes de la casa, amb els seus millors agenços, a una Exposició com la dels "Amics de l'Art Litúrgic". Augurem als "Establiments Maragall" feliç connubi de la indústria amb les més nobles espiritualitats, moltes ventures i la definitiva conquesta d'un nom dels millors en la vida barcelonina.

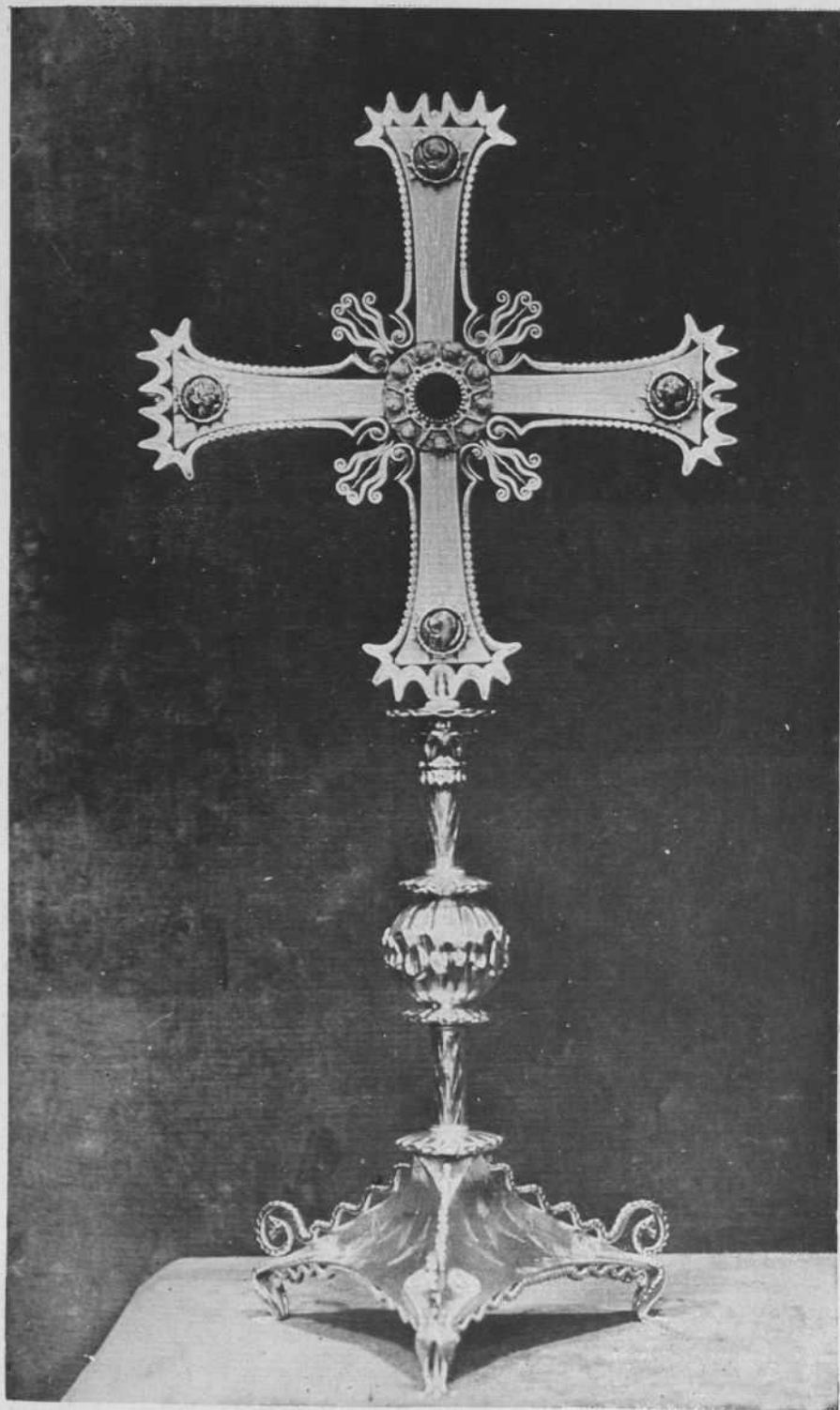
Dèiem que era una riuada de gent contínua que envaïa la Sala Parés per veure l'Exposició d'Art Litúrgic. I aquesta gent, en la seva immensa majoria, restava sorpresa. Tot i que, gràcies a Déu, la vida religiosa és ben arrelada i esponerosa a casa nostra, molts no tenien prou el concepte del magnífic tresor que representa la manifestació litúrgica amb els seus instruments. Equivocadament, en molts era una vaga impressió que la massa dels objectes per al culte constituïen una zona inferior. El mot: *sagristanesc*, difós en sentit despectiu, s'era im-

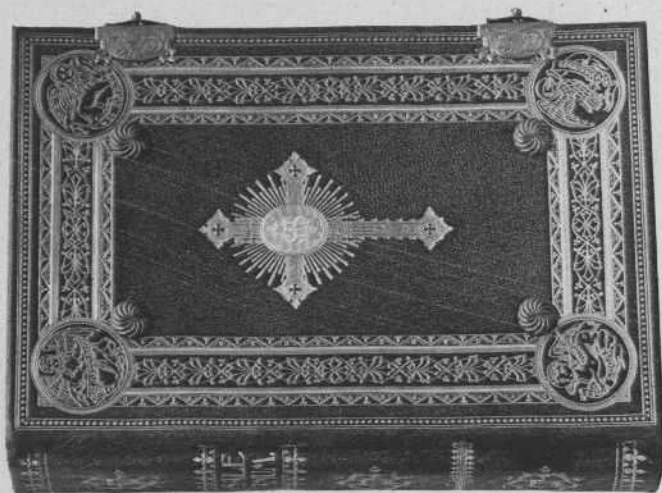
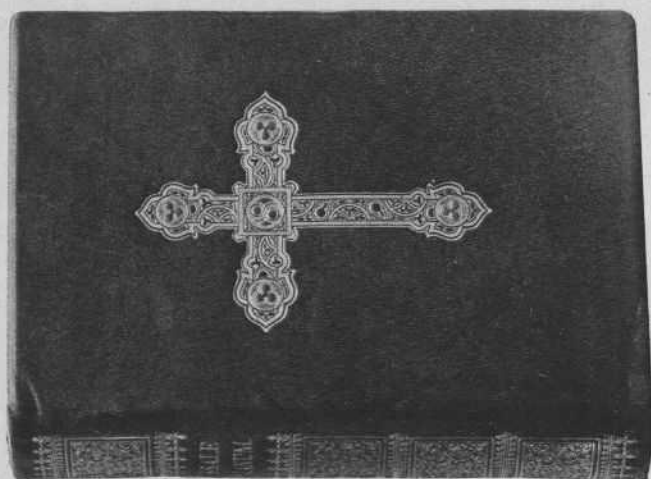
Custòdia feta per a l' "Adoració Nocturna". Projecte i execució de la Casa Cabot

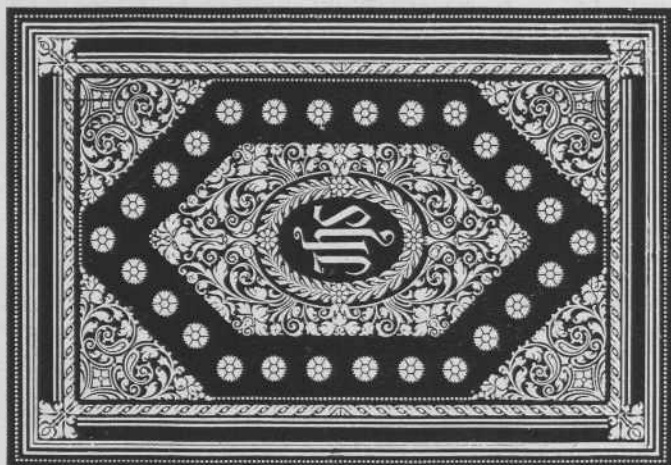
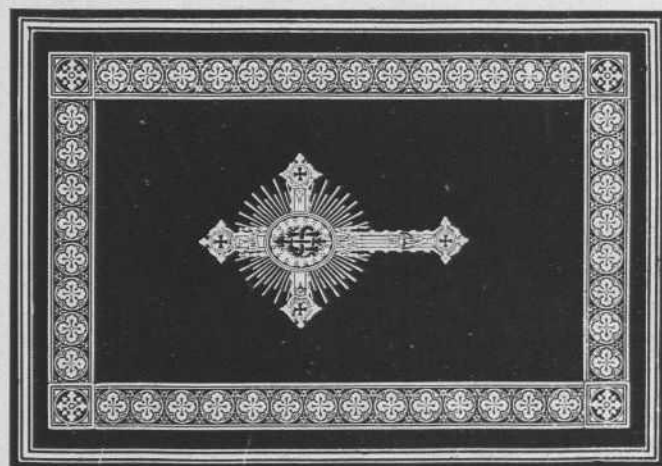
RAMON SUNYER: Custòdia

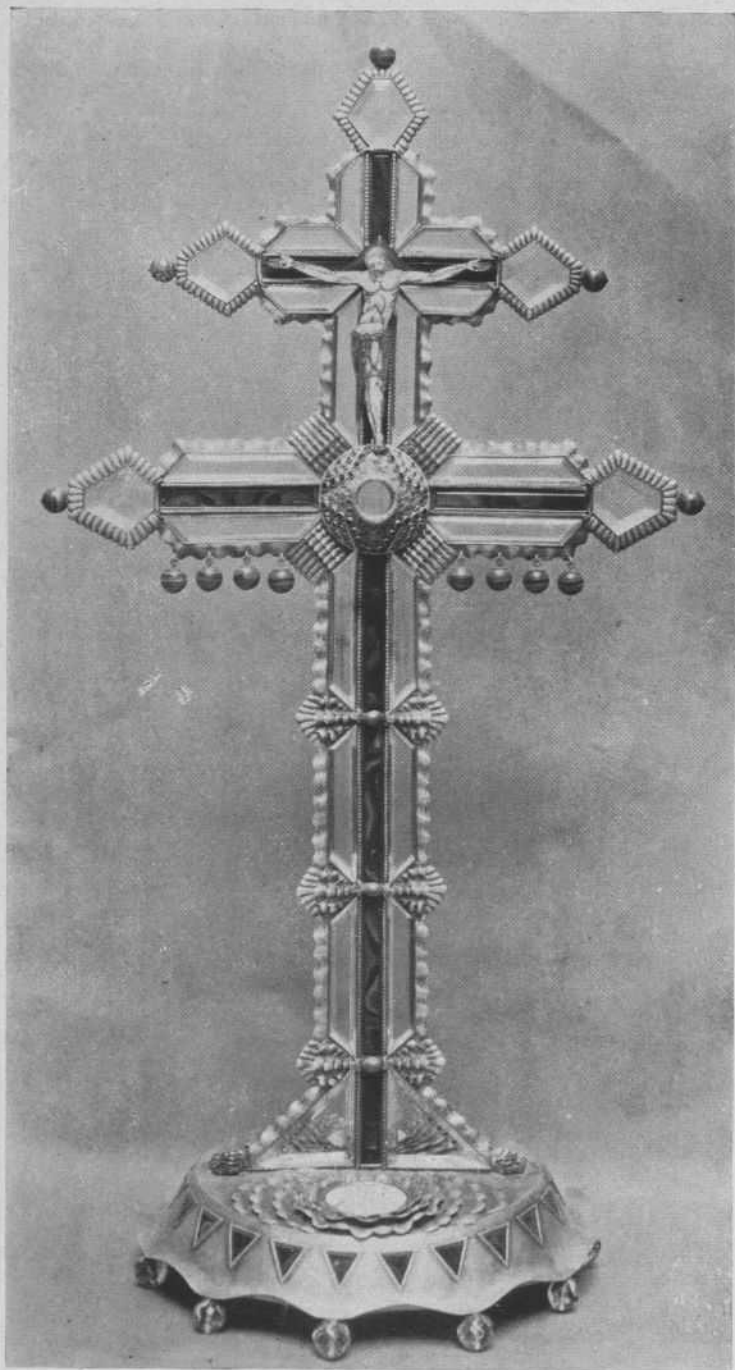
RAMON SUNYER: *Vera-Creu (Medalla d'or a l'Exposició Internacional d'Arts Decoratives de Paris; any 1925)*

Enquadernacions del Missal Romà de l'Editorial Litúrgica Espanyola

Enquadernacions del Missal, Romà de l'Editorial Litúrgica Española

JAUME MERCADÉ: *Vera Cren de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona*

JAUME MERCADÉ: *Copó de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona*

JOAN BERGÓS: *Altar Major nou de la Catedral de Lleida (acabat per la diada de Pentecostès de 1925)*

buït en el nostre ambient social. El contrast d'una Exposició com la dels "Amics de l'Art Litúrgic" ha desfet el tèrbol prejudici. Ens ho esperàvem. Amb demostracions així, hom obté fàcilment la reivindicació de la qualitat suprema del diví dramatisme de l'Església.

L'interès, doncs, i l'èxit de l'Exposició d'Art Litúrgic resta palès amb això. D'una manera indirecta, ho palesa, encara, l'abundor de literatura crítica i de comentaris que ella ha suscitat. Aquí les opinions han seguit camins diferents; cadascú, en ús de la seva llibertat de judici, segons les seves normes, gustos, principis i tendències estètiques i àdhuc tècniques, ha exposat el seu parer. De vegades, amb certa vivacitat i tot de paraula. Evidentment, si el fet de l'Exposició no hagués tingut més que una importància secundària, tota aqueixa esponera de literatura al seu volt no hauria estat.

A l'Exposició Internacional d'Arts Decoratives de París, ara de poc clausurada, obtingueren un favor assenyalat les mostres d'art religiós. Pot dir-se que el problema cabdal hi era el de les "innovacions" o "modernismes". El problema és delicat en molta de manera; l'Església és, amb mèrit, gelosíssima de la seva tradició; però l'Església no és una institució impermeable, ans la més generosa. Suposar l'Església divorciada, en principi, de les novelles modalitats que aporten els invents de les èpoques (l'electricitat, per exemple, i altres descobriments o invencions del càlcul, de la físico-química, de la biologia, de la higiene; el ciment, i altres aplicacions de la construcció i la mecànica; la mateixa radio-telefonía; etc.), suposar una antítesi, en fons, de l'Església amb aquestes transformacions, de les quals les unes s'incorporen per llur vàlua específica, al corrent humà, les altres, provatures no reeixides, s'esfumen, és una suposició poc optimista, pusillànime. L'Església dirà el què, i ella, sàviament, disposarà el com i fins on i en quina mesura són adaptables a la seva vida els successius productes de l'enginy dels homes.

Per referir-nos a un cas concret, i de dins la nostra Exposició d'Art Litúrgic, esmentem el mosaic de ciment que hi presentava En Lluís Gaspar: es tracta d'un mosaic per a presbiteri. Aquest mosaic de ciment dona uns resultats, ofereix una visualitat tal, que es confon amb el mosaic d'argila; i té un avantatge: és la meitat més econòmic. El nostre venerat Bisbe-Coadjutor, l'Il·lustríssim Doctor Miralles hi dedicà preferent atenció; aquest mosaic pot ésser molt interessant per a les esglésies on, per insuficiència de recursos financers, no és possible de posar un altre sistema de paviment més pujat de preu.

Limitats, ací, a fer constar l'esplendorós èxit del fet, en conjunt, d'aquesta novella manifestació dels "Amics de l'Art Litúrgic", com a fet religiós, no parlem dels distints caires de l'Exposició, no esmentem la diversa tasca dels artistes i cases que hi han concorregut. Sols, en acabar—i ho fem, en aquest cas, per la major afinitat de la producció que diem amb la nostra mateixa—consignem els noms dels expositors de llibres litúrgics i de literatura piadosa: Abadia del Montserrat, Editorial Litúrgica, Foment de Pietat Catalana, Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat. El llibre litúrgic, el llibre de devoció, quina cosa més delicada! Ensem quin vehicle per a l'edificació espiritual i àdhuc per a l'educació i formació del gust, per al refinament espiritual. Si cap llibre no deu presentar-se malament (no hauria de valer ni l'excusa del preu mòdic), els defectes serien sobretot lamentables en els llibres litúrgics, i en els devocionaris. Com empresa en gran (plau-nos, i amb molt de goig, de poder fer constar empreses així, que de casa nostra espandeixen els productes, productes en llibres, pel món), referim-nos especialment a l'Editorial Litúrgica Espanyola S. A.; Corts Catalanes, 581.

Representa un esforç considerable i digne de la major lloança, l'edició per primera vegada a Espanya del seu Missal Romà, qualificat per Sa Santedat de *bellissimo*, elaborat exclusivament amb elements de la terra. Es estampat a dues tintes, amb elegants i ben llegibles tipus, sobre magnífic paper de la casa Torras Domènech, i conté artístiques il·lustracions de B. Gili i Roig. Es una edició que competeix amb les millors estrangeres: ho palesa plenament l'exportació contínua—com dèiem—d'exemplars a tots els països del món.

Les enquadernacions executades en els obradors de la E. L. E. són aixímateix dignes d'esment, tant en les classes econòmiques, com en les de luxe. Incloem algunes reproduccions que poden donar una idea de llur presentació i efecte.

Ens sorprengué també amb el seu famós breviari en 18.º, estampat en negre i roig sobre veritable paper indià fabricat també per la casa Torras Domènech. Aquest breviari completament lliure de cites, que sovint tan enutjoses són per al recitant, ha estat l'èxit més assenyalat de la E. L. E. Milers de sacerdots de totes les encontrades, patentitzen diàriament els avantatges d'aquesta edició veritablement popular, amb la qual és possible que un nou ordenat pugui fer les pregàries litúrgiques, amb tota facilitat, a les vint-i-quatre hores.

Assenyalem, encara, alguns exemplars que hi veiérem de les seves immillorables "Setmanes Santes" en llatí, amb música, o sense; evidentment ja no cal acudir a les cases estrangeres per aquesta mena de llibres.

* * *

Abans de fer punt ens és grat de reiterar als "Amics de l'Art Litúrgic" el testimoni, sí, del nostre agraïment; com als seus organitzadors més immediats, i en singular manera al culte professor Mossèn Manuel Trens, la nostra més íntima satisfacció.

PREGUEM PELS NOSTRES DIFUNTS

A tots els nostres lectors demanem en el Crist una oració per aquest germà nostre que ens ha precedit en el senyal de la fe i dorm el son de la pau: En Claudi Duran i Ventosa, subscriptor de Barcelona.

Tots els mesos LA PARAULA CRISTIANA farà dir una missa en sufragi dels seus difunts amics i afavoridors i llurs pròxims parents.

Agraïrem, doncs, que ens siguin comunicades les notícies de defuncions, a fi que pugui tenir-les el celebrant presents en les seves intencions.

CULTURA GENERAL

L'ART ROSARIÀ A CATALUNYA (I)

Amb el "Llibre d'Or del Rosari" ha estat possible una constatació molt interessant i és la manera com ha evolucionat la imatge de la Mare de Déu sota la invocació del Rosari: s'ha aplegat una quantitat tal de material gràfic, que quasi tot sol ha pres un ordenament, ha constituït un tot orgànic. Tant de les arts majors: pintura i escultura, com de les decoratives: orfebreria, ceràmica, brodats, mobiliari, etc. s'han estudiat i seleccionat exemples interessantíssims que per llur abundor i

(1) Per acompanyar les reproduccions que s'adjunten d'objectes d'art inspirats en la devoció rosariana, triats de les làmines magnífiques del "Llibre d'Or del Rosari a Catalunya", hem demanat algun comentari a un dels autors d'aquesta obra monumental. Així els que no podran recórrer al llibre tindran una orientació per estudiar amb fruit els bellíssims gravats que oferim. (N. de la R.)

per llur significat han de resultar molt útils als nostres artistes d'avui.

Si s'ha pogut parlar d'art *concepcionista*, referint-se a l'aplec de representacions de la Puríssima, més motiu hi ha per lloar un art *rosarià* que resulta evidenciat al "Llibre d'Or" al qual hem dedicat tants afanys. I l'art rosarià tindrà encara un major abast; car no sols té per tema la figura de Maria, amb Jesús infant als braços, sinó que representa també sovint i quasi sempre amb gran fortuna, els misteris que s'han de contemplar en els rosaris. De cada època de l'evolució estètica es coneixen grans monuments on la figura de Maria és associada amb gran encert als quinze *passos* o misteris de la seva vida, constitueixen les obres concebudes amb aqueix concepte font d'inspiració que, glosades o destriades, es retroben molts anys després, bé al peu de la lletra, bé per la influència que han exercit.

No obstant, és molt més atraient la graciosa forma de Nostra Dona del Roser, que els devots reconeixen tot seguit, malgrat que la seva representació hagi tingut una munió de formes diverses, totes expressives i escaients. Encara que molts cops coexisteixen, cada segle l'ha voltada d'uns atributs determinats o l'ha representada d'una manera típica.

En línies generals, pot dir-se que s'ha passat del simbolisme pur a la precisió materialista. De primer una rosa a les mans de la celestial Senyora i una altra a les del seu tendre Fillet, eren suficients per evocar la contemplació dels misteris i la reiteració de les paraules de l'Àngel, que constitueixen essencialment el Rosari. Després es representa la Verge dins d'un verger de rosers, o bé amb un ramell de roses englantines a les mans, o bé, encara, pujada damunt un tronc d'aquest arbust les branques del qual li fan de respall i de dossier. Les necessitats tècniques obliguen a reduir, més tard, el roser a dues branques simplificades, que lluen amb unes grans roses i, tot seguit, per major aclariment, s'hi enllaça un enfilall de grans, del qual antigament en deien *paternostes* o *psaltiri*; aquesta darrera paraula l'hem adoptada per designar convencionalment la forma arcaica i decorativa del que avui anomenem *rosaris*.

Més tard encara, són suprimides les branques i les flors, i només es caracteritza la imatge rosariana amb el *psaltiri* en forma d'aurèola de punt d'ametlla o bé ovalat; i el darrer pas de l'evolució és que la Verge porta a les mans uns rosaris, etapa que arriba fins als nostres dies, com pot constatar qualsevol de nostres llegidors, veient així disposades les estàtues de tants i tants altars del Roser.

Diguem, encara, que el *psaltiri* és tingut a les mans pels qui preguen, tot aguantant-ne la creu, això fins a la segona meitat del segle XVII. Després el costum és de deixar penjar la creu, mentre no es pas-

sen els granets, per comptar les oracions. Com s'ha abandonat aquella faisó tradicional, nascuda a les foscores de l'Edat Mitjana? Cap autor no hem vist que en parli; i verament seria interessant de trobar alguna referència impresa del canvi tan curiós.

Un altre fet posen, encara, de relleu les moltes estampes i fotografies que havem tingut ocasió de compulsar: i és l'existència de patrons o prototipus que són reiteradament copiats o imitats. D'aquests patrons, els més assenyalats són els altars del Convent de Predicadors de Santa Catarina Màrtir, de Barcelona, casa central de la devoció rosariana a tot Catalunya que amb el curs dels segles i per mitjà de les missions de dominics estengué la seva influència d'una manera prodigiosa.

Dels documents d'arxiu, sobretot de l'història que amb el nom de *Lumen Domus* es conserva encara a la Biblioteca Universitària de la nostra ciutat procedent de la famosa llibreria pública de Santa Catarina es dedueix que en aquell temple hi ha hagut almenys tres altars radicalment diferents: un de gust ogival, que devia ésser pintat sobre taula, amb tota la riquesa que el material i el procediment permetien; fou substituït per un altre de marbre, del Renaixement, i més tard per una disposició barroca, amb preponderància de l'estàtua, que quedava dins d'una capella amb les parets pintades dels misteris. Ens hem atrevit a imaginar-nos, guiats per estampes de fàcil atribució, tots tres estats de l'ornamentació amb què fou enriquida, seguint el gust de cada segle, l'ara cabdal de l'Orde Dominicana a Espanya, que ho era, en-sembla, del Rosari.

No creiem haver dit la darrera paraula sobre aquesta qüestió, ben al contrari, l'hem plantejada en forma oberta, de manera apta a excitar tant la curiositat com la laboriositat d'aquells de nostres llegidors que tinguin a llur abast documentació estudiable. Igual hem fet, en tot el curs del llibre, quant a d'altres petits problemes d'arqueologia literària, de bibliografia i d'història religiosa que arreu es presenten. L'eficàcia del "Llibre d'Or del Rosari" seria molt limitada si es reduïa a l'esplai, o a l'ensenyament de la seva lectura i cal que susciti arreu una pruija de rectificació, de completació i de millorament que per les limitacions dels autors, forçosament necessita. Aquestes tasques que proposem a la gent de bona voluntat faran veure com és viva a través del temps i de l'espai la devoció del Rosari, quines fondes arrels té a la consciència col·lectiva i quantes bel·leses suscita tant a la literatura com a les arts plàstiques, tant a les formes populars com a les més enlairades, cultes i acadèmiques.

VICTOR OLIVA

EL LLIBRE D'OR DEL ROSARI A CATALUNYA

El moviment ascensional del llibre català acaba d'ésser marcat amb una nova empenta: l'aparició del bell volum *Llibre d'or del Rosari*, d'En Valeri Serra Boldú, escrit amb la col·laboració d'En Víctor Oliva i eixit de les premses de casa l'Oliva de Vilanova.

Es un goig per als ulls i per a l'esperit, un llibre d'aquesta mena, que enlaira les nostres premses al nivell de les millors de l'estranger. Bon paper de fil a gran format de casa Guarro—aquest magnífic paper que els bibliòfils estrangers ens envegen—manufacturat expressament, amb filigrana rosariana, flexible i sonor, estampat acuradament amb bell tipus de lletra de fosa catalana, en les planes del qual s'harmonitzen simplement els blancs i els negres, els espais i les lletres amb els gravats que s'hi intercalen, que són una munió: facsimils i originals de boixos, acers i coures de segles passats, dels inicis de la xilografia fins a la decadència, promoguda per la invasió del gravat fotomecànic. Quan per la documentació ha calgut recórrer al fotogratat o a la policromia, tan difícilment agermanable amb la composició d'una bona plana tipogràfica, els gravats d'aquesta mena han estat fets amb rara perfecció i impresos sobre fulles a part d'un paper llis i cigronat, fugint del falsament fastuós paper *couché*. Però si la forma d'aquest llibre és bella, el text i la documentació que inclou, li dona un contingut substancial i interessant. La devoció a Nostra Dona del Rosari a Catalunya hi és presentada d'ençà dels seus orígens en totes les manifestacions de la vida, la història, la literatura i l'art del nostre poble. En certa manera, a través de les pàgines harmonioses d'aquest llibre, sis segles de vida catalana passen per davant dels ulls del llegidor, tractats per dos homes equànimes que agermanen l'emoció i l'erudició quan posen sobre el paper la ploma.

Aquest llibre català de socarrel, és un feliç maridatge de fons i forma, que el situa, al nostre entendre, al davant dels millors llibres eixits de les premses catalanes; per això, és a dir pel que val i pel que representa en la pietat i en la renaixença del nostre poble, li dediquem una atenció especial, per correspondre al selectíssim interès dels nostres llegidors, a l'esforç religiós i patriòtic dels autors, bo i fent humil present de la nostra exposició i dels nostres judicis a la Verge Santa del Roser, inspiradora de tan bella obra.

* * *

La producció llibretera catalana cada dia creix; però, dissortadament, la presentació del llibre usual és descuidada: paper dolent, impressions massa negres o fallades, composició sense gust, errades d'impremta sort del contingut! No anomenem llibres ni editors; els nostres llegidors ja els coneixen. Aquest és un mal que pateixen també les nacions veïnes, per parlar només del que coneixem bé. Hi ha, però, per

tot arreu una reacció contra la mala presentació del llibre: el llibre pot ésser econòmic, però fet amb gust. Que ho diguin, si no, els editors Piazza, Payot i fins els Payard i Perenczi amb les seves col·leccions de novel·les il·lustrades amb boixos, al preu incomprendible de 2'50 francs! Entengui's bé que sols parlem de l'aspecte extern del llibre; no del seu contingut. Gràcies a Déu també els nostres editors reaccionen: que ho diguin, si no, *Els Nostres Clàssics* o *Quaderns Blaus*.

Certament que el bon llibre ha tingut conreadors a casa nostra d'ençà de l'inici del renaixement literari. Ja aleshores el mestre Marian Aguiló començà la seva erudita *Biblioteca Catalana*, publicant selectes obres de la nostra literatura medieval, bella gesta, represa després per En Miquel i Planes amb el mateix títol; i, paral·lelament a aquest, En Pin i Soler publicava la seva *Biblioteca d'Humanistes*, i la Societat catalana de Bibliòfils repartia entre els seus associats bells volums, però heterogenis. Totes aquestes empreses de bon gust tipogràfic, interessaven, però, només als erudits i bibliòfils; no arribaven al públic.

Mentrestant, francesos i anglesos, recordant-se de llurs tradicions llibreres del segle XVII i començaments del XIX, malmeses grollera-ment per haver-se llançat editors, impressors i públic en braços del *maquinisme* fàcil, les refeien, després de provatures ben desiguals, i arribaven a la florida actual de bells llibres de tots els preus i per tots els gustos. Actualment, en aquells països, algunes associacions constituïdes per gent de gust i una munió d'editors, publiquen cada any centenars de títols inclosos els llibres que passen de 50 francs el volum. Diguem de passada, que entre els creadors dels bells llibres francesos, figura un expert artista català, en Lluís Jou, el nom del qual, al peu dels llibres, es cotitza bé entre els *amateurs* i bibliòfils de la república veïna. Emprem el verb cotitzar a gratient, per explicar la raó de l'ample mercat que té el llibre de luxe estranger, tirat en curt nombre, amb tota mena d'atractius gràfics, papers valuosos, proves signades pels artistes il·lustradors i, fins i tot amb els propis originals, cosa que fa arribar el preu d'alguns exemplars a 3 o 4.000 francs. Aquest refinament, a voltes més de luxe que de bon gust, ha convertit el llibre de preu en un article d'especulació, sobretot en aquests darrers temps, que en les vendes públiques de biblioteques, molts exemplars han adquirit preus fantàstics. Del bell llibre s'ha passat al llibre de luxe, ornat amb totes les magnificències, per fer-lo rar i encarir-lo. Aquest mercantilisme ha esdevingut, però, favorable a les arts de la impremta, els ha tornat la perfecció, bo i fent reviure en els homes selectes aquell amor a l'ofici que les invencions mecàniques semblaven haver inutilitzat, com si en una art bella es pogués prescindir del valor humà, únic factor que realment l'embelleix i la pot fer perdurable.

L'amor al bell llibre, a Catalunya, començà no fa gaire a estendre's fora del camp de l'erudició i de les rareses que només interessaven certs estudiosos i bibliòfils. De primer, foren alguns autors selectes, els qui volgueren que el seu llibre predilecte fos imprès dignament: S. Russinyol, A. de Riquer, A. Mestres, Adrià Gual, J. M.ª de Sagarra... Des-

prés els "Amics dels Bells Llibres" amb les *Poesies* de l'Alcover, *Nou i vell* de Morera i Galicia, i *Les Siracusanes* de Teòcrit. Així, el llibre acurat podia entrar a totes les cases de gent de bon gust.

* * *

Hem volgut situar l'aparició del *Llibre dor del Rosari a Catalunya* en l'ambient bibliòfil actual per tal de copsar millor la valor de l'esforç que aquesta obra representa, tant pel seu contingut com per la seva presentació.

Ara parlem, doncs, del llibre. El volum a gran foli, es divideix en una quinzena de capítols que fan unes 390 planes impreses. En el primer capítol són estudiats els orígens del Rosari, a través de la devoció a la Verge Maria propagada per Sant Domènec de Guzman, segons la tradició popular, amb la repetició piadosa de la salutació angèlica que, més tard, cap al segle XV, s'organitza i es fixa en la forma actual del Rosari, poetitzat amb l'aroma piadosa de miracles llegendaris, com el del cavaller de Colònia, que fa del primitiu cordó de nusos, comptador de les pregàries, un enfilall de roses del virginal Roser.

Des d'aquest començament, els nostres autors aporten valuosa documentació, triada amb assenyat criticisme; i les notes i referències són abundoses i ben posades al peu de cada plana. I en elles fan constar que llur propòsit "és presentar una sinopsis de resultants, sense defugir la indicació dels punts controvertibles que apareguin" per "fugir del caire excessivament erudit per tal que el llibre d'or interessi a tothom".

Remarquen els autors com un dels iniciadors de la pràctica de comptar les avemaries per mitjà de la corda de nusos, el benaventurat dominic català Romeu de Llivia, contemporani del fundador de l'ordre de predicadors. Aquell cerdà enamorat de Maria, com li deien els seus contemporanis, fou, si més no, un precursor del Rosari, tal com amb clara visió de poeta digué Mn. Cinto.

En los pobles d'eixa plana
feu florir lo sant Roser
i en la terra catalana
i en lo cor del món enter...

En el capítol segon, és historiat l'expandiment de la devoció rosariana des del fogar catequístic barceloní del convent dominicà de Santa Catarina, en el qual se sap que existia a la fi del segle XV la confraria del Roser, la primera de Catalunya, que arribà a ésser la més important de la península ibèrica. Ben tost, la nostra terra es cobrí d'aquests devots roserars. Un fet històric sorollós, la batalla de Lepant, que els cristians momentàniament aliats guanyaren a la Moreria per intercessió de la Verge del Roser; i com sigui que aquella derrota netejà de moment la Mar Mediterrània de turcs i berberiscs, féu obrir el

cor dels pobles de la nostra costa a l'esperança i féu esclatar la pietat rosariana de la gent, agraïda al miracler Rosari, i arreu de la terra es fundaren confraternitats de fidels per al foment d'aquesta devoció mariana. Es el temps en què són construïts els grans plafons de rajoles de les capelles del Roser de Valls, Alcanar i Vilallonga, en els quals és representada la famosa batalla. També aquí la documentació és abundant. Sobresurt entre els catalans que assistiren a aquell sorollós combat naval, en Lluís de Requesens, vertader executor de la batalla; Pere Roig, i d'altres.

L'organització de les confraries és estudiada en el capítol següent, i dóna goig de veure el caràcter democràtic d'aquestes germandats, la gama variadíssima de llur organització i el paper important que hi tenen les majorales, manifestació de l'esperit d'enaltir la dona en el nostre poble, lliure d'influències ètniques forasteres. Es sent bategar el fons racial de l'ànima catalana en la munió de detalls típics que, en encertada elecció, els autors fan passar per davant dels ulls! Hom comprèn que l'esperit autoritari de la casa d'Antequera, en trobar-se amb aquestes associacions religioses escampades arreu, inconscients escoles de virtuts cíviques, imprimeixi i dicti disposicions que maten l'esperit seleccionador dels encarregats de dirigir-les.

En el capítol IV hom veu com al voltant de la devoció rosariana, floreixen també la poesia i la gràcia: és que la Verge Maria n'és la inspiradora. Les cançons de pandero, dites per les majorales recaptadores, amb motiu de festes familiars o populars, tenen l'encant, a voltes, de la més pura poesia popular. Jutgeu, si no, en aquesta manera de demanar permís:

Encara que no em dieu:—Entra—
escala amunt pujaré,
perquè vinc acompanyada
de la Verge del Roser.

o en aquesta al·lusió:

Majorala l'han posada
la veïna del carrer;
majorala l'han posada,
majorala del Roser;
majorala l'han posada
majorala per un any;
donzelleta li han posada,
casadeta la treuran.

I la poesia de les manifestacions populars rosarianes s'estén a les danses que la devoció ha inspirades a través dels segles; danses serioses, dignes, quasi rituals, com el Ballet de la Cerdanya o la Dansa de Campdevàrol. En resum, és un bell capítol.

Hom es troba agraçosament sorprès, tot avançant en el llibre, de veure que les caramelles, transformades a les ciutats en una manifes-

tació de joia popular de més o menys valor musical, tenen un origen piadós en les cantades populars pasquals dels *goigs*, dites altrament *dels ous*, per l'arreplega que en fan els cantaires. Constitueix un bell poemeta dels goigs de Maria.

En les superbes planes del llibre, els autors ens donen a pleret, les més notables variants, tant de lletra com de música, algunes d'elles, rares o oblidades. Sobresurt una harmonització que en féu el mestre siscentista Joan Brudieu, cosa que mostra la popularitat d'aquests goigs i la molta estima en què eren tinguts.

Acaba aquesta extensa, documentada i curiosíssima exposició de les manifestacions de la pietat rosariana a través de quatre centúries en els capítols VI i VII. El primer dedicat a les variades pràctiques socials que al volt de la Verge del Roser s'han desenrotllat a Catalunya, les quals comencen en néixer un infant, i acaben quan traspassa. Tota l'estada en aquest món és una devoció a la Verge. El segon mostra les formes diverses de les processons rosarianes, els primaverals rosers de maig, els rosaris de l'aurora, amb indicació de la literatura a què han donat lloc i les consuetuds locals de realitzar-los.

El capítol següent constitueix una seriosa monografia dels goigs. El tema és l'estudi de l'origen i evolució dels quatre tipus *oficials* de goigs del Roser, en particular (de tot l'any, de quaresma, d'advent i els *laors*), però circumstancialment, es parla també dels goigs en general.

Els autors, en el seu infatigable escorcoll per trobar els orígens d'aquesta mostra de pietat, bo i amagant l'esforç fet per tal de no destorbar el llegidor amb les bastides de llur erudició, donen com a llur probable origen la literatura trobadoresca del segle XIII. El fet que el llibre ens presenti un cant als set goigs de Maria, tret de les obres literàries del Sant Pare Clement IV, que en la seva joventut fou el trobador Juin Folquet, petit poema en el qual apareix acabada la forma d'aquesta himnodia popular que a través de set segles ha arribat sense variació fins a nosaltres; però ensems que són els primers goigs que fins ara hagin estat coneguts, aquella bellíssima poesia ha estat la inspiradora dels goigs atribuïts tradicionalment a Sant Vicenç Ferrer.

Aquests goigs, plens de poesia i de pietat, que fa més de quatre cents anys que van de boca en boca entre el poble, s'han mantingut sense variants i han servat el flaïr piadós i el llenguatge polít en què foren redactats a les acaballes de l'edat mitja. La mateixa rara conservació han tingut les altres tres formes de goigs *oficials*, de conservació molt digna d'ésser assenyalada perquè els innombrables textos dels seus congèneres sofreixen en llur fons i forma una decadència tan lamentable en el segle XVIII, que resten convertits en un gènere literari inferior.

Ens expliquem la diferència en l'estat de conservació d'uns i altres pel fet que la majoria d'aquests himnes populars als sants, s'han transmès per tradició oral, i no foren impresos sinó tardanament, mentre que els goigs del Roser, considerats com instruments de les manifestacions col·lectives de les confraries, aquestes organitzacions, curosos de l'esclat del culte a la Mare de Déu, tantost fou posada la impremta a

l'abast del públic, feren estampar-los en llibres o fulles soltes, per tal que els fidels els coneguessin bé i els cantessin.

Avui per avui, es pot dir que aquest capítol constitueix el primer treball d'una investigació científica sobre la literatura dels goigs.

Després d'aquestes planes monogràfiques, que els autors han tingut la traça de fer interessants, com la resta del llibre, a tota mena de llegidors, segueixen dos capítols plens de tradicions i de folklore, en els quals es descabdella tot un rosari d'exemples de la influència que ha tingut el Roser en el llenguatge, en la poesia i en la prosa populars.

El capítol onzè, darrer de la història de la devoció rosariana, aplega en forma de miscel·lània, manifestacions emocionants, com la protecció de la Verge del Roser a la gent de mar, i les pràctiques devotes d'aquest estament de vida tan arriscada, o d'altres tan belles com el dotatge per extracció de les donzelles casadores, i acaba amb la pràctica commovedora i tan plena d'integritat catalana del testament sagramental davant de l'altar del Roser.

La Història i el Folklore de la devoció al Rosari acaben aquí; però tot seguit comencen tres capítols d'iconografia, que són un plaer als ulls per la multitud de reproduccions d'imatges de tota mena: estampes, escultures, altars, ornaments, moblatge, arquitectura; i una satisfacció a l'esperit, puix que els autors, dins l'abundor potser única de mostres d'una devoció a la Mare de Déu, han sabut trobar les obres inspiradores, com l'estampa barcelonina de Fra Domènec, gravada a les acaballes del segle XV, de tipus gòtic, o la gran estampa (1'30 per 1'50) gravada a l'aram a Flandes, però estampada a la nostra ciutat per compte del convent de Santa Catarina, probablement a la primera meitat del segle XVII.

Els autors, de primer antuvi, estableixen una classificació i ordenació en els tipus representatius de la Verge: Verge de la Rosa o de les Roses, Verge del Roserar, Verge del Roser, Verge del Psaltiri (per indicar la forma arcaica dels rosaris) i Verge del Rosari. Aquesta nomenclatura és prou explícita per deixar entreveure l'evolució dels conceptes representatius de la Mare de Déu sota aquesta advocació, els quals van des de les inspirades idealitzacions de la Verge originades pel miracle de les roses del Cavaller de Colònia, al realisme excessivament materialitzat dels segles XVIII i XIX.

Aquest ampli i seriós estudi iconogràfic, fet amb tota rigor científica, en un estil, però, que permet interessar a tothom, explana un camí fins ara insospitat per a l'estudi no solament de la imatgeria rosariana a Catalunya, sinó també de la imatgeria popular en general i del gravat en particular.

Així com en els capítols de caràcter etnogràfic que historien i descriuen les manifestacions de la pietat rosariana, hom sent l'admiració continguda del folklorista Valeri Serra, en els capítols d'iconografia, com ja diu ell en el pròleg, hom troba prou bé, tot i ésser destrament dissimulada, l'erudició d'en Víctor Oliva, que amb el seu domini de les arts de la impremta i home de lletres, desbrossa, posa les primeres fites i assenjala els llocs dificultosos d'aquesta mena d'estudis a casa

nostra, que hauran d'ésser profunditzats per especialistes, els quals rectificaran o enfortiran aquest primer intent.

Clouen el llibre una vintena de planes de bibliografia que, malgrat de la seva extensió, només inclouen les publicacions de caràcter popular, classificades en cinc rúbriques, subdividides en subtítols. En conjunt donen des del tractadet piadós *Llibre dels Miracles de Nostra Senyora del Roser* del P. Taix, tan reproduït entre els segles XVI i XVIII, fins al romanso en el qual, amb més o menys truculència es relata algun miracle de la Verge.

Es digna de lloança la meticulositat bibliogràfica dels autors, que no s'han deturat davant del treball de catalogar tota mena de fulles soltes, gènere de literatura popular, fins avui negligit per bibliògrafs i bibliòfils tot i tenir una valor extraordinària per a l'estudi de les arts menors i de la psicologia del poble, i majorment a la nostra terra, que per ésser sotmesa i pobra, en el període d'esplendor dels Estats veïns, bé es pot dir que fora del reduït estament de la gent d'estudis no ha tingut altre mitjà de formació intel·lectual que aquesta mena d'impresos, que per llur inconsistència i per haver corregut de mà en mà i de butxaca en butxaca ha anat desapareixent, i acabarà de perdre's del tot si no hi ha qui, com els nostres autors, pacientment arreplegui i catalogui.

A gratciat hem deixat per les darreries el parlar de la il·lustració del llibre. Si als autors els ha crescut a les mans el text en el curs de la gestació i de la impressió, puix que prometen als subscriptors tres centes planes en paper de fil, i en donen prop de quatre centes, més se'ls ha augmentat la documentació, car les dues centes il·lustracions promeses s'han tornat en sis cents gravats de totes menes, sense comptar una cinquantena d'exemples musicals! Es evident que el noble ideal de fer un llibre digne de la Verge del Roser i de Catalunya, ha mogut En Serra i Boldú i els germans Oliva. I esmentem ara els dos germans, perquè si la col·laboració de l'un ha animat i enriquit el text, el tecnicisme tipogràfic d'en Demetri Oliva i el seu domini del volant i de la màquina fotogràfica l'han portat en els lleures festius, als quatre punts cardinals de Catalunya a fotografiar la imatge, l'altar, el retaule, el pergamí o el joell oblidats o desconeguts que els altres li assenyalaven. Fou possible així el tresor d'iconografia rosariana enclos en l'obra.

En la impossibilitat de ressenyar tota la documentació gràfica de l'obra, esmentarem el més sobresortint.

Cada capítol va encapçalat amb un gravat al·lusiú, al qual, amb molt d'encert, han donat l'aspecte d'una estampa popular, colorida amb tons simples, interpretada, però, per procediments moderns. Així s'ha fet també en el frontispici allegòric. Aquest aspecte ingenu, desenrotllat en un ambient propi dels començaments del segle passat, època ben rosariana, fan que aquestes capçaleres decorin i il·lustrin el text d'una manera ajustada.

També casen admirablement amb la lletra, els 307 gravats intercalats en el text, facsimils, la meitat d'ells, d'estampes, documents i goigs, i l'altra meitat, tirats amb els propis originals. Aquesta proporció de

gravats amb els boixos de l'època, que rarament haurà estat aconseguida en altres llibres, solament poden haver-la obtinguda els autors amb recerca constant i entusiasme encomanadís.

Entre aquestes reproduccions, boixos o planxes originals, sobresurten un aiguafort del 1756 a doble plana amb el bust emmarcat de Sant Domènec; una gran estampa al boix de l'altar de Santa Catarina; un altre boix, també a doble plana, que representa tres rosers allegòrics que tanquen en cada rosa un misteri, i s'enlairen del grup format per Sant Domènec i altres pares predicadors, i els núvols i angelons que sostenen la Verge amb el Nen. Es curiós, però, que, aquest boix ha estat sempre dividit en dos trossos pertanyents a propietaris diferents: en Font de Rubinat, de Reus, i el Dr. L. Botey Pvre, de Barcelona. Solament la Verge del Roser podia guiar els autors en recerques semblants, que aconseguissin aparellar els trossos de tant de temps allunyats l'un de l'altre!

Els boixos originals de plana sencera són tan abundosos, que no es poden enumerar; i no parlem dels de dimensions més reduïdes! Amb aquests i el facsímils de format petit i amb dibuixos il·lustradors, els impressors han combinat planes d'una arquitectura tipogràfica acabada. La composició equilibrada que és la característica d'aquest llibre, és la causa de l'harmonia que en tot ell es nota, de la qual parlàvem en començar.

Afegeixi's, encara, l'encert de donar sobre làmines de paper d'art certa documentació de caràcter fotogràfic. Són 106 les làmines, i contenen 273 reproduccions, en un fotogravat tan poc comú, que donen la sensació de fototípies. Es un vertader repertori gràfic d'estampes, pintures, retaules, estàtues, altars, ornaments, mobles i tota mena d'objectes inspirats en el culte a la Verge del Roser. Hi ha algunes policromies directes que donen la més perfecta imatge que es pugui obtenir d'una obra d'art reproduïda.

Però l'esforç màxim realitzat en aquest treball magnífic de les arts gràfiques catalanes, creiem que ha estat fet en les reproduccions dels plafons commemoratius de la Batalla de Lepant, existents en la capella del Roser de Valls. Són donats a doble plana, i impresos a vuit o nou colors, tan ben deixats i atès tot el detall amb tanta de precisió tècnica, que fan oblidar tota idea de reproducció.

Les mostres d'il·lustració intercalades en les nostres planes, confirmaran els nostres judicis.

* * *

Voliem fer una crítica, i ens ha sortit una descripció del llibre. Els autors bé ho volen, que sigui criticada la seva obra; però jo confesso que en fullejar primerament el llibre, i en llegir-lo després, l'esforç insòlit que representa i els fruits saborosos que ofereix, m'han corprès, i no he sabut fer més que un elogi. Els erudits i els entesos ja el discutiran. Com a catòlic, com a català i com a estimador dels bons lli-

bres he volgut aixecar ben enlaire el *Llibre d'Or del Rosari a Catalunya*, per mostrar que és un vertader llibre d'or.

Déu vulgui que el llibre s'esgoti aviat, i que els autors i la casa Oliva de Vilanova, estimulats per l'èxit, inaugurin amb aquest volum una sèrie en la qual vinguin a fer costat a la Verge del Roser, la Mare de Déu de Montserrat, Nostra Dona de la Mercè i d'altres celestials patrocinis de la terra catalana.

P. VILA

UNA LLETRA DEL P. JOSEP CALVERAS, S. J. — Aquest doctíssim jesuïta, autor del llibre "*La Reconstrucció del Llenguatge Literari Català*" que ressenyàrem en el fascicle passat, ens ha escrit una lletra on, després d'avinentar-nos la seva satisfacció per la nostra conformitat amb el procés ideològic del seu estudi, respon a les observacions que nosaltres li féiem.

Heus-en aquí els paràgrafs que ens han semblat més importants:

"De les normes pràctiques de generalització que proposo com a més avinents a l'estat actual de la qüestió lingüística no se'n segueix que els catalans havem d'esperar per la plena formació del llenguatge literari, el desvetllament de València i Mallorca, que mai vindrà, o serà molt poca cosa. Treballant els catalans sobre el nostre dialecte amb les normes que jo assenyalo, arribarem, com serà hora, a la plena formació, malgrat dormissin el somni de la mort el valencià i mallorquí literaris. Però de proposar com a sistema la llibertat de producció sobre el propi dialecte, se'n segueix treure tot pretexte de queixa als qui s'agafen de qualsevol cosa; i no en vindrà cap perill d'augmentar diferenciacions dialectals, com vostè objecta, perquè fora de Catalunya, a València sobretot, no es farà mai llenguatge literari a base dels altres dialectes.

De fet, doncs, el dialecte català serà el que donarà la seva forma a la llengua literària, i es donarà el segon dels casos de generalització, que proposo a la plana 62, és a dir, el cas d'un dialecte que s'imposa i esdevé universal en el conreu literari, per la sola força de la superioritat de producció. Això, però, ha d'ésser fet sense voler-ho reclamar públicament de dret, per no ferir susceptibilitats, ni crear oposicions sistemàtiques. I a propòsit, també vostè retreu drets de llengua, tot dient que és fora de lloc, que jo ho faci.

En lloc, que sàpiga, parlo d'un malestar i uns engelosiments dels naturals de les comarques preterides, com d'un fet general i que passi més enllà del cercle dels lletrats. Que entre aquests és real, en tinc proves més que suficients.

Anem ara al meu dialectalisme ultrancer, com vostè diu. Ja reconeix vostè que sóc partidari d'un llenguatge literari únic i general per tot el domini lingüístic, i que zelosament en defenso la conveniència. Però com que el llenguatge literari pel seu concepte mateix no és tota la llengua, sinó solament una manifestació perfeccionada i ampliada que té per camp propi la producció escrita de caràcter general, la formació d'ell no pot implicar la desaparició dels dialectes vius. I si aquests poden restar, i de fet resten sempre, després i tot de formada i fixada la llengua literària general, com existeixen a Espanya, França, Anglaterra, etc., també poden ésser representats per escrit i conreats literàriament en

el seu cercle. Qui això no vol admetre, deu proscriure d'un cop per sempre totes les literatures populars. No és qüestió de repetir aquí els perjudicis que això portaria al llenguatge literari mateix en fet de llengua i art (nn. 88-91).

No és exacte que jo concedeixi ortografia pròpia als llenguatges populars, de manera que suposi en curs diferents sistemes d'escriptura. Això sí que seria un entrebanc gran; i m'exclamo dels valencians perquè de totes passades volen tenir sistema ortogràfic diferent (pàg. 88). Tres problemes distingeixo jo en l'escriptura: la fixació del sistema de transcripció dels sons en lletres, la representació exacta de la pronúncia i la simplificació de formes. En el primer admeto i recomano mantes vegades un sistema únic de representació aplicat, tant al llenguatge literari com als parlars dialectals: que els valencians escriguin *fulletar* i no *fullechar*. En el segon i tercer per l'escriptura familiar i literatura popular admeto llibertat de representar exactament la pronúncia dialectal amb el sistema general de lletres, i d'usar les formes particulars del propi dialecte. Això no veig que pugui portar cap inconvenient a l'escriptura uniforme del llenguatge literari general, allà on pertoquei fer-lo servir (nn. 57-64, 159).

Com és de blasmar un regionalisme exagerat, que no vulgui coincidir en res amb les altres regions, fins i tot allà on la conveniència de l'intercanvi demana unitat d'instrument, així és de reprovar igualment un centralisme absorbent, que vulgui fondre tota varietat natural en un patró únic, baldament sigui la fusió dels elements millors de tots. La unitat amb la varietat tal com la porta la naturalesa, i neix de donar a cada cosa la importància i el lloc que naturalment li pertoca, sense voler treure-la dels seus caus, és cosa que costa de capir a la petitesa de l'esperit de l'home que per interessos forasters sovint és empès a fer acomodaments artificials. Una cosa és el llenguatge literari i una altra la llengua viva, en la qual hi ha tresors comunals, que són la part més gran, i particularitats dialectals, tècniques, socials, etc., (n. 10). I és viciosa tota tendència reconstructora que vulgui canviar aquest estat natural de les coses.

Tercerament, quan jo parlo fort contra l'exclusivisme de qualsevol dialecte, me n'estic bé prou de parlar en concret de cap persona, escola o producció literària actual. Si algú hi pren candela, senyal que es sent confrare.

Finalment, si no faig aportacions positives de material de llengua, ni baixo a denunciar totes les deficiències, ni a proposar solucions concretes, sinó d'una manera accessòria, tinc fortes raons per fer-ho.

L'últim capítol de la meua obra, de què vostè no fa esment tot resseguint les parts del meu treball, proposa un ampli programa d'estudis lingüístics preparatius, gramàtiques, reculls de materials de llengua, edició de models dels nostres clàssics i dels clàssics llatins i grecs, tot encarrerat a fer d'una manera orgànica i completa aquesta recerca i aportació, que vostè troba a faltar en el meu llibre. Es ben clar que la realització de semblant programa no cap en un sol llibre manual ni pot ésser obra d'una sola persona.

Ara, si a l'estat actual de reconstrucció del nostre llenguatge cal o no una teoria filosòfica ben elaborada, i si hi cal més l'empirisme fragmentari i sense criteri cert i definit d'anar denunciant deficiències i fent aportacions isolades, ja hi haurà ocasió de tractar-ho llargament, si a Déu plau. No desconexo que per aquest camí s'és feta molta via i de moment no n'era possible cap altre de millor. Però l'hora s'atança, em sembla, de fer una revisió total i amb unitat de criteri de la tasca fins ara acomplida. Doncs, molt avinent és, abans d'empendre la revisió, començar la discussió del criteri que deu menar-la.

Voldria vostè que fos més exigent amb mi mateix referent a la puresa de l'idioma. En l'introducció ja faig remarcar que no em presento com a model d'estil, i que solament vull aclarir teòricament les qüestions. Ara, ha pensat bé vostè, que és datiu femení el *les* d'aquesta frase (a les paraules, *les* fem significar) que em retreu de mal usat en la seva crítica? Posem l'oració plena: *fem significar les paraules més que no diuen*. Ideològicament, *les paraules* és subjecte del verb significar i complement directe de fer: *Fem que les paraules signifiquin, fem les paraules que signifiquin, fem les paraules significar*, com: *fem les paraules significadores, les fem significadores*" (1).

BUTLLETÍ BIBLIOGRÀFIC. — En començar aquesta secció, creiem convenient d'indicar el pla que anirem seguint. Aquests butlletins tindran quasi sempre un caràcter monogràfic, és a dir, en cadascun d'ells ens fixarem en un ram especial, per exemple, Història, Filosofia, Litúrgia, Literatura, Teologia Dogmàtica o Moral, Dret, etc., i donarem compte de les obres darrerament publicades de les quals tinguem notícia, preferentment d'aquelles que creurem de major interès. Comencem en el present butlletí per la secció d'Història, no per altra raó sinó per haver-nos estat més fàcil d'acoblar-ne els llibres, per tal com els teníem a mà.

PASTOR (Ludovico Barone von). STORIA DEI PAPI DALLA FINE DEL MEDIO EVO. Volume IX; *Storia dei Papi nel periodo della Riforma e restaurazione cattolica Gregorio XIII (1572-1585)*. - Versione italiana di Mons. Prof. Pio Cenci, Archivista dell'Archivio Vaticano. - Roma. Desclée & C.^a, editori. 1925, XLVIII + 951 pàg.

Aquest tom voluminós és, com tots els anteriors, d'un interès fora de mida per als estudiosos de la Història i sobretot de l'eclesiàstica. Es el volum novè de la traducció italiana, en la qual, com en l'alemanya, són més grans que en les traduccions francesa i espanyola, de manera que aquest volum comprendrà el dinovè i el vintè d'aquestes traduccions el dia que siguin publicades. S'hi tracta del pontificat de Gregori XIII (Boncompagni abans d'ésser elegit Papa), gran jurista. Com en tots els altres volums, els esdeveniments són exposats amb profunditat, competència i davassall d'erudició. Es particularment notable el llarg capítol dedicat a la Reforma i restauració catòlica d'Alemanya i Baviera. També té interès el que parla de l'activitat missionera i el que tracta de l'impuls donat a la instrucció i a la fundació de Collegis pontificis a Roma. Com en els volums anteriors, també es parla del mecenatge o protecció a les arts i lletres. S'acaba amb el judici d'aquest important pontificat. Per no sortir-nos del nostre pla, fem aquesta síntesi.

(1) Per veure que aquest *les*, qualsevol que sigui el seu sentit ideològic, gramaticalment és un datiu, basta posar l'oració en singular: *a la paraula li fem significar*. Així mateix: *Pere fa cadires. Li fan fer cadires*. Ningú no dirà: «*El fan fer cadires*», ni «*la fan significar*». Però el que ens interessa verament no és aquest cas particular, sinó la regla general, i estem satisfets de comprovar que per al P. Calveras *les* com a datiu femení plural és dolent, com també aquell horrible *les hi* que estem condemnats a veure en una pila de publicacions i fins en un avís públic posat al cancell dels temples.

L'ART ROSARIÀ A CATALUNYA

(EXTRACTAT DEL "LLIBRE D'OR DEL ROSARI A CATALUNYA"
PER VALERI SERRA BOLDÚ I VÍCTOR OLIVA)

Oratori o capelleta portàtil, en tríptic, de fusta tallada.
Museu Arqueològic Episcopal de Vich.

La Mare de Déu, al peu del Sant Crist, dins d'un nimbe de branques de roser que s'enllacen amb un psaltiri, designant aquest mot la forma arcaica i decorativa dels enfilalls de grans per comptar oracions.

Fot. Oliva de Vilanova

Altar de principis del segle XVI a l'ermita del Vinget, prop de Sitges, amb alguns misteris del Rosari, representats segons models ogivals.

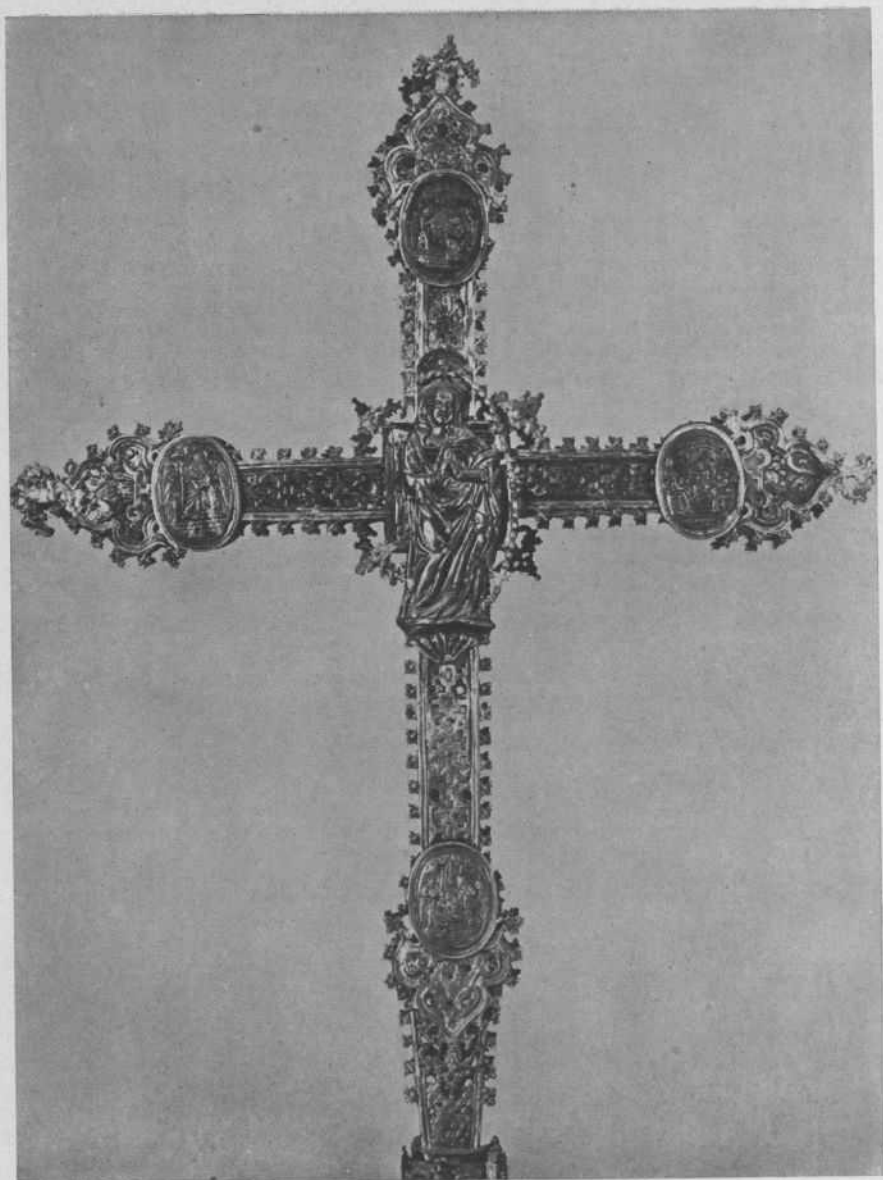

Altaret amb els quinze misteris del Rosari i la Mare de Déu portant algunes roses a la mà, dins un nínxol amb decorat rosarià (125 x 75 cm.).
Conservat a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

Fot. Oliva
de Vilanova

Capelleta de veïnat a l'antic "Carrer de Predicadors", de Manresa, amb un plafó de rajoles representant Sant Dominic que rep els rosaris de mans de la Verge apareixent dins d'un nimbe de roses i rosaris.

Fot. Oliva de Vilanova

Creu processional d'argent, amb la Mare de Déu aureolada de psaltiri (72 × 55 cm.)
Museu Arqueològic Episcopal de Vich.

Fot. Oliva de Vilanova

Davant d'altar de domàs brodat, amb la Mare de Déu dins un psaltiri amb la creu a dalt, com era costum portar-lo i representar-lo fins a mitjans del segle XVII. Església Parroquial d'Adri (Girona).

Fot. Oliva de Vilanova

Davant d'altar, del segle XVIII, en fusta incisa i daurada, representant la Verge i el Bon Jesús, que porten rosaris amb la creu penjant. Parroquial de Mataró.

Càdula de Professió religiosa, del segle XVIII i XIX, de monges benedictines del Convent de Santa Clara, Barcelona, decorades amb imatges de la Verge del Roser i dels sants de l'Orde. Conservades a l'Arxiu del Convent.

Fots. Oliva de Villanova

Oliva de Villanova, imp. - Barcelona

si, que ni a això arriba, car un extracte complet seria excessivament llarg.

Els tres volums anteriors, encara no traduïts a l'espanyol, porten els següents epígrafs, al costat dels quals notem els volums que segurament formaran en ésser traduïts:

Volum VI: Juli III, Marcel II i Pau IV (1550-1559). Volums 13.è i 14.è de l'ed. esp.

Volum VII: Pius IV (1559-1565). Volums 15.è i 16.è.

Volum VIII: Pius V (Sant) (1566-1572). Volums 17.è i 18.è.

COMUNE DI ROMA. - REGESTI DI BANDI, EDITTI, NOTIFICAZIONI E PROVVEDIMENTI DIVERSI RELATIVI ALLA CITTA' DI ROMA ED ALLO STATO PONTIFICIO. - *Volum I* (1234-1605) XII + 187 pàg. - *Volume II* (1233-1605). Roma, 1920 i 1925, respectivament.

L'Ajuntament de Roma volgué commemorar el cinquantè aniversari de Roma capital d'Itàlia publicant una col·lecció de documents referents a la ciutadania romana: bans, edictes, notificacions, etc., semblant a la que ja altres ciutats havien publicat. Per això l'any 1909 fou nomenada una comissió que treballà molt. Però en afers d'investigació les presses són sempre enemigues de la bona feina i si bé l'any 1920 es publicà el primer volum, aquest any se n'ha publicat un altre abarçant els mateixos anys, però amb ressenyament de molts més documents que en el primer volum, algunes de les indicacions del qual es reproduïen per tal com s'han trobat nous exemplars que rectificaven les dades publicades.

Aquesta obra té interès per a la Història per molts conceptes: per a l'eclesiàstica ja que són documents de l'època de l'Estat Pontifical; per a la civil i jurídica per referir-se a documents de ciutadania d'una ciutat com la que és cap de la Cristianitat. Com que l'obra s'acaba amb un detallat índex alfabètic pot esdevenir un bon instrument de treball.

LETURIA (PEDRO). - S. J. - LA ACCION DIPLOMATICA DE BOLIVAR ANTE PIO VII. (1820-1823). - A LA LUZ DEL ARCHIVO VATICANO. - Madrid, 1925, 8 + XI + 319 pàg.

En aquesta obra es tracta principalment de la fi del Reial Patronat espanyol sobre l'Església d'Amèrica i de les primeres negociacions de les Repúbliques Sudamericanes amb la Santa Seu. Té molt d'interès per les dades noves amb què complementa i en alguns casos rectifica les històries d'aquells fets publicades en les dites Repúbliques.

PIERAMI (Abbate Benedetto). - VITA DEL SERVO DI DIO PIO X PUBLICATA A CURA DELLA POSTULAZIONE CON PREFAZIONE DEL BARONE L. DE PASTOR. - Torino - Roma 1925. XVI + 211 pàg. amb làmines fora text.

L'Abat de Vallombrosa, postulant de la causa de beatificació del Papa Pius X, ha escrit aquesta vida del dit Pontífex com un mitjà de recollir almoines per contribuir a les moltes despeses de la causa. Es

interessant aquesta vida perquè totes les dades són procedents de fonts verídiques i fan per això estimar més i més un dels grans promotors del ressorgiment eclesiàstic dels nostres temps.

LA CAVA (*Francesco*). - IL VOLTO DI MICHELANGELO SCOPERTO NEL GIUDIZIO FINALE. *Bologna*, 1925. - 4 + 68 pàg. i quatre làmines fora de text.

L'autor ens dona compte del descobriment fet per ell, que la cara que hi ha en la pell que porta penjant de la mà el Sant Bartomeu del Judici Final de la Capella Sixtina del Vaticà és el retrat de Miquel Angel. Les proves que en dona són al nostre pobre entendre ben trobades, sobretot la comparació de la dita cara amb el retrat que és tingut per autèntic.

M. P. E. LOS AÑOS SANTOS Y LAS BASILICAS JUBILARES. - *Barcelona*, 1925. 8 + 280 pàg. amb il·lustracions.

Es aquesta una de les obres sobre els anys sants que reuneix més notícies erudites i interessants tretes totes de fonts molt autoritzades. Són també importants les notícies sobre les basiliques jubilaris. Tot va molt il·lustrat amb làmines tretes d'originals rars alguns i tots molt importants, per tal com no són fruit de la fantasia, sinó de l'obra artística.

JOSEP ARTIGAS, *prev.*

A REMARCAR. — Els dos volums mesaders de les "Obres completes de Balmes" ens vénen a completar les dues més il·lustres produccions del gran Filòsof: *El Protestantismo comparado con el Catolicismo* i la *Filosofía Fundamental*.

L'EDUCACIÓ I L'ESCOLA

LES FESTES NADALENQUES I L'ESCOLA

Ja és vella, en teoria, la dita que l'Escola ha d'ésser una continuació de la família. No gens menys, la realització d'aquesta aspiració presenta moltes dificultats per la seva ambigüitat, i perquè, ben sovint, en lloc d'una continuació caldria una transformació de l'esperit de família que els alumnes porten de les cases llurs.

Potser per aquestes causes i per moltes d'altres, l'escola viu força desentesa de la vida familiar i fins ella mateixa està poc informada.

de la calor i la vibració que comporta la llar. En termes generals, duu una vida monòtona, de formulari, de repetició quotidiana del que hom ha fet els dies anteriors, sense emocions ni motius que la posin periòdicament en tensió, preocupada exclusivament de la tasca—noble i alta—d'ensenyar de llegir i d'escriure i de comptar, i de posar els fonaments de las ciències en l'edifici de la cultura futura dels seus deixebles. Hi ha qui hà dit que si l'escola ensenyés bé aquestes coses, ja n'hi hauria ben bé prou i no caldria demanar-li res més; nosaltres no som d'aquest parer: cal, sí, tot això, però cal també que doni als infants el sentit de la vida, que ultra aquests coneixements que la societat exigeix que l'alumne tregui del seu pas per l'escola, en tregui també una llei de vida sana, emotiva, càlida, que contribueixi a emmotllar la seva vida futura.

Res tan a propòsit per donar aquesta emotivitat a l'escola com lligar-la amb les joies i les dolors de la vida religiosa, tan infiltrada dins la vida popular. Ni la vida de l'Església ni la del poble no són una ratlla recta, immutable i rígida, sinó que es descabdella com una ratlla sinuosa, amb corbes gracioses que tenen punts àlgids als quals cal arribar amb un xic d'esforç i de preparació, i d'altres a pla nivell que proporcionen un repòs i permeten l'assimilació i la fruïció de la joia passada. L'Església ens disposa durant l'any unes èpoques i festivitats, i ens demana que ens hi donem de ple, que saltem per damunt del nostre viure ordinari i posem totes les potències a comprendre-les i a commemorar-les entusiàsticament i fervorosa. La vida civil i familiar tenen també les seves festivitats i les seves diades assenyalades (festes, commemoracions... l'una; aniversaris, bateigs, sants, noces... l'altra) que trenquen el ritme quotidià i l'acceleren, que sorollen i multipliquen les nostres activitats i ens fan sortir dels motllos habituals. D'aquest aparent desordre, i aquest aportament de totes les potències als centres d'interès que l'Església o la vida popular ens proposa, la nostra economia moral no en surt perjudicada, ans bé molt enriquida; és un airejament i una solellada general que ens sobrenodreix, és com una breu successió d'inspiracions profundes que porten l'oxigen pur fins a aquells lòbuls recòndits que la respiració normal deixa poc nodrits.

L'Escola també, si vol ésser un reflex de la vida, si vida vol tenir, ha de passar per aquests arboraments d'activitat, de joia, que faran més fructífers els moments de calma i sedimentació de tot el material que la marejada haurà acumulat. I les motivacions d'aquests arboraments espirituals (no passius, sinó actius) no cal que se les inventi; el

batre a l'unison de l'Església i del poble les hi donarà prou. Tota l'eficàcia estarà a saber-los aprofitar.

Les festivitats de l'Advent, el Nadal i els Reis totes elles lligades pel mateix misteri i per la mateixa claror, donen ocasió a l'Escola de passar per un d'aquests abrandaments.

* * *

Com a homenatge a dues escoles uns quants anys ha desaparegudes, les quals concebien l'entitat escola com un ésser viu, amb cor i sang, i cervell i nirvis, i que practicaven aquesta llei de vida que hem esbossat al costat de la tasca amorosament compresa de l'ensenyar, ressenyarem breument unes festes d'Advent i Nadal en elles celebrades. Les escoles al·ludides són l'Escola Vallparadís de Terrassa que florí pels anys de 1910-1915, i les Escoles Catalanes de la Casa de Caritat de Barcelona que actuaren pels de 1914 al 1919.

L'Escola Vallparadís instituï entre la seva mainada la festa de Santa Llúcia, la Santa que ve a obrir-nos els ulls i dar-nos claredat per poder veure la llum de l'Adveniment. Consistia en una fira feta a l'escola, en la qual els firaires eren els alumnes, qui venien en profit dels ceguets de Terrassa la seva millor producció: treballs, escrits, dibuixos, senzilles labors, figures, casetes, construccions, que calia tenir en abundància,... els compradors eren els invitats (pares, amics, família) els quals hom havia assabentat prèviament—els alumnes prou n'havien tingut cura—del fi i significació de la festa. Els venedors—els infants de pàrvuls—procuraven treure el major rendiment de llur mercaderia, entaulant deliciosos diàlegs amb els compradors que obeïen la consigna de regatejar molt. Finida la fira i fet el recompte, hom organitzà una altra festa per fer venir els ceguets a l'escola, on els alumnes grans els obsequiarien amb un berenar, hom els cantaria cançons i els donaria el producte de la fira. Els alumnes, sols, esbrinaren quins eren els ceguets més necessitats de Terrassa i on vivien, i cada dos s'encarregaren d'anar a invitar, portar a l'escola i obsequiar-ne un. El dia i hora assenyalats, els alumnes comparegueren amb el seu ceguet. Commovia de veure'ls arribar (1). Hom els havia preparat una taula, on, col·locats els nois a banda i banda del ceguet que havien invitat, els serviren el berenar que junt amb el parament respectiu ells

(1) Hom constata observacions formosíssimes dels alumnes. Un d'ells que havia anat a cercar una cegueta que vivia en una habitació rònega a l'extrem d'un corredor obscur, se'n feia creus, de com aquella dona, tan velleta, podia encertar la seva porta en aquell indret "sense claror".

mateixos havien portat de casa. Després del berenar els menuts cantaren un seguit de nades i acabat, senzillament, sense parlaments ni vanitats, els petits els donaren el recaptat en la fira.

El mateix Vallparadís posava un altre any els fonaments de la festa de S. Nicolau, el St. Bisbe de Bari, patró dels infants "que obre les portes del Nadal" i que els folkloristes han demostrat que no és estrany a la nostra mainada, sinó que la seva popularitat viu entre la quitxalla de certs indrets de Catalunya. I posava a l'abast dels seus nois la bella cançó popular francesa que conta el miracle del Sant Mitrà. Després, en altres anys i al Vallparadís mateix, el mestre Llongueras anava bastint la seva Festa de St. Nicolau, amb lletanies, ballet de follets, pregàries i danses.

El Vallparadís, encara, celebrava la festa dels Sants Reis. La festa era per als petits però la feia tota l'escola i els que hi prenién part més activa eren els nois grans. Ells havien de mantenir i donar escalf a la il·lusió dels petits, la qual cosa era combatre indirectament la pruija de fer-los saber abans d'hora la realitat dels Reis (1). La festa s'havia de desenrotllar dins un ambient de bellesa i de misteri. L'escola constava de planta baixa i un pis que a la banda de darrera donava a un gran pati. En una sala gran del pis, partida en dues per unes cortines, hom intallà un pi—el pi de Nadal que amb la seva tradició nòrdica feia costat al nostre pessebre—. Aquest pi, l'havien anat a tallar els nois el matí en un dels boscos de la Riera de les Arenes. Tres dels nois més grans, amb robes improvisades (mocadors, cobrellits, tapets), i amb corones de cartró i purpurina s'abillaren de reis. L'escena fou velada amb una claror verda esmortida. Els parvulets foren avisats que els Reis els volien regalar amb presents i que els els portarien a l'escola mateix la vetlla abans de plegar. L'expectació era gran; a l'anunci que els Reis arribaven, tothom pujà a la sala i restà quiet; es desclogueren les cortines, aparegué el pi—que els parvulets no havien

(1) Aquesta realitat, més difícil d'escamotejar en medis més humils, l'hem vista mantenir i raonar conservant la seva idealitat, d'una manera que recomanem als que es trobin en el conflicte d'unes preguntes comprometedores que tanmateix hom no pot deixar sense resposta: Deia diu:

—Oi que els Reis són els pares?

—Els Reis són els Reis.

—Bé, però jo he vist que les joguines les compren els pares.

—I bé, sí, però perquè les compren? Si els Reis no haguessin anat a adorar aquesta nit el Nen Jesús, ara fa 20 segles, i no li haguessin dut presents, podríem commemorar avui la seva gesta? Celebrariem per res els Reis? Si els Reis no haguessin existit mai, avui regalaríem els pares presents als seus fills? Per què ho fan sinó per memòria dels Sants Reis? Doncs són els Reis, qui de retop, fan els presents als nens petits.

vist—i per la finestra entraren els Reis i dipositaren tot de presents al peu de l'arbre misteriós. Ningú no respirava. Les Santes Majestats, finida llur tasca, se'n tornaren per on havien vingut, es clogueren les cortines i tothom se n'anà a casa meravellat. Els presents romandrien a l'escola; no es podien tocar fins el matí següent.

Hem ressenyat tres festes del Vallparadís, escola que comptava amb mitjans i els alumnes de la qual vivien un ambient de llarguesa. Diem-ne una sola, més humil però no menys joiosa, de les Escoles Catalanes de la Casa de Caritat, on l'ambient, no cal dir, és el pol oposat al de l'escola de Terrassa. El pessebre. La Casa de Caritat feia el seu pessebre, però les Escoles Catalanes volgueren tenir el seu propi. No es comptava amb res, tot s'ho havien de fer els nois, fins i tot les figures. El pessebre reeixí. Hom els portà fang i començà la treballada. Els que recordin l'Exposició General Escolar del 1917, recordaran, potser, les gracioses figures, un xic més grosses que les ordinàries, que van sortir de les mans d'aquells petits vaillets que la il·lusió convertia en petits artistes. La preparació d'aquell pessebre, l'enrenou i l'activitat que portà el construir-s'ho tot, l'aprendre les cançons, l'escriure'n treballs al·lusius, fou per aquells feliços asilats una festa que durà dies, que els ocupà l'esperit i els portà un xic de la claror divina que irradia per a tots de l'Establia de Betlem.

LES ARTS PLASTIQUES

L"ANUARI DELS AMICS DE L'ART LITÚRGIC"

L"Anuari dels Amics de l'Art Litúrgic" ja predisposa, per la seva coberta, a enfondir-lo amb simpatia. Per ella de seguida es veu com aquesta agrupació no és pas esclava de la fidelitat arqueològica, ans bé comprensiva amiga de totes les gràcies de la modernitat. Els "Amics de l'Art Litúrgic" saben bé prou que l'Església vetlla totes les èpoques i que res no li fa por de cap, àdhuc de la nostra. Es l'Església la mare de tothom qui es vol sotmetre al seu jou suau i per això l'angelet del coll de piqué blanc tombat, de la bateta atavellada, que ha imaginat el barceloníssim Obiols és la marca més garbosa, l'ex-libris que millor en-

caixa dins la fina i seriosa composició de la coberta del flamant "Anuari".

Aquest va encapçalat per un prefaci on s'explica que si a l'exposició de la qual parlarem en el darrer quadern de LA PARAULA CRISTIANA (1) varen donar l'opinió pràcticament un gran nombre d'artistes, ara és l'Església mateixa la que parla mitjançant la seva història litúrgica, recordada en quatre estudis d'altres tants sacerdots.

El primer d'aquests estudis fa referència a "L'Estructura Litúrgica en la construcció dels temples". Son autor Mossèn Josep Tarré ha resumit les innúmeres coses que sobre aquest tema es poden escriure, i aital desig de concisió malmet un xic l'harmonia de l'"Anuari" que conté ben detallats treballs sobre l'Altar i la Indumentària litúrgica. Parteix de la forma de basílica completa, explica la funció del baptisteri, del nàrtex, del púlpit i dels ambons i la situació litúrgica del seial del bisbe al fons de l'absis, tal com l'arquitecte Gaudí ha redispost en la Seu mallorquina. Remarca també com, a dreta llei, les autoritats laïques no poden ocupar llocs en el presbiteri. Parla de la forma cupulativa instaurada per l'Apostoleion de Constantinoble i de com sota la cúpula central hi ha d'haver l'altar cobricelat per una *coberta sota la coberta* o sia el cibori. La forma de la basílica llatina va ésser respectada dintre l'arquitectura originària de Bizanci (com ho proven les dues esglésies de Sant Apollinar a Ravenna) i dins l'arquitectura romànica. Adhuc en l'art gòtic, que porta el creuer cap a la meitat de l'edifici pel gran desplegament de l'abric.

Brunelleschi usa la forma de la basílica llatina al Sant Esperit i a Sant Llorenç, la forma cupulativa a la Capella Pazzi. Es segueix la darrera per Bramante, mentre Lleó Baptista Alberti—que no fou deixeble de Brunelleschi, com diu Mossèn Tarré, sinó un artista contemporani amic seu, que va aprendre l'arquitectura *directament* en els monuments romans—empra una sola nau a Sant Andreu de Màntua. Aquest quasi pot dir-se que és el tipus més comunament adoptat d'ençà del "Jesús" de Roma, l'obra magna de Vignola dintre l'art religiós. A Sant Sulpici de París hi ha, com observa Mossèn Tarré, una bona disposició del nàrtex que permet no entrar al temple els nens que deuen ésser batejats. L'essencial en les plantes de les esglésies és la correspondència a les necessitats de la litúrgia i mentre l'artista que ho sigui

(1) Per un lapsus que volem rectificar, veniem a dir que no hi havia res de l'arquitecte Jujol en aquella exposició, essent així que hi tinguérem la joia d'admirar fotografiades totes les seves construccions litúrgiques i també l'autèntica bandera, flamejant de terra i de verdor, que ell projectà i va dirigir per a l'Ateneu de la Sagrada Família.

de, però no s'oblidi d'aquest punt, l'Església mai no li fixarà l'obligació d'un cert estil.

El gran temple litúrgic d'avui dia és el nostre de la Sagrada Família, i entre els assaigs per a adaptar l'església cristiana als mètodes moderns de construcció ens és esmentada l'església de *Nòtre-Dame de Rainey* (diòcesi de Versalles), obra del celebrat arquitecte Perret.

Delata l'autor d'aquest estudi monogràfic el simbolisme trivial inventat per la fantasia del poble, recordant-nos que són tres les funcions essencials del culte: el sacrifici de la Missa, la predicació i la recepció dels sagraments; i ens presenta, a l'acabar, l'església subjecta al ritual que ha compost l'arquitecte alemany Moritz.

Mossèn Manuel Trens, ànima dels "Amics de l'Art Litúrgic", ens dona en l'"Anuari" un estudi ple de seny, i àdhuc d'un gran encís narratiu, sobre "L'Altar". Explica tota l'evolució dels diferents altars (altar-taula, altar-caixa, altar massís i altar-sarcòfag), i després surt a parlar-nos del cibori (nat del *tegurium* que hi havia en certs sarcòfags) i del baldaquí. Cibori és la coberta de l'altar sostinguda amb suports; baldaquí és la coberta de l'altar sospesa de la volta; sigui en la forma que sigui. A nosaltres la paraula *baldaquí*, però, ens evoca quelcom de lleuger, i preguntem a Mossèn Trens si no és possible de deixar-la únicament per a cobertures de roba, fent entrar les taules polícromes sostingudes per bigues empotrades en els murs dins el grup dels ciboris.

S'ocupa Mossèn Trens del sagrari, dels antependis (pintats, brodats, de cuir i de metall), de les tovalles (remarcant en les normes pràctiques concloents com mai no tenen d'envair la superfície de la mensa), de les cortines que poden fer de fons a l'altar i que han estat graciosament aplicades per l'arquitecte Bonet en la senzilla església de les Germanes Dominiques d'Horta, de la creu (sobre la qual dona la paraula al Sant Pare Pius X que amb el seu admirable bon humor prescriví la necessitat de posar un Sant Crist de grans dimensions a l'altar, tot rient-se dels qui el posen tan petit que *sembla més aviat un ornament del marc d'altar o del sagrari*), dels candelers d'altar i del re-taule.

Mossèn Josep Gudiol tracta de "L'Indumentària litúrgica", que no comença fins al segle IV i té el seu origen en la imposició del vestit bàrbar pel comú dels laics més curt que el vestit tradicional romà dels actes civils. Estudia, el savi director del Museu Vigatà, els vestits interiors i els vestits exteriors del sacerdot, i les insígnies litúrgiques.

En aquest mateix "Anuari", Mossèn Antoni Tenas dona patrons als clergues per a la confecció de llurs ornaments. Preconitza el retorn a la folgada casulla gòtica en lloc de la casulla escarrancada a la qual

estem habituats. En l'exposició darrerament celebrada ja hi teníem formosos exemples d'aquesta necessària renovació que, ultra la seva dignitat artística, ens acostuma a una forma simbòlica més pròpia per a estendre la caritat, tal com és confiada pel Bisbe al sacerdot quan aquest s'ordena.

Terminen l'"Anuari" que havem comentat lleugerament una "Guia gràfica per representar els Sants en llurs diferents graus jeràrquics" per W. Drake i una abundosa sèrie de fotografies d'obres d'art litúrgic realitzades a Catalunya, la major part d'elles exposades a Can Pa-rés en la prop-passada manifestació inoblidable.

JOSEP-F. RAFOLS

MOVIMENT INTERNACIONAL

ALEMANYA SOTJANT L'HORITZO. — El conveni de Locarno, i qualsevol altra mesura del mateix temperament, lloable, lloabilíssima en un moment tan necessitat d'induccions a la serenitat i a la restauració d'una normalitat profunda, no passen de la categoria de pactes útils. Un ideal vibrant com el que Wilson volgué suggerir, no les anima pas. Els ideals dels pobles no s'apaivaguen pas per simples avantatges momentanis, i continuen vivint, de vegades lateralment i de vegades en incoercible divergència envers els compromisos formals. Així com Rússia especula sobre el caos produït per l'alçament de les races inferiors, Alemanya, almenys en la ment d'una multitud activa i valerosa, especula sobre la divisió dels Aliats que l'encerclaren.

Per això és interessant de seguir, al costat de l'actuació dels polítics, mediatitzada, cohibida per factors de conveniències circumstancials, l'opinió dels tècnics i dels crítics que clarament revelen el veritable estat espiritual dels pobles als quals pertanyen. Sobretot si hom vol poder viure, com Napoleó, amb dos anys d'anticipació sobre els esdeveniments.

A l'*Europäische Gesprache*, autoritzadíssima revista alemanya, ha aparegut un article que és ben simptomàtic. Els trets característics de l'actual moment internacional serien, per una part, la combinació anglosaxona, consumada des de la Conferència de Washington per al

Desarmament, i que tingué com a contrapart la fi de l'aliança anglo-japonesa; i per altra part, la combinació oriental avui en procés de formació i que es basa en una coalició del Japó, Rússia i Xina. Les potències de l'Europa Continental estan massa estretament relacionades amb el grup anglosaxò i amb l'asiàtic per a poder mantenir la neutralitat en l'imminent conflicte en el Pacífic i al volt de l'Àsia, que podrà resoldre's damunt el Rin.

Hi ha hagut definides indicacions d'un atansament entre França i el Japó després dels intents francesos d'assolir una entesa antibritànica amb els Estats Units, intents que foren frustats a la Conferència de Washington. Hi ha una possibilitat que França doni la mà, a través del continent, al grup oriental, ço que seria desastrós per a Anglaterra. *Alemanya pot veure's de bell nou en la necessitat de triar.*

AUSTRIA I POLÒNIA. — En opinió de l'escriptor polonès W. Fabierkiewicz (col·laborador de *L'Est Européen*), la conservació de la independència austriaca és una impossibilitat econòmica i financiera. El juí optimista sobre la situació austriaca, expressat en l'últim report del Comissari de la Lliga de Nacions, es fonamenta sobretot en l'equilibri del pressupost nacional d'aquell país. Però el dit equilibri ha estat assolit gràcies a condicions excepcionalment favorables per als negocis durant l'any 1923, i a una taxació molt feixuga, i només en ben petita part a l'escurçament de les despeses. Ara es presenten molts de símptomes alarmants que fan néixer seriosos dubtes sobre l'estabilitat econòmica i estatal d'Austria: el creixent desvagament forçós, d'ençà de la metitat del 1924; les baixes quotitzacions de valors; els alts tipus del diner i el descompte, i sobretot la desfavorable balança comercial. Hom havia esperat que aquesta seria compensada per les rendes austriakes, assolides en mitjanceria borsística, però Viena ha perdut la seva qualitat de centre financier per a l'Europa Central i Meridional com a resultat de la part que jugà en la primavera de 1924 en l'especulació sobre la caiguda del franc.

L'únic mètode, diu el citat escriptor, pel qual Austria pot equilibrar els seus comptes internacionals és la graduada venda de sos béns nacionals. Aquest expedient, tanmateix, no durarà sinó uns quants anys, i després vindrà la catàstrofe. Els vitals interessos de Polònia no li permeten d'esperar passiva ulteriors descabdellaments i l'obliguen a escollir entre els dos sistemes suggerits per a la liquidació d'Austria com a Estat independent, es a dir, l'anexió a Alemanya o la Federació Danubiana.

La primera solució ha estat acollida favorablement a Polònia per qui-sap-los, i àdhuc per capitosts del camp antigermànic com Roman Dmowski, tant per raons sentimentals com per motius d'experiència política. Polònia evidentment hi guanyaria, amb un canvi que obrís a Alemanya possibilitats d'expansió diverses de les de l'Est, i aplegaria Itàlia, Jugoslàvia i Romania en el camp antigermànic, i faria que Txecoslovàquia hagués de cercar l'ajut de Polònia, i menaria eventualment a una resurrecció de l'antagonisme russo-alemany i anglo-alemany en el llevat, i enfortiria dins Alemanya les tendències federalistes i la influència dels Estats Catòlics. Hi ha, però, des del punt de mira polonès, fortes objeccions contra la unió d'Austria a Alemanya. Hi ha el perill d'un augment de la difusió alemanya en els mercats de l'Europa meridional i oriental. I, sobretot, la consideració decisiva que hauria de determinar l'oposició de Polònia a aquella solució, és que ella comportaria per a Polònia la pèrdua de l'única via per la qual podria obtenir proveïments del món exterior si s'esdevenia una guerra, ja que l'"accés a la mar" de Danzig ha resultat una caricatura i l'"accés a la mar" de Memel ha vingut a significar que aquell port es cloïa a tota mercaderia polonesa.

D'altra banda, la idea d'una Federació Danubiana és d'una gran vaguetat. La millor solució fóra d'incloure en la companyia totes les contrades amb territoris que totalment o parcialment havien pertangut a la monarquia austro-hongaresa: Polònia, Txecoslovàquia, Romania, Hongria, Austria, Jugoslàvia i Itàlia. Com que els majors interessos d'aquests països radiquen fora del que fou territori de la Monarquia Dual, la federació seria necessàriament poc rígida, i, primàriament, una unió aranzelària amb algunes afegides facilitats mútues per al transport i el comerç. La creació de la Federació implicaria la desaparició de la Petita Entesa, i, d'altra banda, determinis que garantissin la seguretat de les fronteres actuals. A més a més, suprimiria una revisió de les càrregues imposades a Hongria segons els termes dels tractats de pau, acció conjunta pels Estats federals en la Lliga de les Nacions, etc. Les provisions aranzelàries haurien de tenir sobretot l'objecte de protegir els membres més febles de la Federació, és a dir, primer Austria i després Hongria. Això suposaria considerables sacrificis per part dels membres, i exigiria també l'adopció d'especials tarifes preferencials, eximides de l'empallegament de les clàusules de la nació més afavorida. En vista de la gran complexitat dels problemes a tractar-hi, polítics i econòmics, valdria la pena de procedir tot seguit a llur estudi preliminar en comissions especials de la Lliga de les Nacions.

LA CRIMINALITAT ALS ESTATS UNITS. — “Massa gent—ha dit fa poc el President Coolidge—negligeix el benésser de llurs fills, esquivant la responsabilitat per llurs accions i abandonant la vigilància de llur disciplina i capteniment als tribunals per als minyons. Una alta autoritat declara que una grandíssima part dels bandits i criminals procedeix de les rastelleres dels que perden els avantatges del control patern en llur juvenesa.”

El flagell de la criminalitat, en constant augment és avui als Estats Units un dels tòpics més freqüents en la llar, en la tribuna, en la premsa, i gairebé arriba a conseguir que s'esblaimi l'eterna disputa al volt del prohibicionisme. “L'administració de les lleis penals en els Estats Units, diu Taft, és un afront per a la civilització. El procés d'un criminal sembla un joc d'atzar, amb totes les probabilitats a favor del delinqüent, el qual, si esquiva la seva sanció és entre un ambient de simpatia del públic deportiu.

L'any passat foren comesos al Nordamèrica deu mil assassinats i més de trescents mil robatoris i atracaments. L'enorme quantitat de 2.000.000.000 de dòlars és anualment arrabassada al poble nordamericà pel frau, i això sense comptar el botí dels delictes violents.

En cap país del món, diu Mark O. Prentiss—fundador i apòstol de la *National Crime Commission*, entitat que es proposa de millorar aquell estat de coses per l'estudi, la propaganda i les suggestions als governants—no gaudeixen els criminals de les comoditats i les facilitats que els consent el país on arribaren, cantant llurs himnes puritans, els famosos avantpassats, els peregrins del *Mayflower*. Per cada deu assassinats a Londres, n'hi ha cent seixanta a Nova York; de cada deu assassins londinencs, set van a la força i només un dels cent seixanta vampirs neoyorquins arriba a ésser electrocutat. Però no és pas Nova York la ciutat nordamericana més tarada pel que fa als delictes de sang; en aquesta bròfega categoria, Xicago, amb un assassinat diari, ocupa el primer lloc. El Canadà tot sencer queda ben endarrera d'aquest *record*. I un dels més insignes magistrats nordamericans, Marcus Kavanagh, sosté que hi ha avui en dia 135.000 assassins en llibertat i a l'aguait en carrers i carreteres, viles i ciutats dels Estat Units, i que passen de 350.000 les persones d'ambdós sexes que en tot o en part es mantenen del delicte.

Quina és la causa immediata d'aquesta monstruosa letal florida de malvestats? El jutge Alfred J. Talley assegura que un criminal, un cop detingut, té quaranta probabilitats contra una de defugir tota mena

de càstig. Afegiu a això la probabilitat, palesa i pròdiga en alguns Estats, de no arribar-se ni a la detenció.

I quina és la causa de la impunitat del crim? Pràcticament totes les lleis penals que apliquen els Estats de la Unió són arcaïques. A Nova York el Codi Penal data de 1840. Una altra causa és la lamentable mancança de cooperació entre les autoritats de diversos tipus i entre els diferents Estats; el delinqüent circula a son grat i sense destorb pel territori dels Estats Units, i no hi ha un registre *nacional* dels actes criminosos que permeti de tenir en compte els antecedents i de castigar les reincidències. Els advocats penalistes nordamericans, per llur part no són pas, ben segur, la llor de la professió jurídica, i tota llur tasca consisteix(generalment, a entorpir l'acció de la justícia mitjançant l'ajornament, la confusió i el truc de baixa mena.

L'organitzador de la *National Crime Commission* conta que a la presó de Sing Sing hom obsequia els presos amb sessions de les millors films, i amb partides de baseball (l'esport que més apassiona el públic nordamericà) i que, per terme mig, el presoner només treballa que tres hores i mitja al dia. Altres crítiques es refereixen explícitament a la mancança d'ardiment en els jurats, intimidats per les connexions i les organitzacions d'aquest nou estament, ple de la consciència de la seva força: el braç criminal.

El bizantinisme regnant en l'ordre judicial, que, tot afavorint les noves vistes o apel·lacions, afebleix una acció que hauria d'ésser explícita, ràpida i *seriosa*, és il·lustrat per Mark O. Prentiss amb alguns casos inconcebibles.

Un reu, convicte del robament d'una pistola, que era en els autos caracteritzada com a de la marca "Smith & Wesson", obtingué nova vista de la seva causa perquè la marca era en realitat "Smith & Weston". En un títre cas, l'acusat, convicte del robament d'un parell de sabates, veié cassada la sentència per ço com no havia robat un *parell* de sabates, sinó dues sabates del peu dret. Una altra vegada hom cassà una sentència perquè mancava la prova certa que siscentes lliures de cotó fossin un objecte de valor. En un altre cas, un delicte comès en un camí públic romangué impunit perquè, tot i haver-se palesat que la carretera havia estat emprada per trenta anys com a via pública, no es pogué demostrar si la carretera havia estat *formalment* consagrada a aquest ús. En un altre cas, l'acusat n'era estat de robar onze cuiros de vaca. El tribunal superior digué: "Manca en absolut la prova que els cuiros robats siguin de vaca: *non constat*". L'omissió de la lletra "l"

en la paraula "malice" bastà perquè, a Alabama, fos rebutjada la prova d'un intent d'assassinat, assolida en un judici previ.

I mentrestant pugen les estadístiques del crim, entre lamentacions i protestes del clergat, dels polítics, dels financers; i, per exemple, a Xicago moren 6 policies per cada assassí que sofreix la pena capital.

Gran veritat és escarmentar en testa d'altri. Algunes de les suggestions de la *National Crime Commission* també aquí haurien d'ésser escoltades.

El perfeccionament del registre de senyals digitals, la submissió a aquesta identificació de tot immigrant, la deportació de tot estranger que hagués comès un delict, són mesures que per si mateixes es recomanen. La mateixa *Commission* demana a més a més la prohibició (si no és per a les forces armades) de la compra i venda de les armes de foc que hom, per llur petit volum, pot dur amagades.

Hom objectarà que aquesta mesura deixaria indefenses persones honestes que no es resignen a convertir-se fàcilment en víctimes; però no és pas dubtós a quina categoria de gent afavoreix la circulació—tècnicament limitada i tot—de les armes de foc: als ofensors o als ofesos.

Solució també escaient seria la del monopoli per a l'Estat en la venda de tota mena d'armes, la qual cosa permetria de regular o anul·lar l'ús de les de butxaca. I no cal dir que hom recomana força més aquesta mesura sota el punt de mira ètic i de seguretat que no pas sota el fiscal.

LA NOVA TEORIA DEL CALIFAT. — Els pobles—pel que sembla, incorregibles—tendeixen, com els infants, a deixar-se conduir per temences de perills imaginaris, o almenys fantàsticament engruixits. O bé és que els directors de pobles acuden a fórmules ben plàstiques d'exagerat relleu per a colpir la imaginació col·lectiva que diríem que no esdevé atenta sinó a través d'alguna alarma. La guerra gran abundà en mites, cosa imputable a la sobreexcitació de tots. La postguerra té també els seus: el perill bolxevista i el perill islàmic. No cal, ben entès, negar les capacitats pertorbadores de la propaganda comunista o del fanatisme islamita, però llur poder d'irradiació és força més limitat del que diuen. El bolxevisme i l'islamisme, en els nostre mateixos temps, han conegut una sèrie de fracassos, i hom pot esperar que d'una manera o altra s'atansaran a alguna modalitat, baldament rudimentària, de seny. Mentrestant, val la pena d'estudiar aspectes no gaire coneguts d'aquelles dues mobilitzacions de tipus oriental: la política soviètica envers

les minories, respectuosa per pura practicitat, i la creixent laïcització de la política i el pensament dels fills de Mahoma.

El xèic egipcià Ali Abdel Razek, nat d'una família cultíssima i molt influent en la vella terra faraònica, es preocupà durant la guerra gran, del fet que el Califa de Constantinoble explotava el prestigi religiós del seu títol per a defensar interessos purament polítics (la causa germanoturca) i no pas per a l'expandiment i la consolidació de la fe islàmica. Això va decidir-lo a estudiar les deus del poder dels califes, amb els acurats procediments crítics moderns, dels quals s'havia assabentat durant els seus estudis a la Universitat d'Oxford. I quan, en 1924, el govern d'Angora destituí el califa Wahideddine, el reemplaçà pel príncep Abdul Medjid i després foragità aquest darrer i suprimí bruscament el califat, Ali Abdel Razek es decidí a ordenar les seves recerques i a publicar-les.

La seva obra és interessantíssima, per ço com l'autor posseeix admirablement la doctrina tradicional islàmica, tot i essent perfecte en l'exegesi i la crítica històrica de posat occidental. El xèic Ali, conduït pel seu estudi més lluny que no pensava, ha desencadenat, i no pas solament a l'Egipte, vius moviments d'opinió. Després d'haver arribat a convèncer-se que el Califat no recolza ni en l'Alcorà, ni en les paraules del Profeta, sinó que nasqué després de la mort de Mahoma, ha pogut palesar que la teoria califesca va ésser elaborada al volt dels caps militars que es posaren a la testa dels primers pobles musulmans, i que amarada d'esperit despòtic s'oposa del tot a l'organització social de tipus més aviat patriarcalista en la qual visqué el Profeta. El xèic Ali no s'accontentà, doncs, de criticar les deus de l'autoritat dels Califes: mostrà també el caràcter canviant i interessat de la tradició que passà als pobles islàmics actuals la teoria del Califat. Era un atac contra els savis musulmans, els "ulemes", els quals, sense constituir un veritable clergat—institució que l'islamisme no admet—, són dipositadors i intèrprets autoritzats de l'Escriptura Santa.

El llibre del xèic sobre *l'Islam i els principis del govern*, que volia ésser obra d'erudició i teologia, ha tingut greus repercussions polítiques. D'ençà de l'any passat, hom treballa en els ambients palatins de l'Egipte per fer atorgar a Fuad I el títol de Califa, que al sobirà faria prou goig. (Ja el gran Mohamed-Ali, fundador de l'Egipte, l'havia cobejat). S'ha constituït fins i tot al Caire un "comitè del Califat", presidit pel rector de la famosa universitat d'Al Azhar. Aquest comitè havia definit el Califat en aquests termes: "Una alta sobirania religiosa i civil que té per objecte la gerència dels interessos de la comunitat i la direcció del país. El Califa representa el Profeta en la salvaguarda de la re-

ligió, aplicació de les seves prescripcions i la gestió dels afers públics, tots els poders emanaran d'ell, assenyaladament els dels ministres, dels governadors de les províncies, dels cadís, dels caps dels exèrcits". Aquesta és la creença que en un moment d'espectació a favor del sobirà vol tirar a terra Abd el Razek, el qual advoca per la llibertat individual i es felicita que, desapareguda aquella nosa, l'organització de la vida política sota formes constitucionals i modernes sigui finalment possible.

Naturalment, Ali Abdel Razek ha estat exclòs de l'areòpag dels ulemes. Hom l'ha desposseït del càrrec de jutge, no pas sense la dimissió del ministre de Justícia, que s'esqueia ésser el cap del partit liberal. L'opinió liberal resta al costat del xèic audaciós, amb les opinions del qual es justifica la tendència laïcista de Mustafà Kemal. En uns temps com els nostres, ni el mateix Orient no es conserva immòbil. I per a l'Orient també ha passat l'hora de les autocràcies religioses...

Aquest número de LA PARAULA CRISTIANA ha passat per la censura governativa
